

ที่ มท ๐๒๑๑.๑/ว ๒๖๕๕

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง คู่มือการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับกระทรวงมหาดไทย

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย คู่มือการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับกระทรวงมหาดไทย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ร่วมกับคณะสงฆ์ ซึ่งมีการร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัด และชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่หมู่บ้านศีลธรรม”

ในการนี้ กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำคู่มือการขับเคลื่อนการดำเนินงานระหว่างคณะสงฆ์กับกระทรวงมหาดไทย จึงขอให้จังหวัดใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานร่วมกับคณะสงฆ์เกิดประโยชน์สูงสุด และให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนต่อไป รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดสิ่งที่ส่งมาด้วยได้ทางเว็บไซต์สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย http://www.ppb.moi.go.th หัวข้อ “หนังสือแจ้งเวียน/ ประชาสัมพันธ์”

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวง
สำนักนโยบายและแผน
โทร. ๐ ๒๖๒๒ ๒๔๔๓
มท ๕๐๖๒๐

Change For Good กระทรวงมหาดไทย
บำบัดทุกข์ บำรุงสุข

วัด ประชา รัฐ สร้างสุข

การขับเคลื่อนการดำเนินงาน
ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง
คณะสงฆ์ กับ กระทรวงมหาดไทย

สำนักนโยบายและแผน
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

คำนำ

กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความเป็นธรรมของสังคม การส่งเสริมและพัฒนาการเมืองการปกครอง การพัฒนาการบริหารราชการ โดยได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมาอย่างต่อเนื่อง ผ่านการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านต่างๆ ร่วมกับทางคณะสงฆ์ ซึ่งมีการร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือและได้ดำเนินงานโครงการต่างๆ ดังนี้

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน เป็นความร่วมมือกับฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรวิหาร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อมุ่งหนุนเสริม “เสาหลักของประเทศชาติ” คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้เป็นสถาบันหลัก โดยการน้อมนำหลักการพัฒนาที่พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานไว้ในการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบรมชนกนาถของพระองค์มาใช้ขับเคลื่อน เพื่อสร้างความสามัคคี ตามหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด และราชการ

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือการดำเนินการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นความร่วมมือกับฝ่ายสาธารณูปการ ของมหาเถรสมาคม เพื่อร่วมเป็นกลไกการสร้างสายสัมพันธ์ ความร่วมแรงร่วมใจกันของวัด ชุมชน และภาคเครือข่ายในท้องถิ่นด้วยอุดมการณ์ร่วมกัน คือ ศรัทธาปสาทะในบวรพระพุทธศาสนา และเจตจำนงให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะ เป็นสถานที่พักแก่ผู้เข้ามาพึ่งพาบำบัดทุกข์และเสริมสร้างความสุขทั้งแก่กายและใจ ซึ่งขับเคลื่อนการดำเนินงาน**โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข** จะเป็นการขอความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจับคู่กับศาสนสถานในพื้นที่อย่างน้อย ๒ ศาสนสถาน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดและชุมชน

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๗๒ พรรษา โดยร่วมกับฝ่ายเผยแผ่ของมหาเถรสมาคม ขับเคลื่อนการดำเนินโครงการให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมสงบ ร่มเย็น และมีความสุขอย่างยั่งยืน ครอบคลุม ๗๖ จังหวัด ๘๗๘ อำเภอ ๗,๒๕๕ ตำบล ๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

กระทรวงมหาดไทย จึงได้จัดทำคู่มือการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับกระทรวงมหาดไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในระดับพื้นที่สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ให้การดำเนินงานร่วมกับคณะสงฆ์เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในพื้นที่ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

สุดท้ายนี้ กระทรวงมหาดไทย ขอกราบนมัสการขอบพระคุณคณะสงฆ์ และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้เมตตาร่วมขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ ซึ่งถือว่าท่านทั้งหลายเป็นผู้เสียสละทั้งกำลังกาย กำลังสติปัญญา อุทิศตนเพื่อกิจการพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ ๑

๑. ความเป็นมาการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาท ในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ระหว่าง (๑) ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม (๒) กระทรวงมหาดไทย และ (๓) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ๑

๒. รายละเอียดการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุน ระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ๖

๓. หลักสาธารณสงเคราะห์ ๑๐

๓.๑ ความหมายหลักสาธารณสงเคราะห์ ๑๐

๓.๒ โครงสร้างศูนย์ประสานงานสาธารณสงเคราะห์ ประจำจังหวัด ๑๔

๔. แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน กระทรวงมหาดไทย ๑๕

๕. ตัวอย่างแนวทางการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ต้นแบบของจังหวัดต่างๆ ๑๗

๕.๑ พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี ๑๗

๑) คู่มือยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนบทบาทการเกื้อหนุนระหว่างวัด และชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน จังหวัดอุบลราชธานี ฉบับปรับปรุง ปี ๒๕๖๖

๒) ผลการดำเนินงานของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี หรือ วัดป่ามหาธีราจารย์

๓) ผลการดำเนินงานของวัดป่าศรีแสงธรรม

๕.๒ พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ๒๐

๑) โครงการขับเคลื่อนและพัฒนาแนวทาง CLM ดอยอินทรีย์ แม่แบบ พัฒนาสู่เขตพัฒนาวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลดอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๒) โรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

๕.๓ พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ ๒๒

๕.๔ พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี ๒๓

๑) นโยบายจัดเตรียมพื้นที่นำร่องในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพอเพียง (SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ ณ ชุมชนบางสระเก้า อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี

๒) โครงการกองบุญพระภิกษุอาพาธจังหวัดจันทบุรี

๓) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดจันทบุรี

๔) กองทุนสังฆประชานุเคราะห์ระดับ จังหวัด/อำเภอ/ตำบล/วัด

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๕) การจัดสรรงบประมาณภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่ตามแนวพระราชดำริและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

๖) โครงการบ้านนี้มีรัก ปลูกผักกินเอง เพื่อความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน อำเภอแหลมสิงห์

๗) โครงการขยายผลเกษตรเพื่ออาหารกลางวันอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๖. โครงการในระดับพื้นที่ของกระทรวงมหาดไทยที่สนับสนุนการขับเคลื่อนฯ ๓๐

๑) โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ๓๐

๒) โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ๓๑

๓) โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” ๓๒

๔) โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ๓๓

๕) การน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สู่ปฏิบัติการปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ๓๔

๖) โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ๓๕

๗) โครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน ๓๘

๘) โครงการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ ๓๙

๙) โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๔๐

๗. การรายงานผลการดำเนินงาน ๔๑

๘. ภาคผนวก

๘.๑ บันทึกความตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ๔๓

๘.๒ มติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ๔๘

๘.๓ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง ๔๙

๘.๔ สรุปการประชุมชี้แจงแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชน ๕๒

๘.๕ ร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ๕๙

๘.๖ รายชื่อศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๖๖ ๖๐

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ส่วนที่ ๒

๑. ความเป็นมาการลงนามบันทึกข้อตกลงโครงการ วัด ประชา สร้างสุข ๖๑

๑.๑ การลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดด้วยแนวทาง ๕ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ระยะที่ ๑

๑.๒ การลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะที่ ๒

๒. รายละเอียดการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อดำเนินงาน "โครงการวัด ประชารัฐ สร้างสุข" ๖๔

๓. ที่มาโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ๖๙

๓.๑ วัตถุประสงค์ของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๓.๒ พันธกิจของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๔. หลักการทำงานโครงการ วัด ประชา รัฐสร้างสุข ๗๐

๕. แนวปฏิบัติโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข (หลัก ๓ – ๕ – ๗ – ๙ สู่ความยั่งยืน) ๗๒

๕.๑ ๓ พันธกิจ

๕.๒ ๕ เครื่องมือการทำงาน (๕ส)

๕.๓ ๗ ขั้นตอนการดำเนินการ

๕.๔ ๙ แนวปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่

๖. เกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ๗๕

๗. ขั้นตอนการติดตามและประเมินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ๗๗

๘. เทคนิคการตรวจติดตามและประเมินผลโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ๗๘

๙. ขั้นตอนการติดตามและประเมินผลโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ๗๙

๑๐. การขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ของกระทรวงมหาดไทย ๘๐

๑๐.๑ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ๘๐

๑๐.๒ กรมการปกครอง ๘๒

๑๐.๓ กรมการพัฒนาชุมชน ๘๓

๑๑. ภาคผนวก ๘๔

๑๑.๑ บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะที่ ๒ ๘๔

๑๑.๒ มติมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ๙๑

๑๑.๓ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง ๙๓

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ส่วนที่ ๓

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”

๑. ที่มา ๙๔

๒. วัตถุประสงค์ ๙๗

๓. เป้าหมายของโครงการ ๙๗

๔. ระยะเวลาดำเนินการ ๙๗

๕. แนวทางการดำเนินการ ๙๗

๕.๑ นิยาม ขอบเขตเนื้อหา และระดับการดำเนินการ ๙๗

๕.๒ รายละเอียดตัวชี้วัด ๙๘

๕.๓ กลไกการขับเคลื่อน ๑๐๑

๕.๔ บูรณาการการดำเนินงาน ๑๐๓

๖. ขั้นตอนการดำเนินงานในระดับพื้นที่และระยะเวลาในการดำเนินงาน ๑๐๔

๗. ผลที่คาดว่าจะได้รับ ๑๐๙

๘. การรายงานผลการดำเนินงาน ๑๐๙

๙. ภาคผนวก ๑๑๐

๙.๑ ระเบียบและคำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” ๑๑๐

๙.๒ คำสั่งมหาเถรสมาคม ๑๑๑

๙.๓ คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ๑๑๒

๙.๔ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง ๑๑๔

๙.๕ รายละเอียดตัวชี้วัด ๑๑๕

๑. ความเป็นมาการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ระหว่าง (๑) ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม (๒) กระทรวงมหาดไทย และ (๓) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย และศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ คำฝอย รักษาการแทน รองอธิการบดี ฝ่ายแผนงาน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยมี พระธรรมวชิรโมลี เจ้าอาวาสวัดยานนาวา รองประธานสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ของมหาเถรสมาคม พระเทพวชิรโมลี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร พระปัญญาวชิรโมลี เจ้าอาวาสวัดป่าศรีแสงธรรม ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย พระพิพัฒน์วชิโรภาส ผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย พระเถรานุเถระ รองศาสตราจารย์วรวรรณ โรจนไพบูลย์ ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิเชฐ โสวิทยสกุล ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย นายสมคิด จันทมฤก อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ผู้บริหารกระทรวงมหาดไทย นายอินทพร จั่นเอี่ยม ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชน ร่วมในพิธี

นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ถวายสักการะเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ พร้อมกล่าวถวายรายงาน ความว่า “วันนี้เป็นวันที่สำคัญยิ่งของชีวิตของพวกเราชาวมหาดไทย และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่พระเดชพระคุณท่านเจ้าประคุณสมเด็จ พระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ได้เมตตา ให้พวกเราชาวมหาดไทยและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้มีโอกาสดีของชีวิตในการมาร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนเพื่อส่งเสริมฟื้นฟูภูมิปัญญาในเรื่องการหาเลี้ยงชีพของประชาชนคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามที่ทั่วโลกเกิดวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด - 19 ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยมีการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่ตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกษ์สู่ โคก หนอง นา โมเดล เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชนให้ดียิ่งขึ้น อันเป็นการสนองพระบรมราชปณิธาน ในการสืบสาน รักษา ต่อยอดของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ที่ทรงพระราชทานภาพวาดฝีพระหัตถ์ โคก หนอง นาแห่งน้ำใจ และความหวังให้กับพสกนิกรชาวไทย

เจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการลงนามบันทึกข้อตกลงในวันนี้ เพื่อให้คณะสงฆ์ซึ่งเป็นฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ได้หนุนเสริมความหวังของประเทศชาติ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เป็นสถาบันหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุข ตลอดจนพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน วัดและพระสงฆ์ได้ดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ คือ เป็นครู คลัง ช่าง หมอ ด้วยการอบรมสั่งสอน เป็นคลังอาหาร สรรพวิทยาการ โดยพระสงฆ์ที่มีความสามารถทางด้านงานช่าง และวัดเป็นศูนย์กลางของความรู้ทางด้านยาสมุนไพรแพทย์ทางเลือก ดังเช่นที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร แห่งนี้ โดยที่จะนำองค์ความรู้นวัตกรรมของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเกื้อหนุนนำมาใช้แก้ปัญหาความเดือดร้อนของพี่น้องประชาชนในหลากหลายมิติ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นการดำเนินการที่เป็นภารกิจหลักของกระทรวงมหาดไทยในการหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข และพัฒนาคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชน ซึ่งกระทรวงมหาดไทยพร้อมที่จะขับเคลื่อนและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างยั่งยืน

ในการขับเคลื่อนการดำเนินการในครั้งนี้ เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ได้เมตตาส่งลูกศิษย์เอก คือ พระปัญญาวชิรโมลี เจ้าอาวาสวัดป่าศรีแสงธรรม และพระพิพัฒน์วชิโรภาส ผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ มาเป็นที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย และได้เมตตาที่มาช่วยขับเคลื่อนผลักดันให้เกิด Change for good สร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมไทย โดยกระทรวงมหาดไทยและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ตลอดจนภาคีเครือข่ายของกระทรวงมหาดไทย ทั้งข้าราชการฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครต่างๆ และภาคประชาชนในทุกจังหวัด จะได้ร่วมกันขับเคลื่อน สิ่งที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์และคณะสงฆ์ ได้ตั้งใจในการที่จะบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้พี่น้องประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนอย่างเต็มสติกำลัง ร่วมแรง ร่วมใจ สานพลังร่วมกันระหว่างภาครัฐ วัด และชุมชน เพื่อเกื้อหนุนส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองและสามารถปรับตัวได้ต่อบริบทความเปลี่ยนแปลงท่ามกลางภาวะวิกฤตในปัจจุบัน ด้วยการน้อมนำแนวพระราชดำริและพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักในการทำงาน ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนจะเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะขยายผลไปสู่การพัฒนาสังคมไทยและสังคมโลกด้วยความเมตตาของพระเดชพระคุณคณะสงฆ์ต่อไปอย่างยั่งยืน”

เนื่องในโอกาสอันเป็นมงคลนี้ เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร เมตตาแสดงสัมโมทนียกถา ความว่า “วันนี้เป็นโอกาสดี เป็นนิมิตมงคลที่ดีอย่างสำคัญยิ่ง ที่หน่วยงานภาคีเครือข่ายได้ตั้งกุศลและเจตนาในการที่จะสนองงานภารกิจของคณะสงฆ์ ในฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดยกระทรวงมหาดไทย ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชนในประเทศ พร้อมด้วยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่สนองงานคณะสงฆ์มาร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน และเป็นสักขีพยาน

เนื่องด้วยชนชาติไทยนับตั้งแต่มีประวัติความเป็นชาติมาได้นับถือและยกย่องเทิดทูนพระพุทธศาสนาเป็นสรณะชีวิต พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ ทรงให้ความสำคัญและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาตลอดมา สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้นแก่อาณาประชาราษฎร์ ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในการทรงงานเพื่อสืบสาน รักษา และต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและแนวพระราชดำริต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน สร้างความมั่นคงและความวัฒนาสถาพรให้กับประเทศชาติ ซึ่งฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ได้ขับเคลื่อนงานปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการดำเนินโครงการยุทธศาสตร์ ๒ โครงการ คือ โครงการส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่าย และโครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมที่ยั่งยืน ตามหลักการดำเนินการ ๔ ประการ คือ ๑) สงเคราะห์ ๒) เกื้อกูล ๓) พัฒนา และ ๔) บูรณาการ โดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงเมตตาประทานคติธรรม ในการประชุมสัมมนาขับเคลื่อนงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จากนโยบายสู่การปฏิบัติงานระดับจังหวัด ความตอนหนึ่งว่า “บุคคลพึงบำเพ็ญกรณียกิจเพื่อเกื้อกูลกันและกัน ด้วยการละคลายความเป็นตัวตนให้มากที่สุด ให้สมดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “ภูตๆ เสสๆ ทยิตพฺพๆ” แปลความว่า คนทุกคนควรเกื้อกูลกัน”

เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์ แสดงสัมโมทนียกถาต่อว่า “คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม มีหน้าที่ในการสนองงานคณะสงฆ์ ด้วยการดำเนินการ กำกับ สอดส่อง ดูแล สนับสนุน ส่งเสริม แนะนำ การสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เหมาะสมแก่ท้องถิ่น และสอดคล้องกับพระธรรมวินัยและวัตรปฏิบัติ รับเป็นธุระนำหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการทำงานทางพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ประชาชนโดยส่วนรวม พัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์และบูรณาการงานอบรมประชาชนกลาง หรือ อ.ป.ก. โดยความร่วมมือของวัด ชุมชน โรงเรียน และส่วนราชการ อีกทั้งได้ช่วยกันพัฒนาสร้างสังคมสุขภาวะสู่นโยบายระดับชาติ ระดับหน ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ ให้มีการรับรู้และทำความเข้าใจร่วมกัน เพื่อเป็นแผนปฏิบัติงานในระยะยาวต่อไป ซึ่งการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนของคณะสงฆ์ถือเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของพระบรมศาสดา ซึ่งทรงมุ่งหวังให้พระสงฆ์เข้าไปช่วยเหลือสังคมเท่าที่จะทำได้ ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ ในคราวส่งพระภิกษุเป็นพระธรรมทูตชุดแรกออกไปประกาศพระศาสนาว่า “พระภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ต่อปวงชน เพื่อการเสริมสร้างความสุขต่อปวงชน และเพื่อเมตตานุเคราะห์ต่อประชาชนชาวโลกทั้งปวง

ในการลงนาม MOU ร่วมกันเป็นการประสานพลังความร่วมมือเพื่อสนับสนุนส่งเสริมบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักแห่งความเมตตาธรรม คือ ความหวังดี ความปรารถนาดีต่อกัน ในการจะอนุเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันบรรเทาทุกข์ ทั้งในส่วนของวิชาการและพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ อันหมายถึงประโยชน์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย ๑) อุฏฐานสัมปทา คือ ความถึงพร้อมในการขยันหาทั้งในความรู้และการทำหน้าที่ ๒) อารักขสัมปทา มีความพร้อมในการรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มาโดยถูกวิธี รู้จักประหยัด รู้จักเก็บออมออม ๓) กัลยาณมิตตตา รู้จักคบคนดีเป็นมิตร ๔) สมชีวิตา ประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะ โดยอาศัยหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นต้นทางสร้างสังคมชุมชนให้เอื้อต่อการพัฒนา ทั้งนี้ **เพื่อต่อยอดและสืบสานพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงประกาศเป็นปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎร”** ตลอดไป”

หลังจากการพิธีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ณ พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กระทรวงมหาดไทย ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้ร่วมกันดำเนินการขับเคลื่อนตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนมาอย่างต่อเนื่อง และได้**จัดการประชุมชี้แจงแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน เมื่อวันอังคารที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖** เวลา ๑๔.๐๐ น. ณ ห้องประชุมราชบพิธ ชั้น ๕ อาคารดำรงราชานุสรณ์ และผ่านระบบทางไกลออนไลน์ Zoom Cloud Meetings ไปยังจังหวัดและอำเภอ โดยมีข้อสั่งการ ดังนี้

ข้อสั่งการสมเด็จพระมหาธีราจารย์

๑) ให้จังหวัดทุกจังหวัดร่วมดำเนินการสาธารณสงเคราะห์ร่วมกับศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัด ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๕ ที่ได้มีมติให้เจ้าคณะจังหวัดและคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัดคัดเลือกพื้นที่จัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัด”เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานภาคีเครือข่ายในการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรและประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติต่างๆ ในพื้นที่ อันจะส่งเสริมความร่วมมือเกื้อหนุนระหว่างวัด ชุมชน และภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาในทุกมิติ

๒) ให้พระสงฆ์ร่วมบูรณาการทำงานกับฝ่ายปกครองและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ทั้งด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน การส่งเสริมภูมิปัญญาการหาเลี้ยงชีพ ด้านจิตอาสาเพื่อสังคม ด้านเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง และด้านอื่นๆ ตามบริบทและสถานการณ์ในพื้นที่ทำให้ทุกชุมชนมีแบบแผนมีส่วนร่วม มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตและคุณค่าความเป็นมนุษย์

๓) ให้ฝ่ายปกครอง จัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการให้ความช่วยเหลือบูรณาการระหว่างฝ่ายปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับพระสงฆ์ จัดตั้งหน่วยฝึกอบรม ศูนย์เรียนรู้โดยใช้สถานที่ภายในวัดเป็นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่

๔) ร่วมถอดบทเรียนวัดที่มีการดำเนินงานอย่างเข้มแข็งเป็นต้นแบบ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้เกิดคุณประโยชน์กับวัดอื่นต่อไป

โดยการประชุมร่วมกันในวันนี้เป็นการประสานพลังความร่วมมือเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกันโดยใช้หลักแห่งความเมตตาธรรม คือ “ความหวังดีความปรารถนาดีต่อกัน” ในการจะอนุเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ธรรม ให้วิชาชีพมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนของวิชาการและการพัฒนาระหว่างคณะสงฆ์ฝ่ายบ้านเมือง และทุกภาคีเครือข่ายในสังคมต่อไป

ซึ่งจากการ**ประชุมชี้แจงแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน** กระทรวงมหาดไทยจึงได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาท ในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน กระทรวงมหาดไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ต่อไป

ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชน ให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

ประชุมชี้แจงแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

๒. รายละเอียดการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้จัดทำขึ้นสามฝ่าย ระหว่าง (๑) ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดย สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ประธานกรรมการอบรมประชาชนกลาง (อ.ป.ก.) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ฝ่ายหนึ่งกับ (๒) กระทรวงมหาดไทย อีกฝ่ายหนึ่ง และ (๓) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อีกฝ่ายหนึ่ง มีเจตจำนงที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยเน้นย้ำการบูรณาการภาคีเครือข่ายเชื่อมประสานงานให้เกิดการพัฒนาในทุกมิติอันเป็นหิตประโยชน์แก่สังคม ส่งเสริมสัมมาชีพ สัมมาปฏิบัติ เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ สร้างความสุขสังคมไทย ขยายผลช่วยสังคมโลกให้มีความสุขอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างยั่งยืน ขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านงานสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และส่งเสริมการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างพระสงฆ์ ชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้หลักการทางธรรมนำทางโลก เพื่อให้เกิดสุขภาวะ ๔ มิติ คือ กาย จิต สังคม และปัญญา ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดยสมเด็จพระมหาธีราจารย์กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ประธานกรรมการอบรมประชาชนกลาง (อ.ป.ก.) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กระทรวงมหาดไทย และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จึงมีความเห็นพ้องกันกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ดังต่อไปนี้

๒.๑ เจตนารมณ์

พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการสาธารณสงเคราะห์ และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งหลักชัย ให้กับพุทธศาสนิกชนคนไทย และต่างชาติ ทั้งด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการช่วยเหลือสังคม ที่คณะสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนคนไทยและต่างชาติให้ได้รับความสงบสุขทางกายและใจ รวมถึงมีสติ ในยามเกิดภัยพิบัติ และยามทุกข์ยากอยู่เสมอสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาธารณสงเคราะห์ทั้งสิ้น ประการสำคัญที่คณะสงฆ์ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคมได้ร่วมกันรื้อฟื้นสิ่งที่เป็น “เสาหลักของประเทศชาติ” ให้กลับมาเข้มแข็งในยุคที่ฆราวาสกำลังลำบากในขณะนี้ คือ การส่งเสริมและฟื้นฟูภูมิปัญญาในเรื่องการหาเลี้ยงชีพที่ตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง” ไปสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน สอดรับกับนโยบายรัฐบาลและภารกิจสำคัญของกระทรวงมหาดไทยในการ “บำบัดทุกข์บำรุงสุข” ประชาชน ซึ่งพระสงฆ์ในบวรพระพุทธศาสนาของไทย จะได้ร่วมผนึกกำลังร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และทุกภาคีเครือข่าย ขับเคลื่อนดูแลสังคม ประชาชนคนไทย และชาติต่างๆ ให้มีความสุขกาย สุขใจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๒.๒ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูภูมิปัญญาในเรื่องหาเลี้ยงชีพ ที่ตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง” ไปสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

๒) เพื่อเชื่อมประสานความร่วมมือของวัด ชุมชน โรงเรียน และส่วนราชการ สู่การพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็งและช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นเพื่อความสุขอย่างยั่งยืน

๓) เพื่อร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ ข้าราชการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครทุกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาสังคม ชุมชน ให้มีความสุขร่มเย็น และขับเคลื่อนช่วยเหลือสังคมเพื่อให้คนไทยมีความสุขกาย สุขใจที่เพิ่มมากขึ้น และยั่งยืน

๔) เพื่อเสริมสร้างให้คนในสังคมมีจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศล เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีวัตรปฏิบัติในการที่จะลด ละ การทำบาปอกุศล การทำสิ่งไม่ดีไม่งาม และเพิ่มพูนในการทำความดี ทำบุญ ทำกุศล ช่วยกันดูแลสังคม การทำมาหาเลี้ยงชีพของประชาชน เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข็มแข็งของชุมชน ไปสู่การเสริมสร้างให้คนพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๕) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินการของคณะสงฆ์กับผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอขยายผลไปสู่ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น และประชาชนให้เกิดเป็นรูปธรรม

๒.๓ แนวทางการดำเนินงาน

๑) ภารกิจร่วมกันของทั้งสามฝ่าย

(๑) ร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครทุกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาสังคม ชุมชน ให้มีความสุขร่มเย็น และขับเคลื่อนช่วยเหลือสังคมเพื่อให้คนไทยมีความสุขกาย สุขใจที่เพิ่มมากขึ้นและยั่งยืน

(๒) กำหนดเป้าหมายการพัฒนาร่วมกันโดยมีการกำหนดพื้นที่และเป้าหมายการพัฒนาของชุมชนให้มีการบูรณาการร่วมกันสร้างพื้นที่ต้นแบบงานพัฒนาที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความรู้รักสามัคคีเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชนและสังคม

(๓) บูรณาการร่วมกันในการเสริมสร้างให้คนไทยในสังคมมีจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศล เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีวัตรปฏิบัติ ในการที่จะลด ละ การทำบาปอกุศล การทำสิ่งไม่ดีไม่งาม และเพิ่มพูนในการทำความดี ทำบุญทำกุศล ช่วยกันดูแลสังคม การหาเลี้ยงชีพของประชาชน เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและเสริมสร้างให้คนพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๔) ร่วมมือกันในการสงเคราะห์เกื้อกูล บูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อช่วยเสริมสร้างสังคมสุขภาวะ พัฒนาสังคมไทยและขยายผลไปช่วยสังคมโลก ให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันเป็นอย่างดีทั้งบ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชน

๒) ภารกิจของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม โดย สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร

(๑) เผยแผ่พระธรรมคำสอนในการเสริมสร้างให้คนในสังคมมีชีวิตจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศล เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีวัตรปฏิบัติในการที่จะลด ละ การทำบาปอกุศล การทำสิ่งไม่ดีไม่งาม และเพิ่มพูนในการทำความดี ทำบุญทำกุศล ช่วยกันดูแลสังคม การหาเลี้ยงชีพของประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๒) ช่วยสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนให้มีขวัญกำลังใจในการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบโคก หนอง นา โมเดล

(๓) สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนตื่นตัวเรื่องการช่วยเหลือสังคม การมีจิตอาสา ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อทำให้เกิดสังคมสุขภาวะและความยั่งยืน

(๔) ดำเนินกิจกรรมการช่วยเหลือและการพัฒนาสังคมทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ โดยนำองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้า

(๕) ส่งเสริมสนับสนุนพระสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์กรพระพุทธศาสนาในการทำงานร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

(๖) ขับเคลื่อนพันธกิจฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ด้านการส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่ายและสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม โดยพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่โดยใช้หลักธรรมประยุกต์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

(๗) พัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ และพัฒนางานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโดยความร่วมมือของวัด ชุมชน โรงเรียน และส่วนราชการ ในการสร้างสังคมสุขภาวะสู่นโยบายระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ ให้มีการรับรู้และทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อเป็นแผนปฏิบัติงานในทุกระดับ พร้อมทั้งผลิตชุดองค์ความรู้คู่มือการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์

(๘) พัฒนาระบบกลไกการบูรณาการการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ร่วมกันระหว่างองค์กรสงฆ์ เครือข่ายภาครัฐและเอกชน สร้างการรับรู้และเชื่อมประสานการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เจ้าคณะ พระสังฆาธิการ พระสงฆ์นักพัฒนา และประชาชน เพื่อพัฒนาการทำงานสาธารณสงเคราะห์และการสงเคราะห์ชุมชน และพัฒนาการเผยแพร่งานสาธารณสงเคราะห์ในสื่อสาธารณะ

๓) ภารกิจของกระทรวงมหาดไทย

(๑) ฝึกอบรมเพิ่มทักษะการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”

(๒) สร้างและพัฒนาพื้นที่ต้นแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

(๓) สนับสนุนความร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครทุกภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

(๔) สนับสนุนคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนให้มีขวัญกำลังใจในการพัฒนากสิกรรมสู่เศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

(๕) ส่งเสริมสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินการของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอขยายผลไปสู่ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนให้เกิดเป็นรูปธรรม

(๖) สนับสนุนภารกิจในการช่วยเหลือด้านสาธารณภัยทั่วไปร่วมกับคณะสงฆ์

๔) ภารกิจของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

(๑) ให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อเพิ่มทักษะการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบโคก หนอง นา โมเดล

(๒) เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ และส่งเสริมความรู้ในเรื่องการหาเลี้ยงชีพ ที่ตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

(๓) สนับสนุนงานด้านวิชาการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒.๔ การเปลี่ยนแปลงแก้ไข และหรือเพิ่มเติม

บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ หากสถานการณ์และนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงสามารถปรับเปลี่ยนทบทวน แก้ไขภารกิจในบันทึกข้อตกลงให้สอดคล้องกับนโยบายนั้นได้ เมื่อได้รับความยินยอมร่วมกัน ทั้งนี้ให้จัดทำเป็นบันทึกแก้ไขเพิ่มเติมแนบท้ายบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ และให้ถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงและให้มีผลบังคับใช้ได้

๒.๕ การใช้บังคับ

๑) บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ให้มีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลา ๓ ปี นับถัดจากวันที่ทั้งสามฝ่ายลงนาม

๒) เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของทั้งสามฝ่ายจะได้มีคำสั่งให้บุคลากรและหน่วยงานในสังกัดถือปฏิบัติตามนัยแห่งบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ต่อไป หากเกิดปัญหาหรือขัดข้องในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ ทั้งสามฝ่ายจะร่วมพิจารณาหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้ได้ข้อยุติโดยเร็ว

๓.๑ ความหมายหลักสาธารณสงเคราะห์

๑) แนวคิดและหลักการสาธารณสงเคราะห์

งานด้านสาธารณสงเคราะห์ ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาได้ปรากฏเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชน ทั้งในรูปของนิทาน คำสอน และบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ มากมาย เรื่องต่างๆ เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาสนับสนุนการเข้าไปมีหน้าที่และบทบาทในสังคมของพระภิกษุสงฆ์ และยกย่องการกระทำที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขต่อสาธารณชน กล่าวคือ ในนิทานธรรมบทเรื่องที่กล่าวถึงต้นกำเนิดของพระอินทร์หรือท้าวฆวานได้มีข้อความที่แสดงว่าการปรับปรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าหรือที่เรียกกันในสมัยนี้ว่าการพัฒนาชุมชนและสังคมนั้นเป็นงานที่ได้กระทำมาตั้งแต่ในอดีต โดยพระอินทร์หรือที่เชื่อกันในคติทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นพระโพธิสัตว์ชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้าในสมัยที่เกิดเป็นมนุษย์ชื่อ มัฆมานพ ได้นำผู้คนที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการทำความสะอาดสถานที่ต่างๆ สร้างถนนหนทาง ศาลาที่พักคนเดินทาง ขุดบ่อน้ำกินน้ำใช้ สร้างสะพานและสิ่งอันเป็นสาธารณประโยชน์อื่นๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งบุญกุศลที่เกิดจากการทำงานดังกล่าว ได้ส่งผลให้มัฆมานพและคนอื่นๆ ได้ขึ้นไปเสวยสุขบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นการตอบแทน นอกจากนี้พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสถึงการสงเคราะห์ที่เป็นหน้าที่ดังปรากฏในมงคลสูตรว่า

“มาตาปิตุอุปฏฐานำ ปุตตทารสุส สงฺคโห
อนากุลา จ กมฺมนตา เอตมฺมงคลมุตฺตมำ
ทานญฺจ ธมฺมจริยา จ ญาตกานญฺจ สงฺคโห
อนวชชานิ กมฺมานิ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมำ ฯ

การบำรุงมารดาบิดา การสงเคราะห์บุตร การสงเคราะห์ภรรยา การทำงานไม่อากูล นี้เป็นมงคลอันสูงสุด และการให้ทาน การประพฤติธรรม การสงเคราะห์ญาติ การงานที่ไม่มีโทษ นี้เป็นมงคลอันสูงสุด”

จะเห็นได้ว่าการสงเคราะห์เกื้อกูลกันเป็นความสัมพันธ์และเป็นหน้าที่ของบุคคลจะต้องดำเนินการแก่บุคคลรอบข้าง เครือญาติ ตลอดถึงในระดับชุมชน และสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นมงคล ซึ่งหมายถึงความดีงามหรือผลอันยอดเยี่ยมที่บุคคลผู้ทำความดีพึงได้รับ

แนวคิดการสาธารณสงเคราะห์ดั้งเดิมปรากฏครั้งแรกเมื่อคราวที่พระพุทธเจ้าตรัสกับอรหันตสาวกจำนวน ๖๐ องค์ โดยพุทธพจน์นั้น มีใจความในลักษณะเป็น “ปฏิญญาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม” กล่าวคือ ตรัสให้พระสงฆ์สาวกจาริกเผยแผ่เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ซึ่งถือได้ว่าเป็นภารกิจหรือพันธกิจสำหรับพระสงฆ์สาวกที่ถือปฏิบัติมาแต่พุทธกาล โดยความหมายแล้วงานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งโดยการให้กำลังกาย กำลังสติปัญญา ทักษะความสามารถในด้านต่างๆ เพื่อดำเนินกิจการให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับ บุคคล ชุมชน และสังคม ซึ่งครอบคลุมการปฏิบัติในลักษณะต่างๆ คือการสาธารณสงเคราะห์ที่ปฏิบัติบนฐานแห่งความเมตตาและกรุณา การปฏิบัติเพื่อบุคคลอื่นประดุจบิดามารดารักษาคุ้มครองบุตร - ธิดาของตน เป็นสิ่งที่ผู้กระทำลงมือทำแล้วต้องไม่มีผลกระทบต่อคนรุ่นหลัง หรือสิ่งที่ทำแล้วเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลังยึดถือและนำไปปฏิบัติต่อได้หรือเป็นลักษณะของคำแนะนำชี้ทาง คือ แนะนำให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรมความดี แนะนำทำให้เกิดสติปัญญาตามแนวอริยสัจ ๔ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ และเป็นไปตามหลักการสำคัญที่ว่าด้วยการดำรงชีพของพระสงฆ์ที่ต้องพึ่งพากัน หมายถึง บรรพชิตกับคฤหัสถ์ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันตามพระบาลีที่ว่า “อุโภ อญฺโญญฺญนิสฺสิตา” และตระหนักถึงการใช้ชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ตามพระบาลีที่ว่า “ปรปฏิพทฺธา เม ชีวิกา” นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นฐานแห่งความดำรงมั่นแห่งพระศาสนาเพื่อเป็นที่พึ่งทางปัญญาแก่สาธารณชน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเพื่อคนหมู่มาก (พหูชน) ดังนั้น แนวคิดและหลักการสำคัญของสาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาจึงแบ่งได้เป็น ๒ ด้าน ดังนี้

ด้านแรก การสาธารณสงเคราะห์สะท้อนมาจากแนวคิดซึ่งมีฐานมาจากพุทธธรรม โดยแบ่งออกเป็นพุทธธรรมส่วนที่เป็นคุณธรรมหลัก และคุณธรรมเกื้อกูล โดยคุณธรรมหลักยังสามารถแบ่งออกเป็น (ก) คุณธรรมหลักฝ่ายเนื่องหนุนด้านใน ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ และ (ข) คุณธรรมหลักฝ่ายแสดงออก ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมแวดล้อมหรือคุณธรรมเกื้อกูลสนับสนุนหลักสังคหวัตถุ ๔ หลายหมวด อาทิ การปฏิบัติตามหลักทิศ ๖ ที่พระสงฆ์สาวกจะต้องแสดงบทบาทในแง่การอนุเคราะห์ การชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้ประสบความสุขความเจริญ คุณธรรมหลักฝ่ายเนื่องหนุนภายในที่เรียกว่าพรหมวิหารนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นหลักการสำคัญ คือ เป็นคุณธรรมที่หนุนหลังให้เกิดการแสดงพลังออกมา โดยแสดงออกเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะในรูปแบบต่างๆ ทั้ง ๔ รูปแบบ หรือเป็นคุณธรรมที่ส่งผลในเชิงปฏิบัติเป็นหลักการที่พระสงฆ์สาวกนำไปสู่การปฏิบัติ คือ สงเคราะห์ช่วยเหลือทั้งในหมู่สงฆ์ด้วยกันเองและสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนทั่วไป

ด้านที่สอง การสาธารณสงเคราะห์ที่สะท้อนมาจากพุทธวินัย โดยพิจารณาจากหลักการ ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านที่เป็นจริยาวัตรของพระอริยสงฆ์ที่เป็นต้นแบบ และ ๒) ด้านที่เป็นพุทธบัญญัติที่พระพุทธองค์ทรงวางเป็นหลักการไว้โดยเฉพาะการให้พระสงฆ์สาวกคำนึงถึง “ศีล” ที่เมื่อจะอนุเคราะห์สงเคราะห์คฤหัสถ์แล้วต้องไม่ผิดหรือ ไม่คลาดเคลื่อนไปจากหลักการ

ดังนั้น แนวคิดด้านสาธารณสงเคราะห์จึงบ่งบอกถึงวิธีคิดนั่นเอง และเป็นวิธีคิดแบบสัมมาทิฏฐิ คือ มีความเห็นชอบ วิธีคิดแบบสัมมาสังกัปปะ คือ มีความดำริชอบที่มุ่งประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมเมื่อเกิดการปฏิบัติขึ้นการปฏิบัตินั้นจะอยู่ในรูปแบบของคันถธุระหรือวิปัสสนาธุระก็ตามหรือจะรียกตามคำบัญญัติใหม่ว่า สังคหะธุระก็ตามล้วนเป็นไปตามกรอบแห่งพระธรรมและวินัย ทั้งนี้ พระสงฆ์สาวกจะแสดงออกเพื่อให้ความช่วยเหลือที่แตกต่างกันไปและตามความถนัดของตน อาทิ การเทศนา การให้โอวาท การชักนำให้ชีวิตดีงามมีคุณค่า เพื่อให้เกิดสติปัญญาแก้ไขปัญหาชีวิต ผลโดยสรุปในแง่เป้าหมายคือเพื่อให้เกิดความสุขกายสุขใจนั่นเอง โดยนัยยะนี้แสดงได้ว่าแนวคิดว่าด้วยการสาธารณสงเคราะห์ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และคัมภีร์สำคัญอื่นๆ ก็คือการที่พระสงฆ์เล็งเห็นความสัมพันธ์ที่มีต่อพระสงฆ์ด้วยกันเองและต่อคฤหัสถ์ โดยมีพื้นฐานทางความคิดที่มุ่งประโยชน์สุขแก่คนส่วนรวมก่อน คือคิดถูกต้อง ดำริถูกต้อง

ฉะนั้น การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหลักการที่มีต้นเค้ามาจากครั้งพุทธกาล มีการปฏิบัติงานในลักษณะที่เป็นประโยชน์สุขต่อสาธารณชน การสร้างถนน สร้างสะพาน บ่อน้ำดื่ม และสาธารณประโยชน์อื่นเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากในเหตุการณ์เมื่อครั้งอดีต ตลอดถึงการทำงานที่ของตนเองในหลายสถานะก็ตามที ยังต้องมีหน้าที่ในการบำรุงบิดามารดา สงเคราะห์บุตรภรรยา ญาติพี่น้อง บำเพ็ญการเกื้อกูลแก่สังคมด้วยทานและธรรมจริยา โดยอาศัยกำลังกาย สติปัญญา ทักษะความสามารถ เพื่อประโยชน์แก่บุคคล ชุมชนและสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากหลักธรรมเกื้อหนุน เช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ทิศ ๖ เป็นต้น ในด้านของพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งเพิ่มเติมในหน้าอีกประการหนึ่ง คือ สังคหธุระ หน้าที่หรือความรับผิดชอบในด้านการสงเคราะห์ ซึ่งนอกเหนือจากคันธุระและวิปัสสนาธุระ ตามที่เป็นหน้าที่สามัญของการปฏิบัติในสมณภาวะ

๒) ลักษณะการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม ข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์” (ม. ๑๕ ตรี) และในระเบียบการปกครองของคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดไว้ว่า วิธีการดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม การสาธารณสงเคราะห์แยกโดยลักษณะ มี ๕ คือ

(๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณะประโยชน์ เช่น กิจการอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่นๆ การนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดเอง ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำ หรือ กิจการชั่วคราว

(๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่นๆ การนี้มุ่งเอาเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่น มิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่องแม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า หรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์

(๓) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน (นอกวัด) สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและอื่นๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูล สถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์

(๔) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัย หรือคราวหนาวจัด หรือแม้ยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่นการนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ

(๕) การสงเคราะห์ด้านการให้อาคารและสถานที่ของวัดเพื่อประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือมีที่พักสำหรับประชาชน อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่างๆ ด้วยเมตตาธรรม

๓) หลักการสาธารณสงเคราะห์

ด้านที่ ๑ การสงเคราะห์	**แนวทาง**	การช่วยเหลือแบบให้เปล่า	**เป้าหมาย**	แก้ไขปัญหาเร่งด่วน
ด้านที่ ๒ การเกื้อกูล	**แนวทาง**	การสนับสนุน	**เป้าหมาย**	สนับสนุนกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น
ด้านที่ ๓ การพัฒนา	**แนวทาง**	การบริหารจัดการมีส่วนร่วม	**เป้าหมาย**	ส่งเสริมชีวิตและผลักดันงานสังฆพัฒนาสู่สังคม
ด้านที่ ๔ การบูรณาการ	**แนวทาง**	การสร้างภาคีเครือข่าย	**เป้าหมาย**	แสวงการประยุกต์ร่วม

โดยมีความหมาย ดังนี้

(๑) ด้านการสงเคราะห์ หมายถึง การที่พระสงฆ์ วัดหรือองค์กรคณะสงฆ์ให้ความช่วยเหลือทางตรงในแนวทางแบบให้เปล่า อันเป็นการให้ความช่วยเหลือ และสงเคราะห์ที่พระสังคหวัตรให้แก่ประชาชนด้วยความเมตตาเอื้ออาทร ทั้งการสงเคราะห์ในยามปกติที่เป็นการช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่ประชาชนผู้ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสหรือได้รับความเดือดร้อนที่ไม่ได้รับการเหลียวแลจากหน่วยงานใดหรือขาดการดูแลอย่างเหมาะสมจากญาติพี่น้อง

(๒) ด้านการเกื้อกูล หมายถึง การที่พระสงฆ์มีบทบาทในแนวทางสนับสนุนให้ชุมชนหรือองค์กรสาธารณะ สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัด หรือองค์กรคณะสงฆ์เพื่อเกื้อกูลแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือได้ เป้าหมายของการดำเนินงาน คือ การตอบสนองความต้องการ ความจำเป็นหรือการแก้ไขปัญหาของประชาชนในชุมชนหรือในพื้นที่รับบริการของวัดรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน หรือการผลักดันให้คณะสงฆ์เข้าไปมีบทบาทร่วมกับองค์กรอื่นๆ ในการยกระดับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม กล่าวได้ว่าแนวทางการสนับสนุนนี้เป็นการทำกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อส่งเสริมหน่วยงานอื่นที่มีแผนงานหรือกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์อยู่ก่อนแล้ว วัดและคณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ

(๓) ด้านการพัฒนา หมายถึง การที่พระสงฆ์ วัดหรือองค์กรคณะสงฆ์มีบทบาทการสาธารณสงเคราะห์ในแนวทางสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนรอบวัดหรือพื้นที่ให้บริการของวัด โดยเน้นให้วัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นแนวทางส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมหรือกระตุ้นให้พระสงฆ์และประชาชนได้ร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมกันปรึกษาหารือวางแผนงานเพื่อการแก้ไขปัญหาร่วมกันแสวงหาทรัพยากรการจัดการ ร่วมดำเนินการหรือบริหารจัดการโครงการให้คุ้มค่าและเกิดผลประโยชน์ ตลอดจนร่วมกันติดตามผลการทำงาน การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ตามแนวทางนี้เน้นการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันพัฒนาชุมชน โดยมุ่งให้เกิดสาธารณ์ประโยชน์ รวมถึงการที่วัดและคณะสงฆ์เข้าไปร่วมมีบทบาทสำคัญในลักษณะการเป็นผู้นำในการพัฒนา

(๔) ด้านการบูรณาการ หมายถึง การที่พระสงฆ์ วัดหรือองค์กรคณะสงฆ์ได้ร่วมกันผลักดันกิจกรรมการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ จนกลายเป็นความร่วมมือทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติด้วยการสร้างภาคีเครือข่ายขึ้นมาเป็นสื่อกลางที่ร่วมกันรับผิดชอบและผลักดันการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเครือข่ายร่วมส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในการดำเนินกิจกรรม บุคลากร และเทคโนโลยี หรืองบประมาณ เพื่อเป้าหมายการประยุกต์แนวทางพุทธศาสนาเพื่อสังคมในการสงเคราะห์ เกื้อกูลและพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความร่วมมือกันของคณะสงฆ์ ประชาชน ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ ตัวอย่างการดำเนินงานเชิงบูรณาการ เช่น เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา การขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น การสร้างเครือข่ายการสาธารณสงเคราะห์ยังมุ่งหวังประโยชน์อีกประการหนึ่ง คือ วัดสามารถส่งเสริมให้มีจิตอาสาทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฆราวาส เพื่อร่วมกันสร้างแนวร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการดำเนินกิจกรรมผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งเป็นการสร้างแนวร่วมของพระสงฆ์และผู้มีจิตอาสา โดยพระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการโครงการในลักษณะที่เป็นกิจกรรมประจำ หรือชั่วคราวร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ความพยายามส่งสริมการประยุกต์หลักพุทธศาสนาเพื่อสังคมให้มีความเป็นรูปธรรมและสามารถดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๓.๒ โครงสร้างศูนย์ประสานงานสาธารณสงเคราะห์ ประจำจังหวัด

โครงสร้างศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ประจำจังหวัด

คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ส่วนกลาง

องค์ประกอบ

- คณะกรรมการที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้ง
- คณะอนุกรรมการที่ประธานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ แต่งตั้ง
- เจ้าคณะหน, เจ้าคณะภาค

หน้าที่ : ส่วนกลาง

๑. กำหนดนโยบาย กำกับ สอดส่อง ดูแล แนะนำการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เกิดประโยชน์ต่อ พระศาสนาและสังคม

๒. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการสาธารณสงเคราะห์ตามความเหมาะสมแก่ท้องถิ่น

๓. เสนอมหาเถรสมาคมเพื่อตรากฎ ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง หรือ ออกประกาศ มหาเถรสมาคม

สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม

องค์ประกอบ

- เลขานุการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม
- สำนักงานประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม หัวหน้าสำนักงาน

หน้าที่ : สำนักงานกลาง

๑. เป็นสำนักงานกลางประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒. จัดทำนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ โครงการ เป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์

๓. สนับสนุนส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๔. จัดทำรายงานผลการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ เสนอคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม เพื่อเสนอต่อมหาเถรสมาคม

สำนักงานประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ประจำจังหวัด

องค์ประกอบ

- เจ้าคณะจังหวัด
- ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัด
- เจ้าคณะอำเภอ
- เจ้าคณะตำบล
- เจ้าอาวาส
- หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.)
- คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัดที่เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้ง
- หน่วยงานภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

หน้าที่ : ศูนย์ประสานงานประจำจังหวัด

๑. เป็นศูนย์กลางประสานงานสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัด

๒. ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ โครงการ เป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม

๓. จัดทำรวบรวม ผลการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายด้านสาธารณสงเคราะห์

๔. อำนวยความสะดวกและเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงาน สาธารณสงฆ์เคราะห์ในจังหวัด

๕. ติดตามประเมินผลการทำงานสาธารณสงเคราะห์

๖. จัดทำรายงานผลการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ ในจังหวัดเสนอ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค ประธานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์

๗. ส่งเสริมสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาให้วัดในจังหวัดดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์

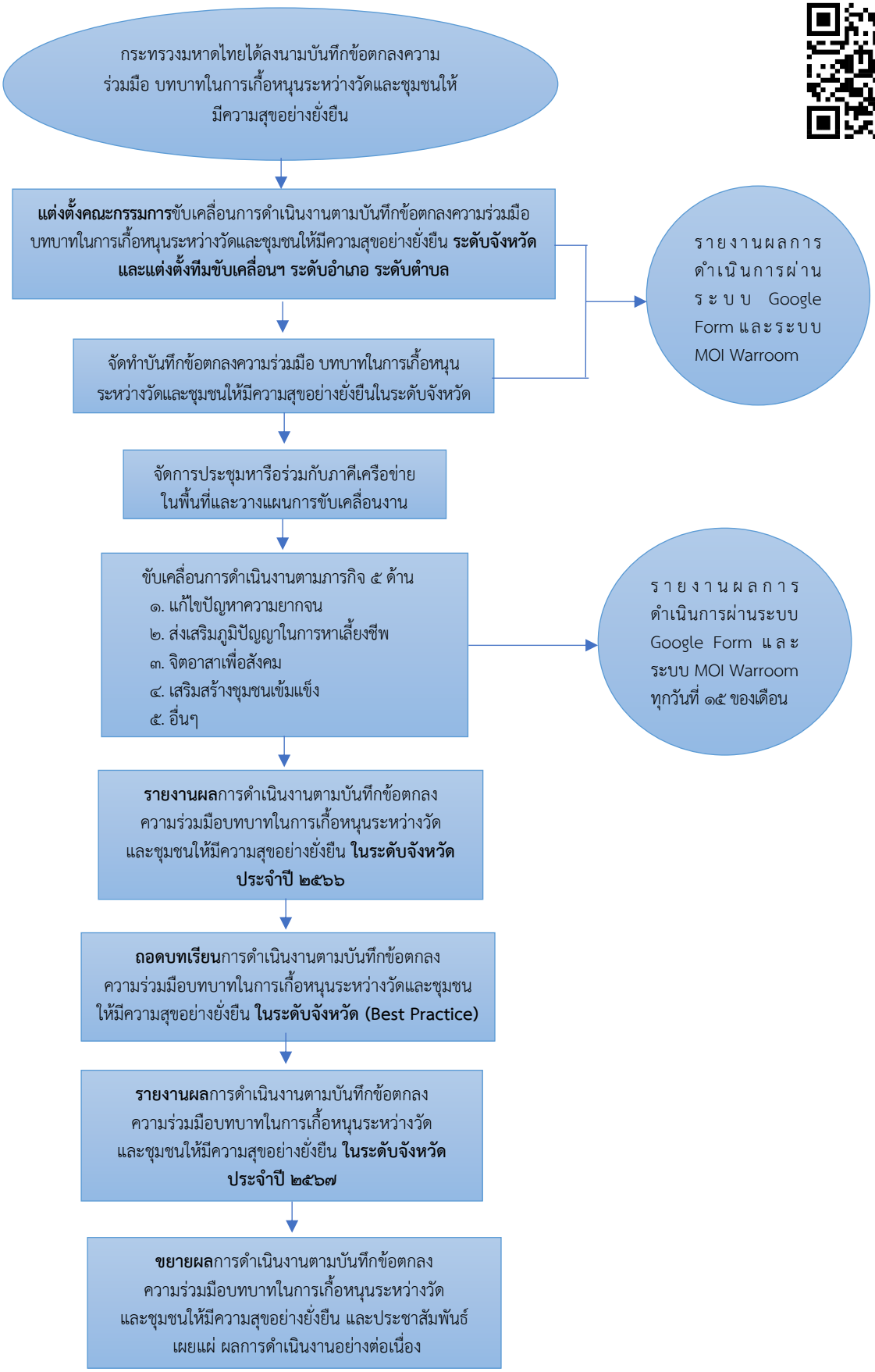
๘. จัดหางบประมาณสนับสนุนกองทุนเพื่อกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัด

๔. แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน กระทรวงมหาดไทย

๔.๑ กรอบแนวทางการดำเนินงาน

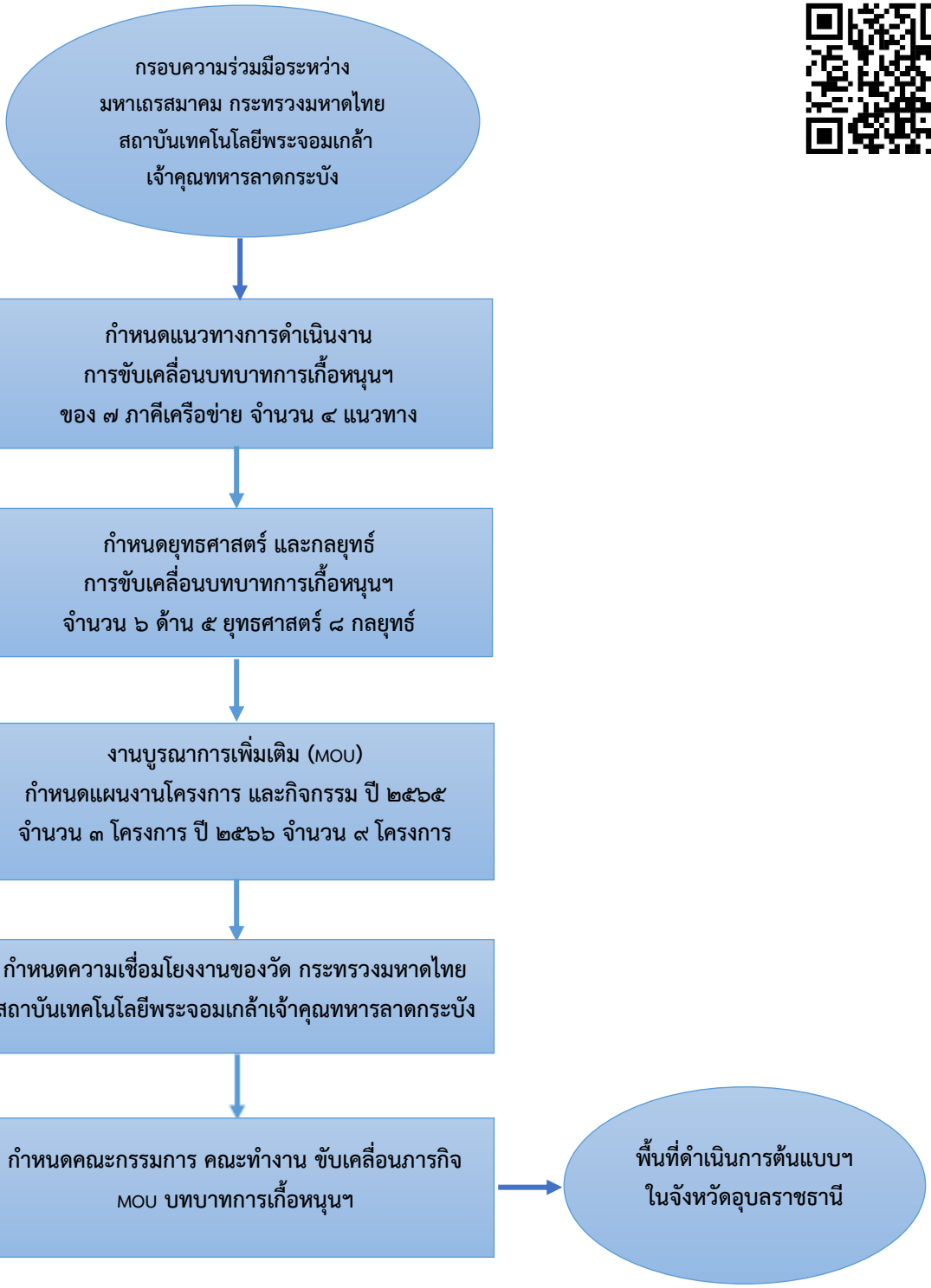
๔.๒ ขั้นตอนการดำเนินงาน

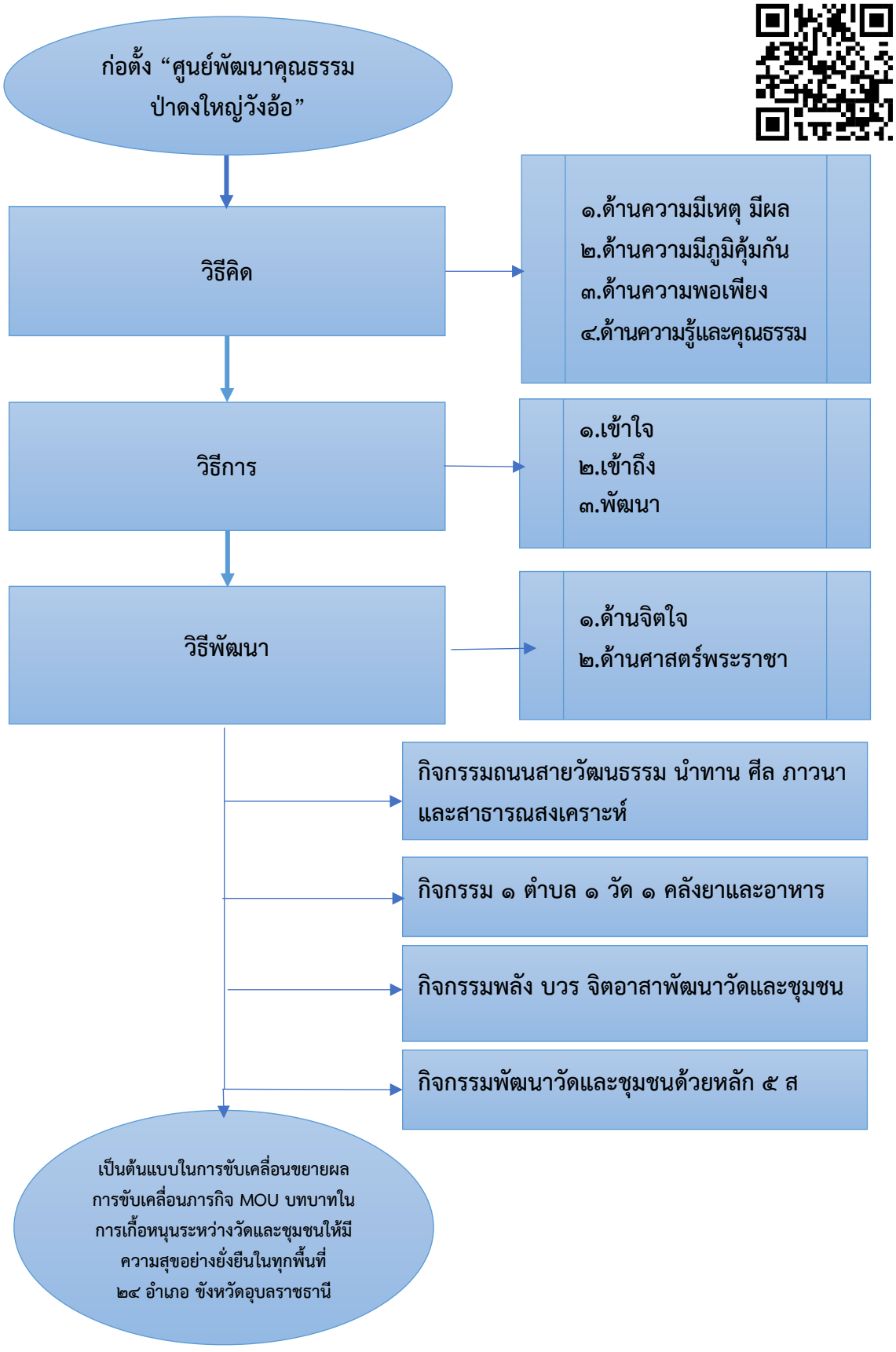
๕. ตัวอย่างแนวทางการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ต้นแบบของจังหวัดต่างๆ

๕.๑ พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

๑ คู่มือยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนบทบาทการเกื้อหนุนระหว่างวัด และ ชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน จังหวัดอุบลราชธานี ฉบับปรับปรุง ปี ๒๕๖๖

๒ ผลการดำเนินงานของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี หรือ วัดป่ามหาธีราจารย์

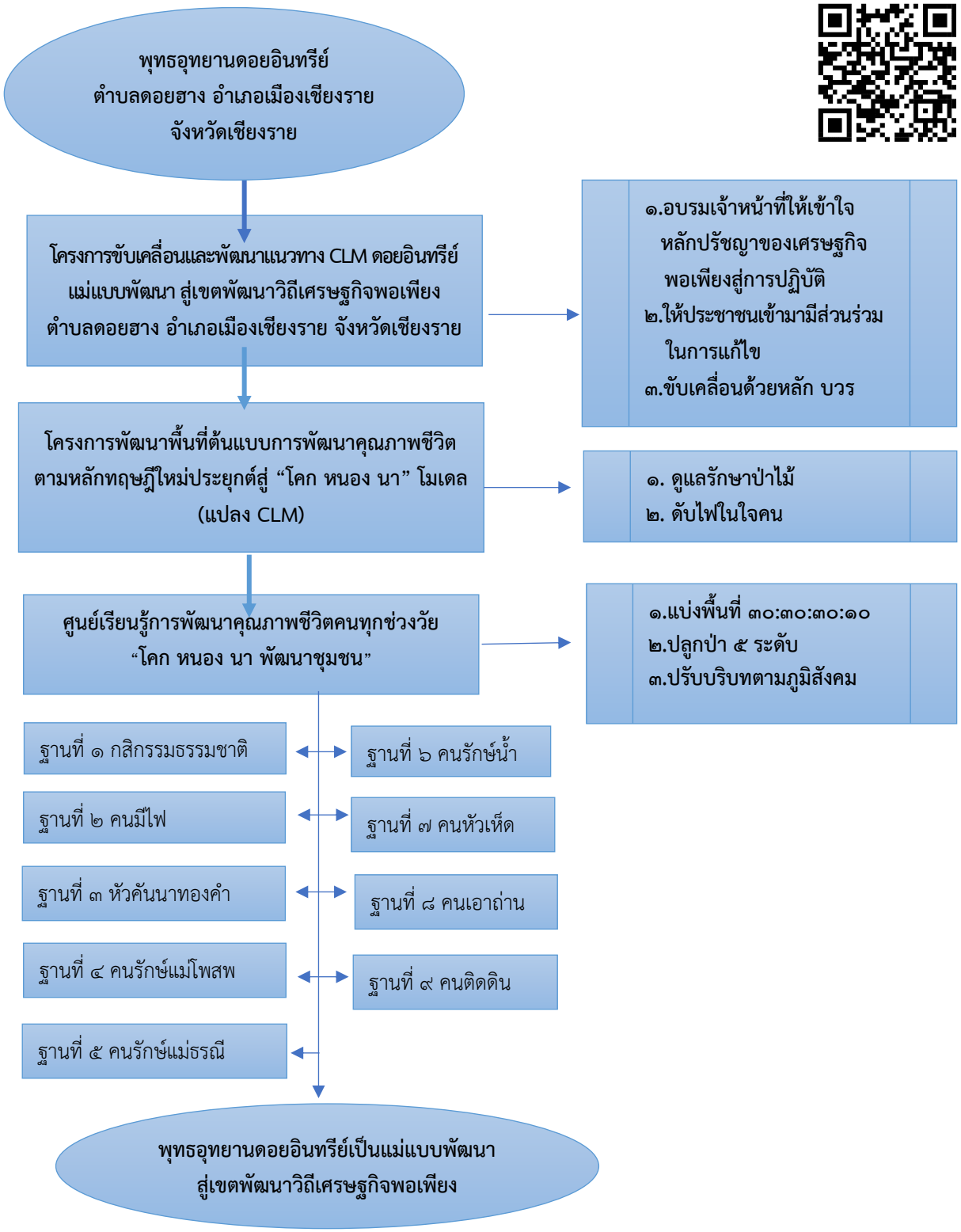

๓ ผลการดำเนินงานของวัดป่าศรีแสงธรรม จังหวัดอุบลราชธานี

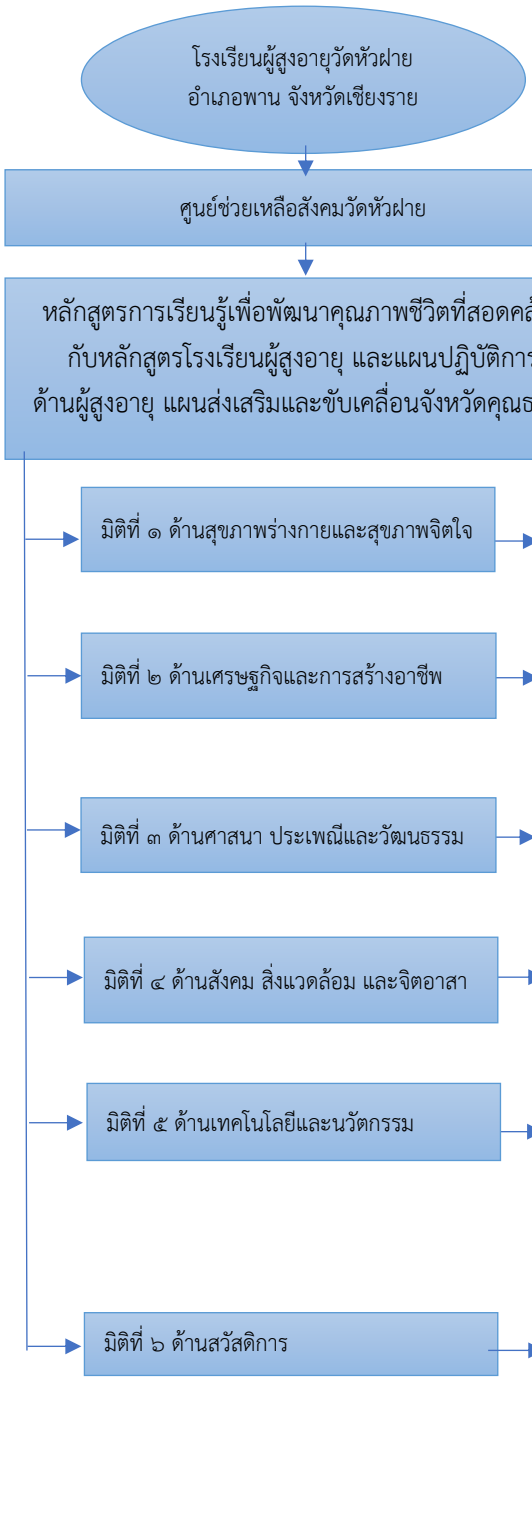

๕.๒ พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย

๑ โครงการขับเคลื่อนและพัฒนาแนวทาง CLM ดอยอินทรีย์ แม่แบบพัฒนาสู่เขตพัฒนาวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลดอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

๒ โรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

๕.๓ พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ

ฝ่ายคณะสงฆ์ร่วมกับประชาชน
ในพื้นที่ขับเคลื่อนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้
กลุ่มเกษตรเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการขั้นตอน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้
กลุ่มเกษตรเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงฯ

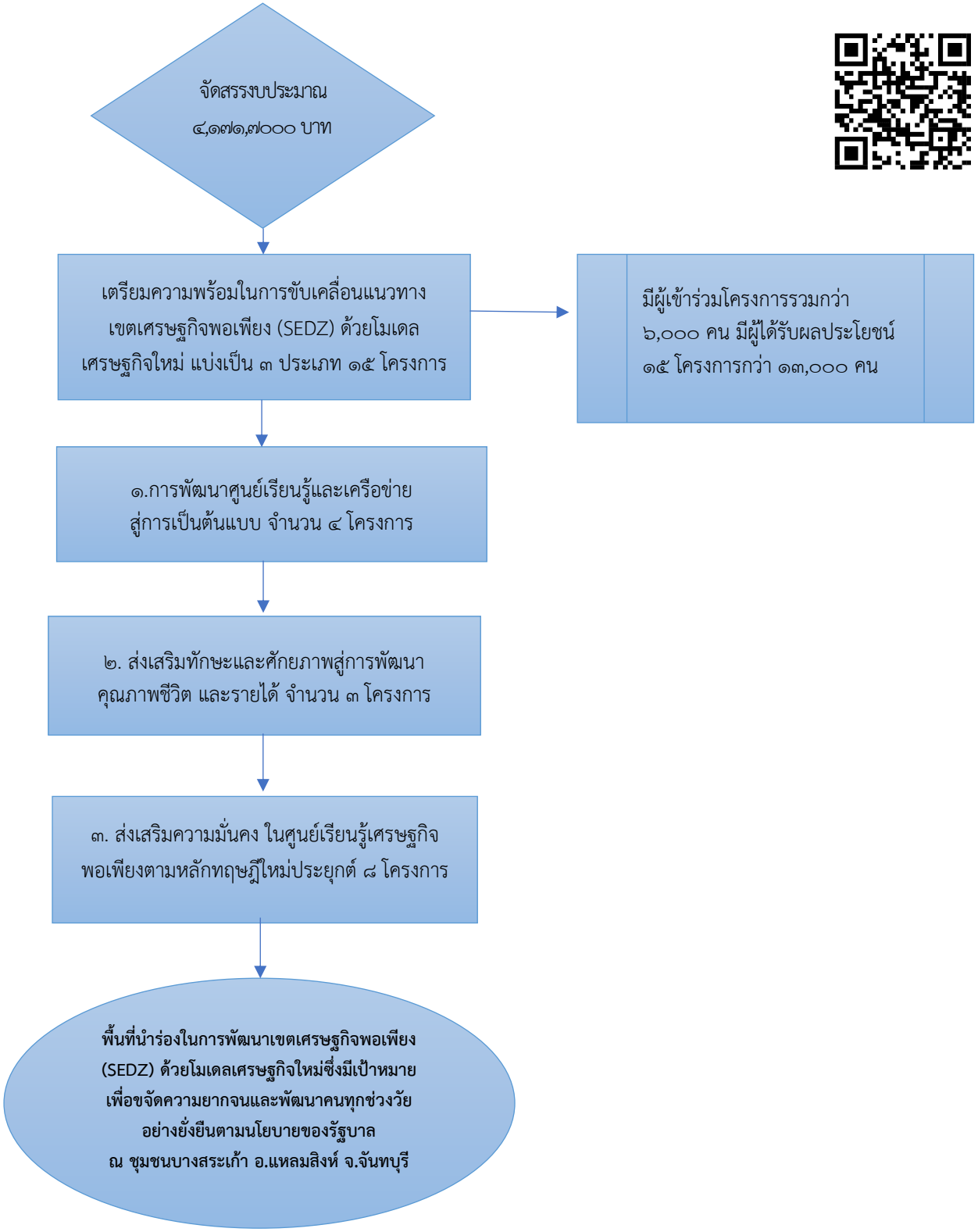
๑. การระดมความคิด วิเคราะห์ สภาพปัญหา
๒. การคัดเลือกศูนย์เรียนรู้ฯ
๓. การคัดเลือกเกษตรเข้าร่วมกลุ่ม
๔. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรในศูนย์หลัก
๕. การเสริมสร้างความรู้ในการปรับแนวคิดในการประกอบอาชีพ
๖. การขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ
๗. การบูรณาการกิจกรรม โครงการ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านพื้นที่ ด้านภารกิจ ด้านการมีส่วนร่วม
๘. การพัฒนาปรับปรุงแปลงเรียนรู้
๙. การติดตามประเมินผล ความก้าวหน้า

ศูนย์เรียนรู้กลุ่มเกษตรเครือข่าย
เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลตาโกน
อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

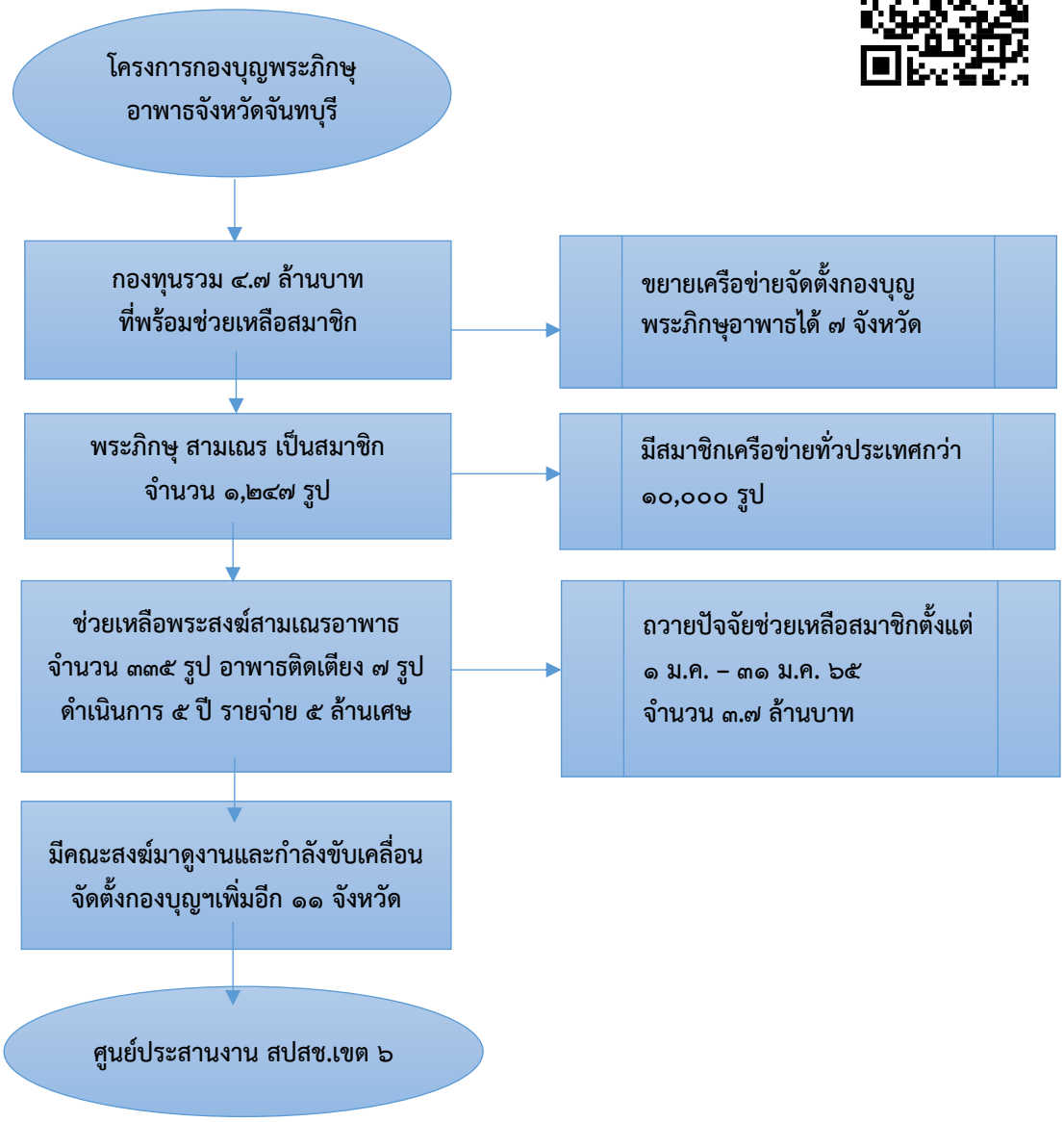
ส่งเสริมในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ
ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านการส่งเสริม
การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ การทำน้ำหมัก
และการปลูกผักสวนครัว

๕.๔ พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี

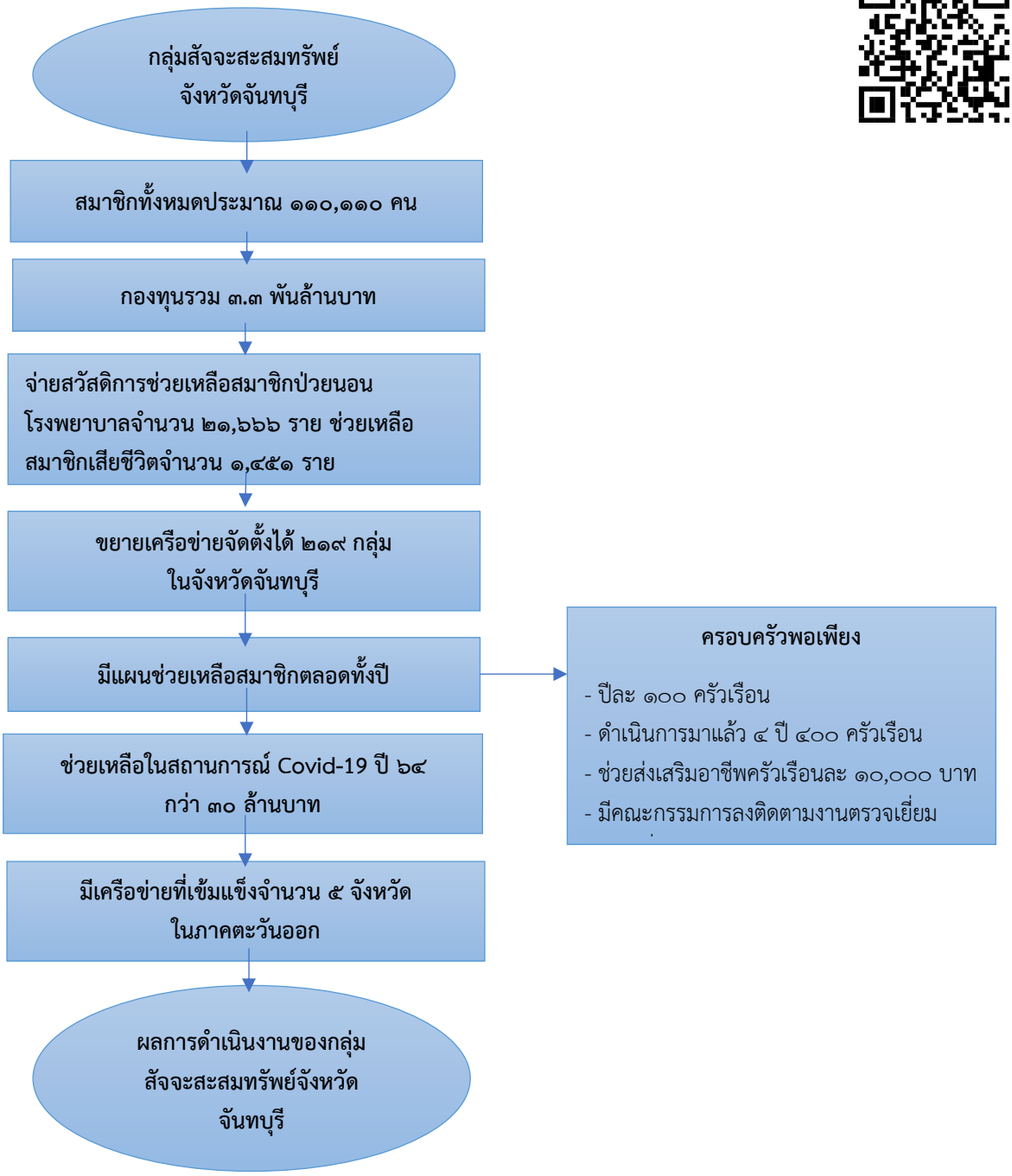
๑ **นโยบายจัดเตรียมพื้นที่นำร่องในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพอเพียง (SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามนโยบายของรัฐบาล ณ ชุมชนบางสระเก้า อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี**

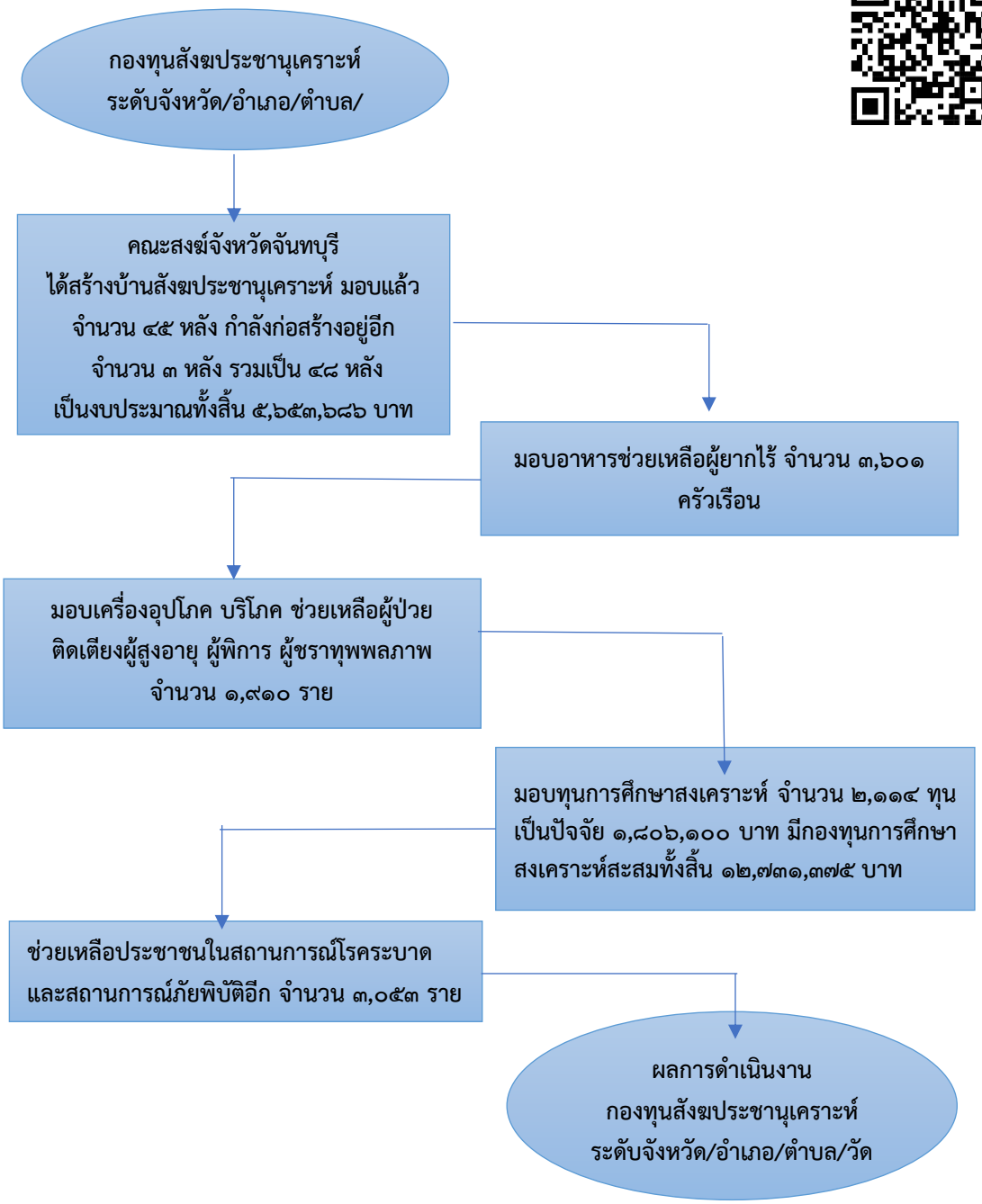
๒ โครงการกองบุญพระภิกษุอาพาธจังหวัดจันทบุรี

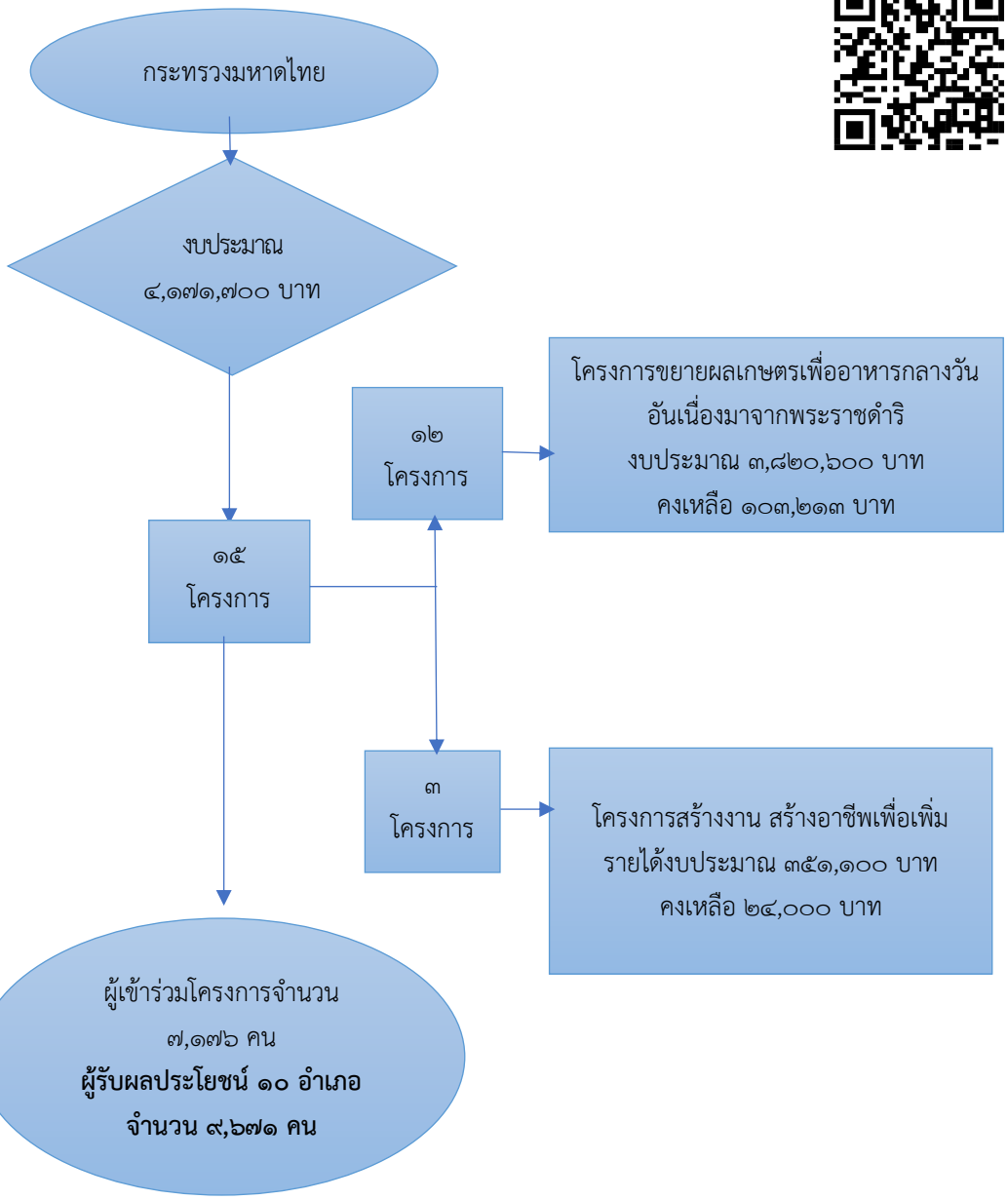
๓ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดจันทบุรี

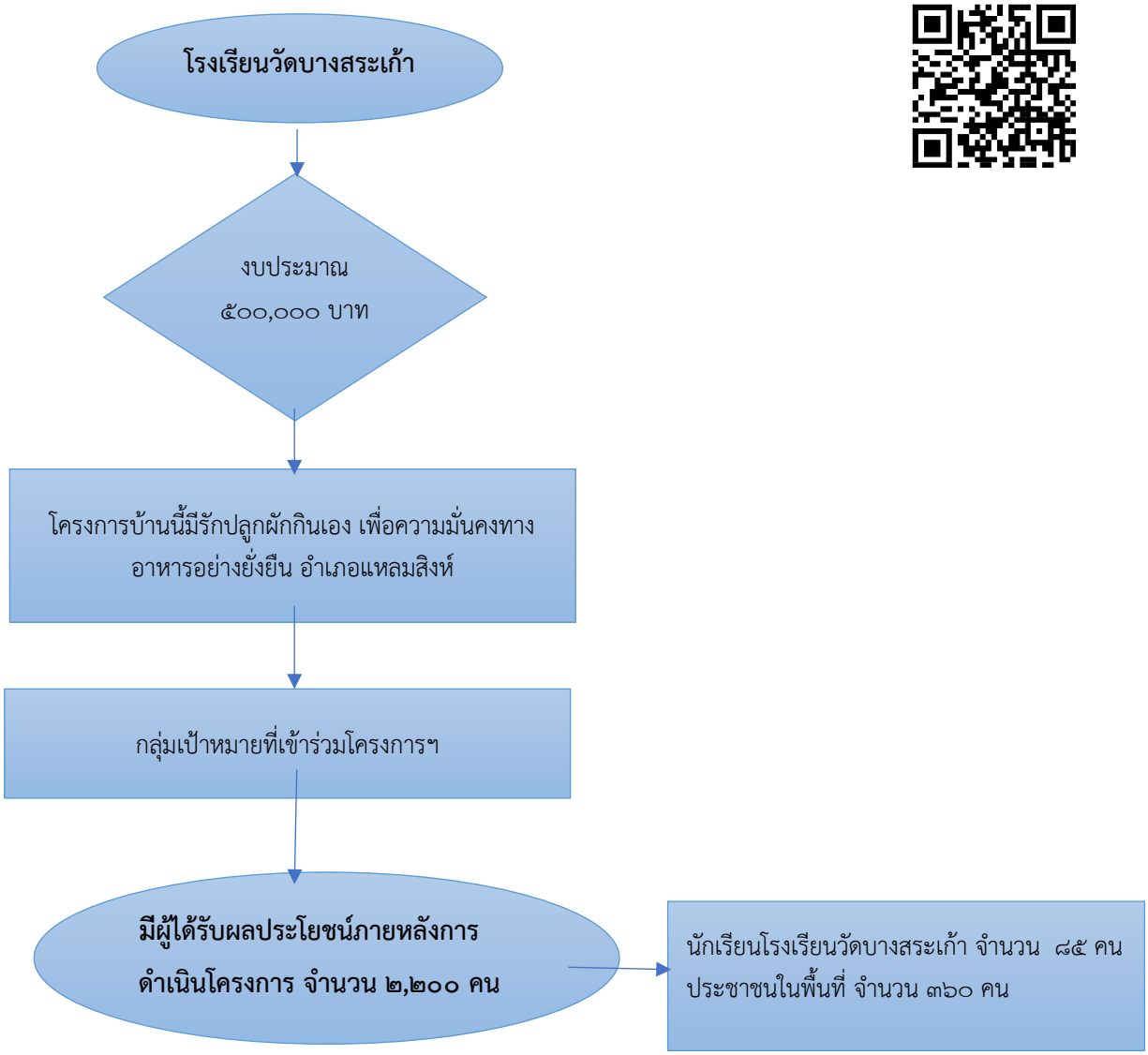
๔ กองทุนสังฆประชานุเคราะห์ระดับ จังหวัด/อำเภอ/ตำบล/วัด

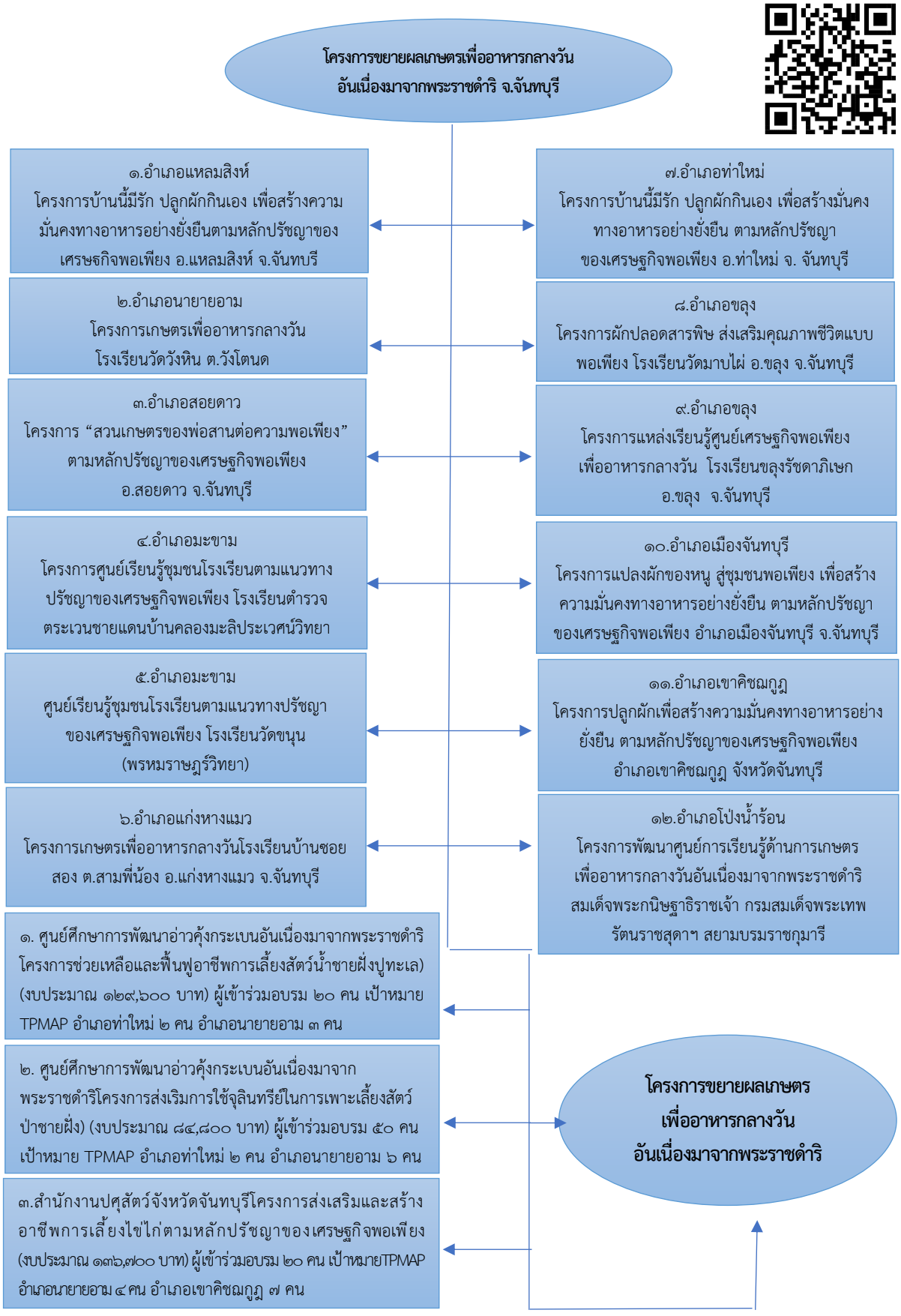
๕ การจัดสรรงบประมาณภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่ตามแนวพระราชดำริและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

๖ โครงการบ้านนี้มีรัก ปลูกผักกินเอง เพื่อความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน อำเภอแหลมสิงห์

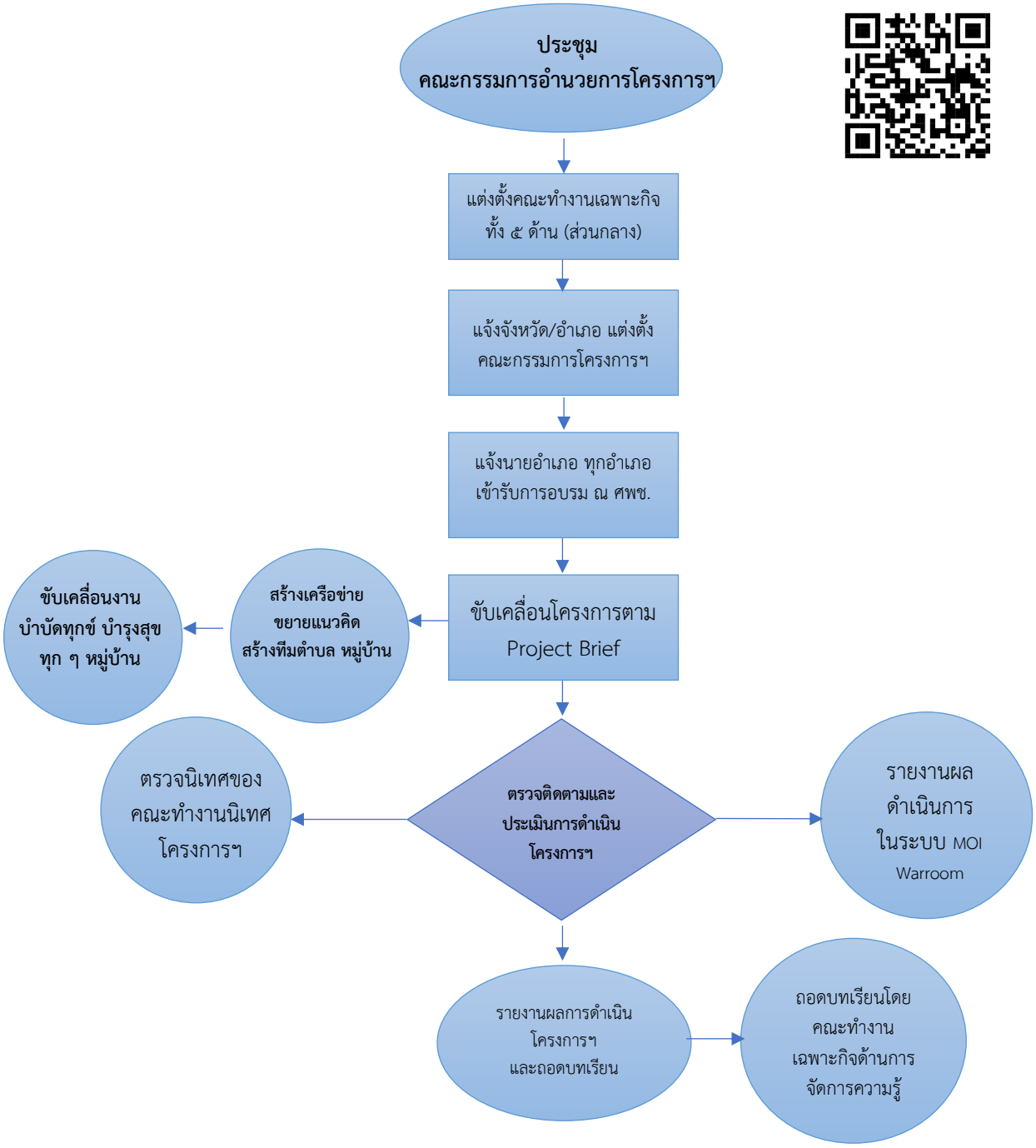
๗ โครงการขยายผลเกษตรเพื่ออาหารกลางวันอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๖. โครงการในระดับพื้นที่ของกระทรวงมหาดไทยที่สนับสนุนการขับเคลื่อนฯ

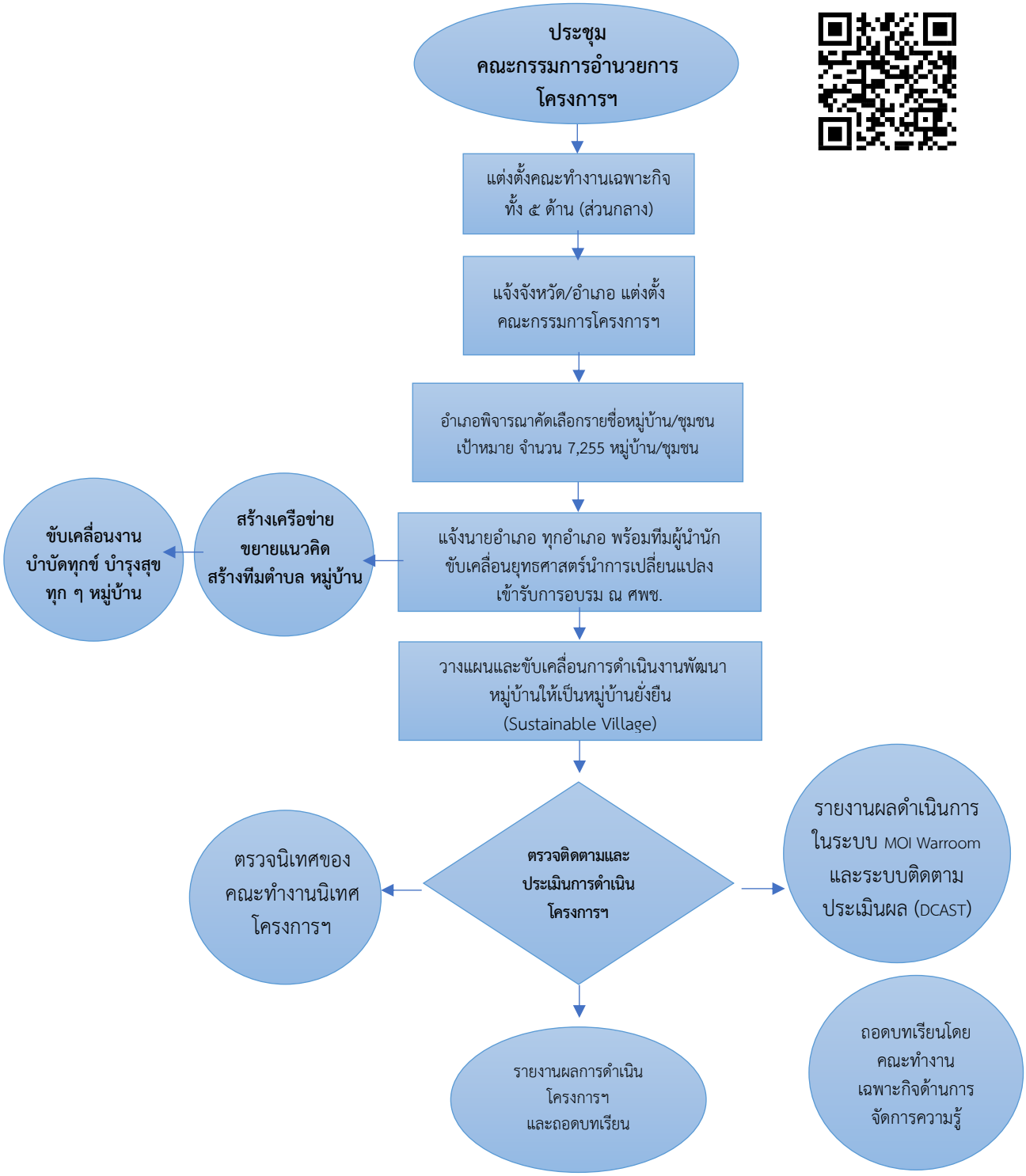
๖.๑ โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

กระบวนการ : การขับเคลื่อนการดำเนินโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแบบบูรณาการ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖

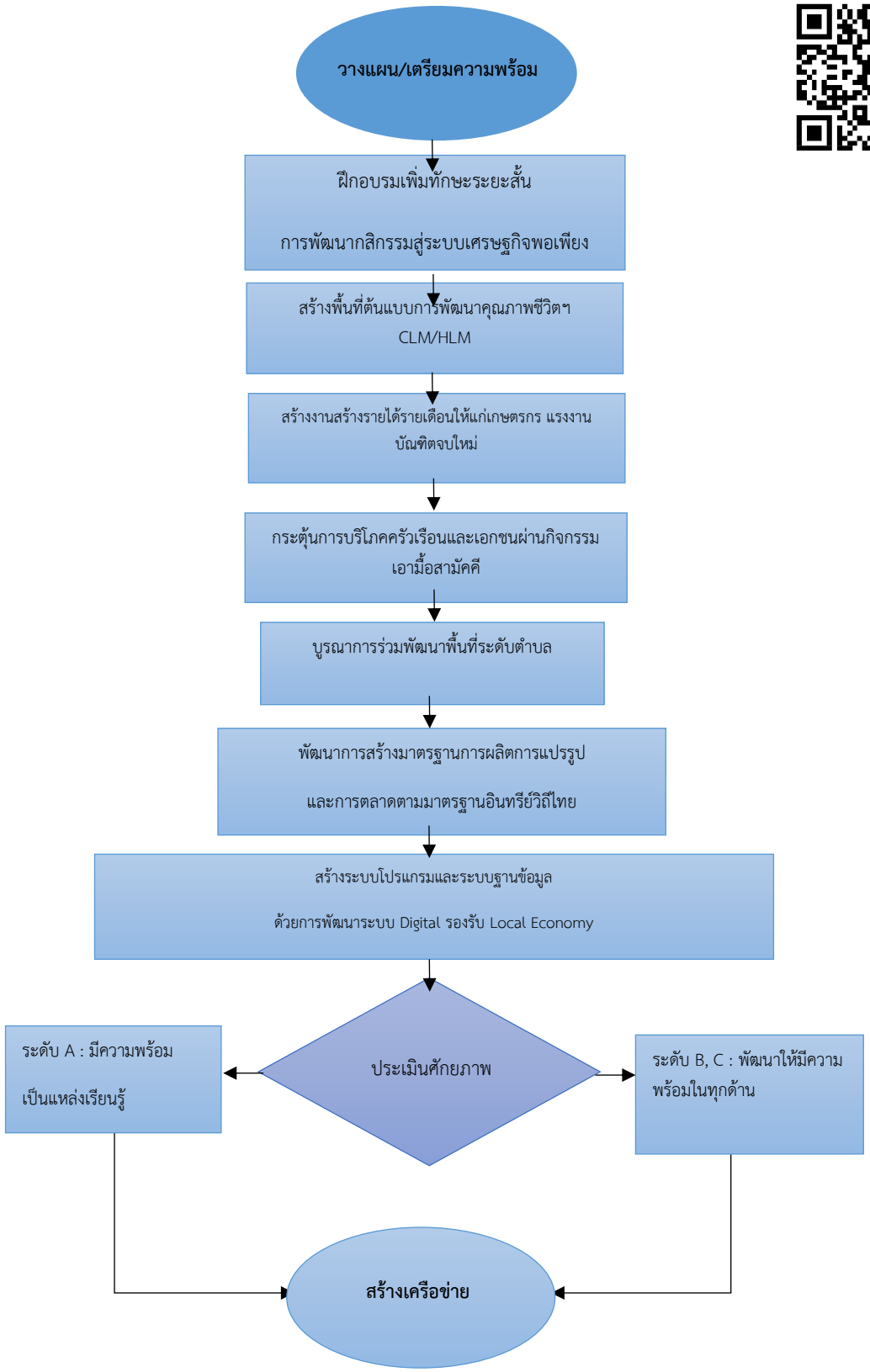

๖.๒ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

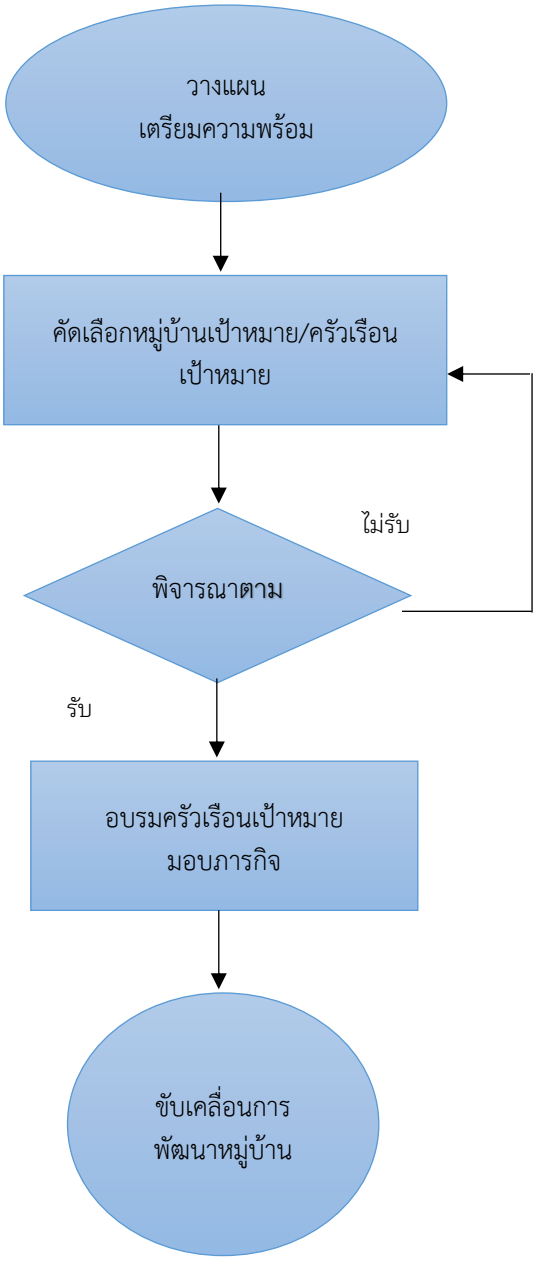
กระบวนการ : การขับเคลื่อนการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

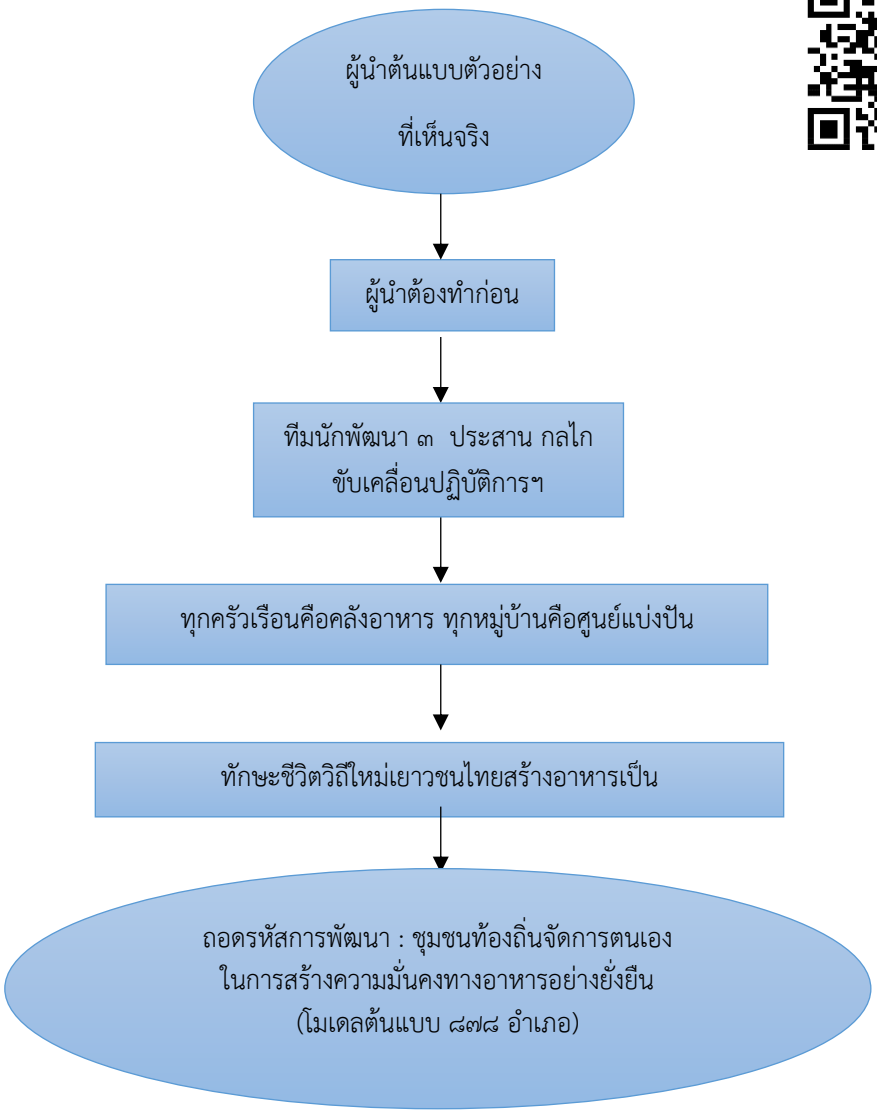
๖.๓ โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”

๖.๔ โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

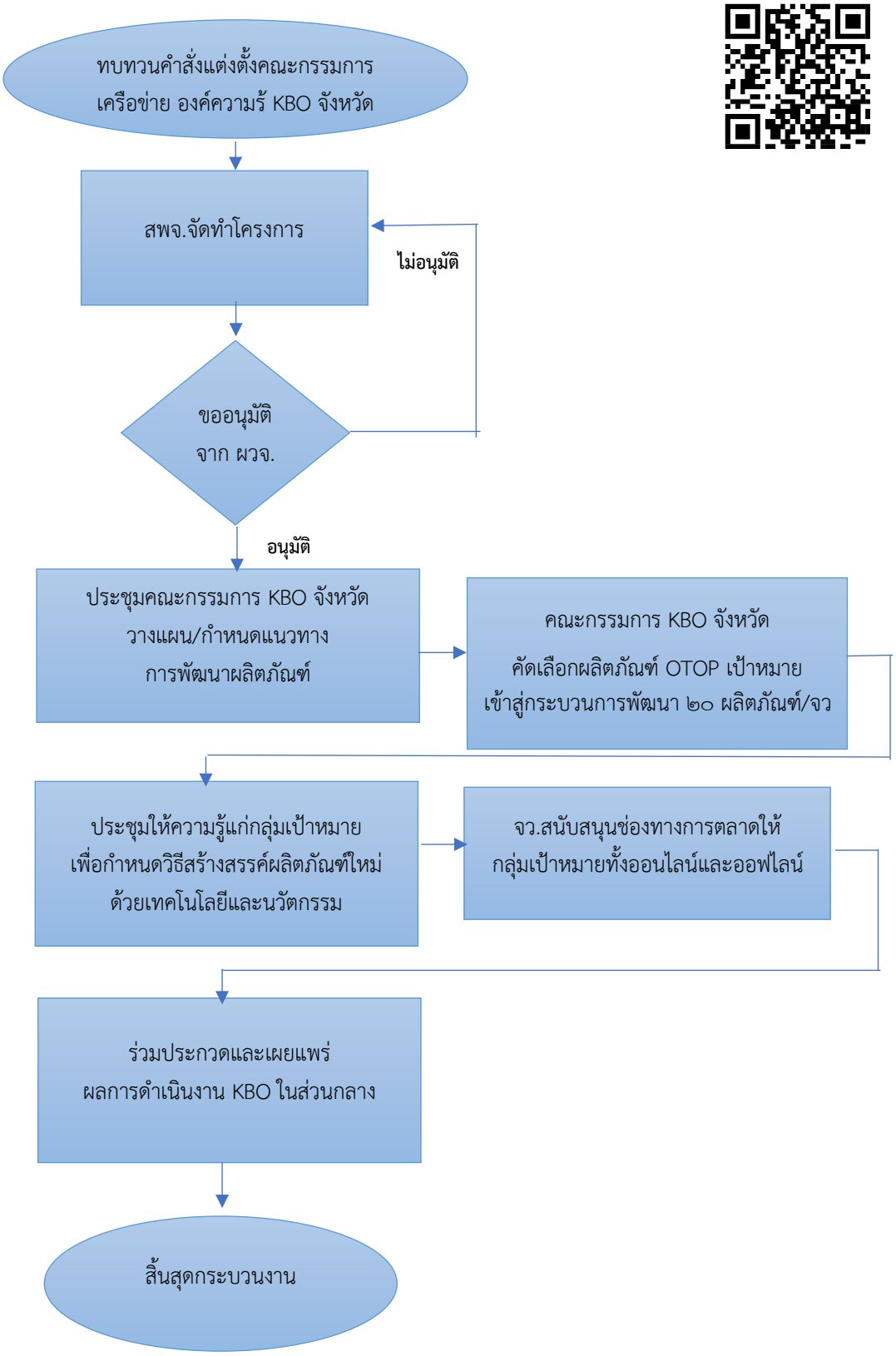

๖.๕ การน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สู่ปฏิบัติการปลูกผักสวนครัว เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

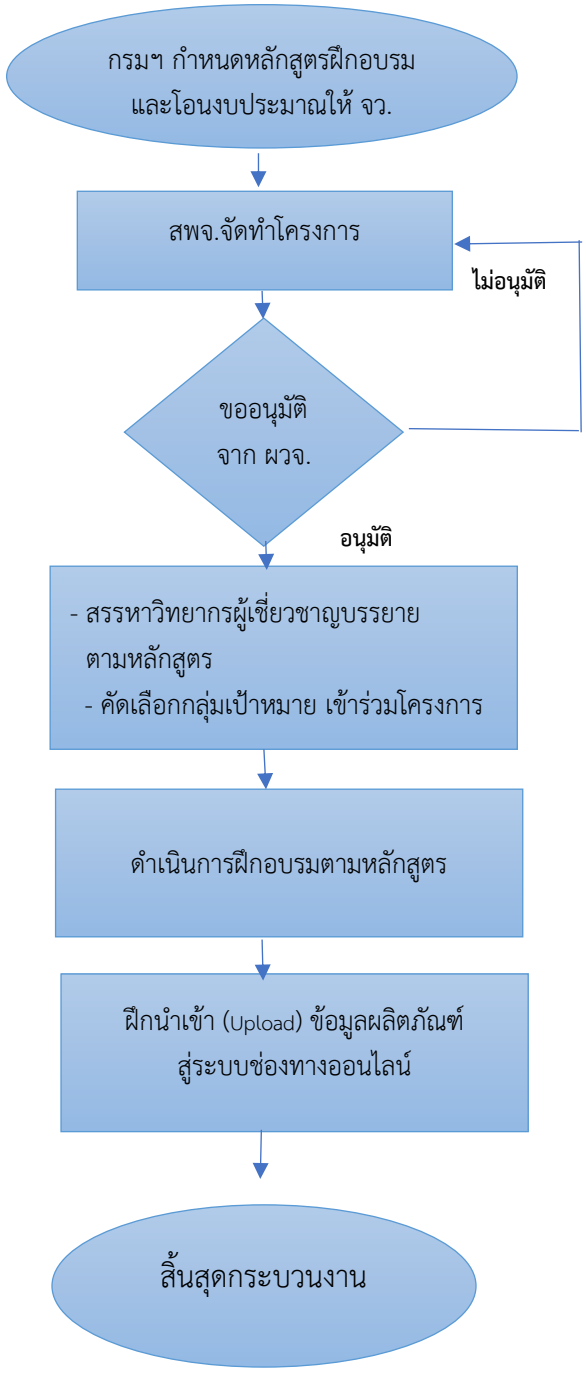

๖.๖ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

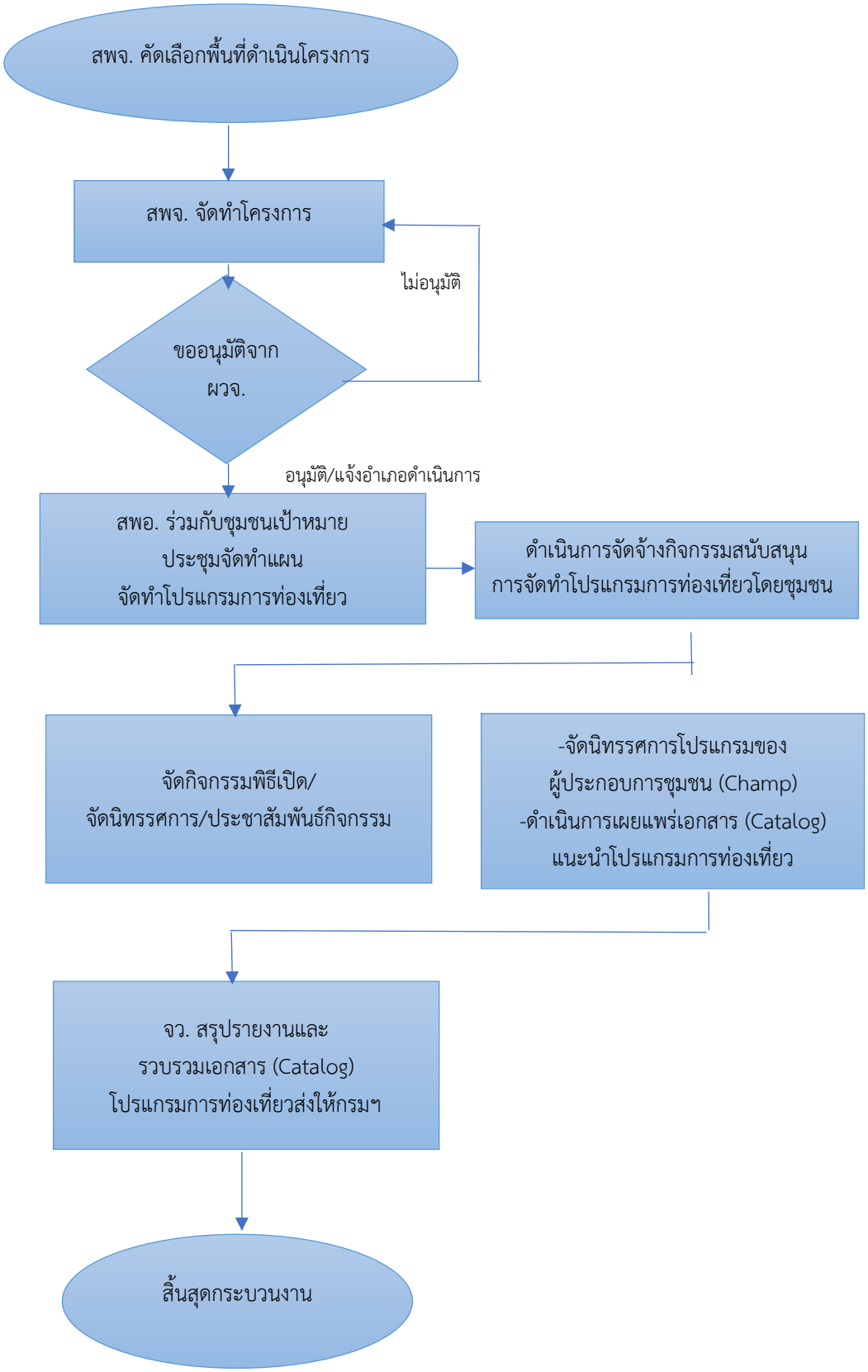
๑. โครงการ ส่งเสริมกระบวนการเครือข่ายองค์ความรู้ (Knowledge - Based OTOP : KBO)

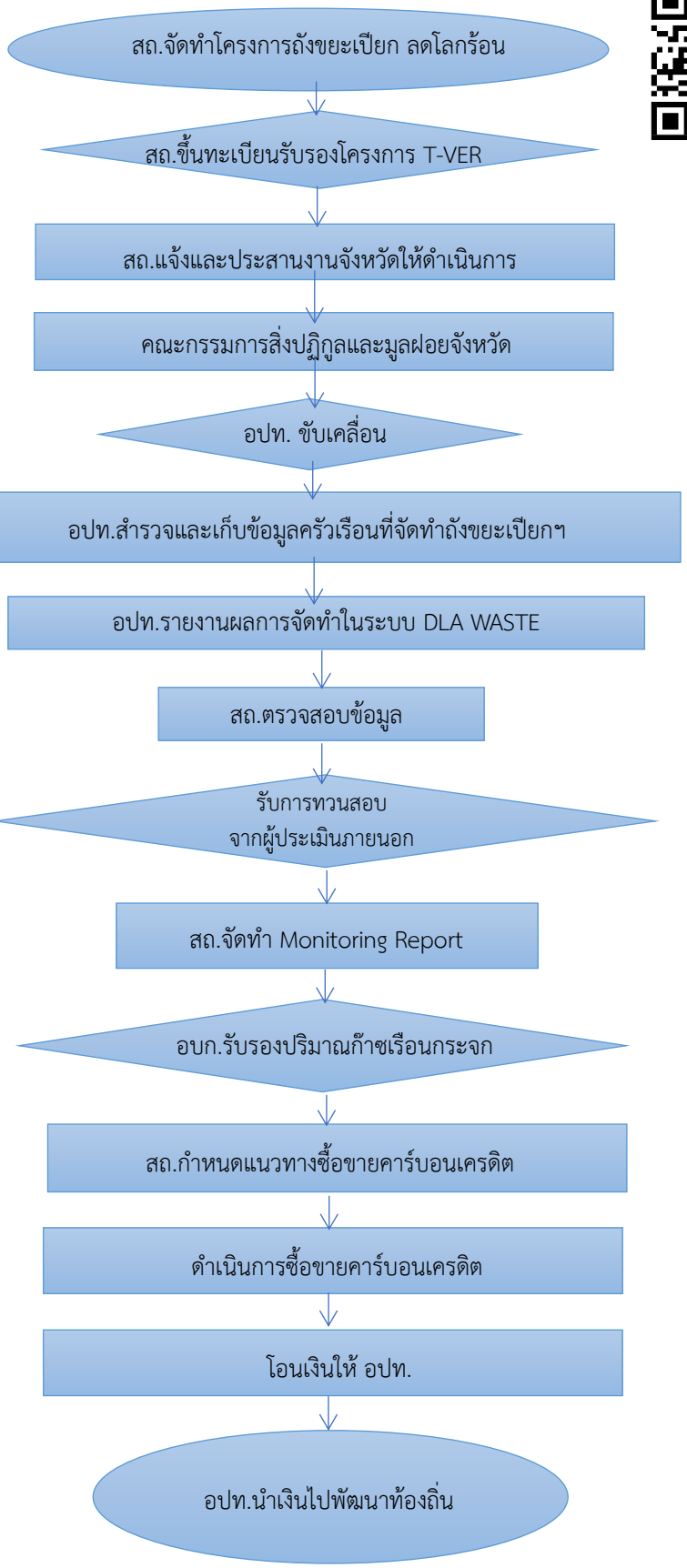
๒. โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสู่ยุค ๔.๐

๓. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติ (D - HOPE)

๖.๗ โครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน

๖.๘ โครงการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่

ระยะเตรียมการ

สร้างการรับรู้และชี้แจงทำความเข้าใจ

จังหวัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย/พื้นที่ปฏิบัติการ

จังหวัดเปิดโอกาสให้ประชาชน และภาคส่วนต่างๆ ที่ถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินเข้าร่วมการขับเคลื่อนแนวทางเขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่

ระยะดำเนินการ

จังหวัดรวบรวมและสรุปข้อมูลการเลือกพื้นที่เป้าหมาย/พื้นที่ปฏิบัติการ

จังหวัดรวบรวมและสรุปข้อมูลการเลือกพื้นที่เป้าหมาย/พื้นที่ปฏิบัติการ

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยรวบรวมการดำเนินงานของจังหวัดและส่วนราชการระดับกรม (function) เพื่อขอรับการสนับสนุน

จังหวัดประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายเข้าร่วม

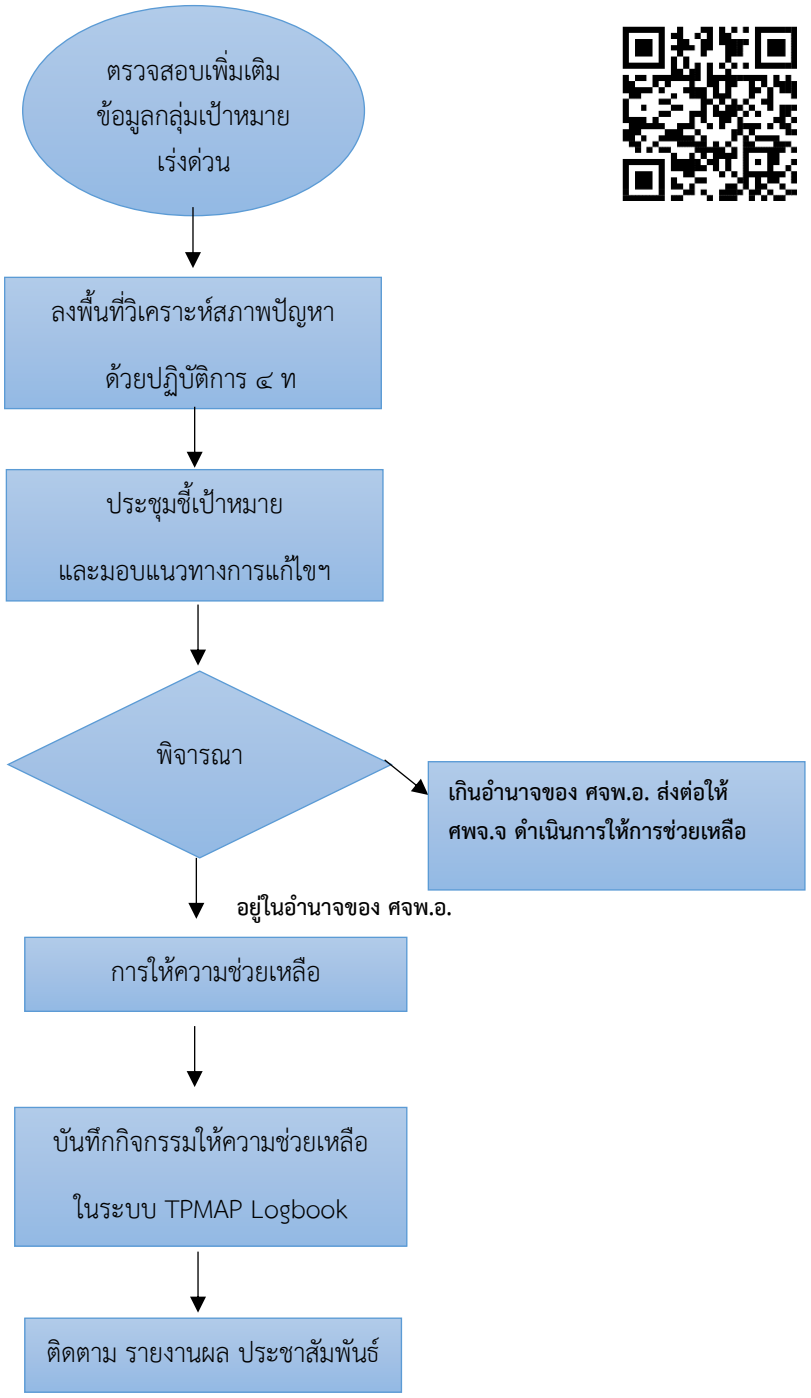
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยแจ้งการจัดสรรงบประมาณให้ส่วนราชการระดับกรม (function) ตามที่เสนอ

ระยะติดตามและประเมินผล

กระทรวงมหาดไทยจัดทำแพลตฟอร์มขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model) ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

กระทรวงมหาดไทยร่วม NECTEC สจล. และ GISTDA สร้างระบบโปรแกรมและระบบฐานข้อมูล พัฒนาระบบ Digital รองรับการบริหารจัดการทางภูมิสนเทศ Local Economy

๖.๙ โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๗. การรายงานผลการดำเนินงาน

แนวทางการดำเนินงาน	การรายงานผลการดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินงาน
๑. รายงานผล **๑.๑ รายงานผลการจัดทำบันทึกข้อตกลงฯ ในระดับจังหวัด** **๑.๒ รายงานผลการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานฯ ในระดับจังหวัดและแต่งตั้งทีมขับเคลื่อนการดำเนินงานฯ ระดับอำเภอ ระดับตำบล** **(แบบรายงาน ๑)**	๑. รายงานผ่านระบบ google form : https://shorturl.at/cEOS๒ ๒. จัดส่งสำเนาแต่งตั้งคณะกรรมฯ ในระดับจังหวัด และสำเนาแต่งตั้งทีมขับเคลื่อนฯ ระดับอำเภอ ระดับตำบล เป็นไฟล์ .PDF ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ moippb๕๐๖๒๐@gmail.com ๓. รายงานผ่านระบบ MOI War Room หัวข้อ “งานสาธารณสงเคราะห์ บวร.”	**ภายใน ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๖**
๒. รายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามภารกิจ ๕ ด้าน มายังกระทรวงมหาดไทย ทุกวันที่ ๑๕ ของเดือน **(แบบรายงาน ๒ - ๓)**	๑. รายงานผ่านระบบรายงาน google form : https://forms.gle/๗V๙GJqcN๒RiQYSak๗ ๒. รายงานผ่านระบบ MOI War Room หัวข้อ “งานสาธารณสงเคราะห์ บวร”	**ทุกวันที่ ๑๕ ของเดือน**
๓. รายงานผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนในระดับจังหวัด ประจำปี ๒๕๖๖ **(แบบรายงาน ๔)**	๑. สรุปผลการดำเนินงานฯ ตามแบบรายงานฯ ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ moippb๕๐๖๒๐@gmail.com ๒. รายงานผ่านระบบ MOI War Room หัวข้อ “งานสาธารณสงเคราะห์ บวร.”	**ภายใน ๓๑ มกราคม ๒๕๖๗**
๔. ถอดบทเรียนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนในระดับจังหวัด (Best Practice)	๑. ตามแบบรายงานฯ ที่กำหนดผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ moippb๕๐๖๒๐@gmail.com ๒. รายงานผ่านระบบ MOI War Room หัวข้อ “งานสาธารณสงเคราะห์ บวร.”	**ภายใน ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗**

แนวทางการดำเนินงาน	การรายงานผลการดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินงาน
๕. รายงานผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนในระดับจังหวัด ประจำปี ๒๕๖๗ (แบบรายงาน ๕)	๑. สรุปผลการดำเนินงานฯ ตามแบบรายงานฯ ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ moippb๕๐๖๒๐@gmail.com ๒. รายงานผ่านระบบ MOI War Room หัวข้อ “งานสาธารณสงเคราะห์ บวร.”	**ภายใน ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗**

สามารถดาวน์โหลดข้อมูลเพิ่มเติม
ผ่านทาง QR CODE

๘.๑ บันทึกความตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ
บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้จัดทำขึ้นสามฝ่าย ระหว่าง (๑) ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม โดย สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ประธานกรรมการอบรมประชาชนกลาง (อ.ป.ก.) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ฝ่ายหนึ่งกับ (๒) กระทรวงมหาดไทย อีกฝ่ายหนึ่ง และ (๓) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อีกฝ่ายหนึ่ง มีเจตจำนงที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยเน้นย้ำการบูรณาการภาคีเครือข่ายเชื่อมประสานงานให้เกิดการพัฒนาในทุกมิติอันเป็นหิตประโยชน์แก่สังคม ส่งเสริมสัมมาชีพ สัมมาปฏิบัติ เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ สร้างความสุขสังคมไทย ขยายผลช่วยสังคมโลกให้มีความสุขอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างยั่งยืน ขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านงานสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และส่งเสริมการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างพระสงฆ์ ชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้หลักการทางธรรมนำทางโลก เพื่อให้เกิดสุขภาวะ ๔ มิติ คือ กาย จิต สังคม และปัญญา ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม โดย สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ประธานกรรมการอบรมประชาชนกลาง (อ.ป.ก.) เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กระทรวงมหาดไทย และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จึงมีความเห็นพ้องกันกับแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ เจตนารมณ์

พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการสาธารณสงเคราะห์ และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งหลักชัย ให้กับพุทธศาสนิกชนคนไทย และต่างชาติ ทั้งด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาและด้านการช่วยเหลือสังคม ที่คณะสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนคนไทยและต่างชาติให้ได้รับความสงบสุขทางกายและใจ รวมถึงมีสติ ในยามเกิดภัยพิบัติ และยามทุกข์ยากอยู่เสมอสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาธารณสงเคราะห์ทั้งสิ้น ประการสำคัญที่คณะสงฆ์ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคมได้ร่วมกันรื้อฟื้นสิ่งที่เป็น “เสาหลักของประเทศชาติ” ให้กลับมาเข้มแข็งในยุคที่ฆราวาสกำลังลำบากในขณะนี้คือ การส่งเสริมและฟื้นฟูภูมิปัญญาในเรื่องการหาเลี้ยงชีพที่ตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง” ไปสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน สอดรับกับนโยบายรัฐบาลและภารกิจสำคัญของกระทรวงมหาดไทยในการ “บำบัดทุกข์บำรุงสุข” ประชาชน ซึ่งพระสงฆ์ในบวรพระพุทธศาสนาของไทยจะได้ร่วมผนึกกำลังร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และทุกภาคีเครือข่าย ขับเคลื่อนดูแลสังคมประชาชนคนไทย และชาติต่าง ๆ ให้มีความสุขกาย สุขใจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

/ข้อ ๒ ...

ข้อ ๒ วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูภูมิปัญญาในเรื่องหาเลี้ยงชีพ ที่ตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง” ไปสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

๒.๒ เพื่อเชื่อมประสานความร่วมมือของวัด ชุมชน โรงเรียน และส่วนราชการ สู่การพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็งและช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นเพื่อความสุขอย่างยั่งยืน

๒.๓ เพื่อร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ ข้าราชการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครทุกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาสังคม ชุมชน ให้มีความสุขร่มเย็นและขับเคลื่อนช่วยเหลือสังคมเพื่อให้คนไทยมีความสุขกาย สุขใจที่เพิ่มมากขึ้น และยั่งยืน

๒.๔ เพื่อเสริมสร้างให้คนในสังคมมีจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศล เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีวัตรปฏิบัติ ในการที่จะลด ละ การทำบาปอกุศล การทำสิ่งไม่ดีไม่งาม และเพิ่มพูนในการทำความดี ทำบุญ ทำกุศล ช่วยกันดูแลสังคม การทำมาหาเลี้ยงชีพของประชาชน เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข็มแข็งของชุมชน ไปสู่การเสริมสร้างให้คนพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๕ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินการของคณะสงฆ์กับผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอขยายผลไปสู่ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น และประชาชนให้เกิดเป็นรูปธรรม

ข้อ ๓ แนวทางการดำเนินงาน

๓.๑ ภารกิจร่วมกันของทั้งสามฝ่าย

๓.๑.๑ ร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครทุกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาสังคม ชุมชน ให้มีความสุขร่มเย็น และขับเคลื่อนช่วยเหลือสังคมเพื่อให้คนไทยมีความสุขกาย สุขใจที่เพิ่มมากขึ้นและยั่งยืน

๓.๑.๒ กำหนดเป้าหมายการพัฒนาร่วมกันโดยมีการกำหนดพื้นที่และเป้าหมายการพัฒนาของชุมชนให้มีการบูรณาการร่วมกันสร้างพื้นที่ต้นแบบงานพัฒนาที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความรู้รักสามัคคีเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชนและสังคม

๓.๑.๓ บูรณาการร่วมกันในการเสริมสร้างให้คนไทยในสังคมมีจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศล เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีวัตรปฏิบัติ ในการที่จะลด ละ การทำบาปอกุศล การทำสิ่งไม่ดีไม่งาม และเพิ่มพูนในการทำความดี ทำบุญทำกุศล ช่วยกันดูแลสังคม การหาเลี้ยงชีพของประชาชน เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและเสริมสร้างให้คนพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

/๓.๑.๔ ร่วมมือ ...

๓.๑.๔ ร่วมมือกันในการสงเคราะห์เกื้อกูล บูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อช่วยเสริมสร้างสังคมสุขภาวะ พัฒนาสังคมไทยและขยายผลไปช่วยสังคมโลก ให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันเป็นอย่างดีทั้งบ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชน

๓.๒ ภารกิจของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม โดย สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร

๓.๒.๑ เผยแผ่พระธรรมคำสอนในการเสริมสร้างให้คนในสังคมมีชีวิตจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศล เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีวัตรปฏิบัติในการที่จะลด ละ การทำบาปอกุศล การทำสิ่งไม่ดีไม่งาม และเพิ่มพูนในการทำความดี ทำบุญทำกุศล ช่วยกันดูแลสังคม การหาเลี้ยงชีพของประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๒.๒ ช่วยสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนให้มีขวัญกำลังใจในการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”

๓.๒.๓ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนตื่นตัวเรื่องการช่วยเหลือสังคม การมีจิตอาสา ความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อทำให้เกิดสังคมสุขภาวะและความยั่งยืน

๓.๒.๔ ดำเนินกิจกรรมการช่วยเหลือและการพัฒนาสังคมทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ โดยนำองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้า

๓.๒.๕ ส่งเสริมสนับสนุนพระสงฆ์ สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์กรพระพุทธศาสนา ในการทำงานร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

๓.๒.๖ ขับเคลื่อนพันธกิจฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ด้านการส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่ายและสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม โดยพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่โดยใช้หลักธรรมประยุกต์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

๓.๒.๗ พัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ และพัฒนางานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยความร่วมมือของวัด ชุมชน โรงเรียน และส่วนราชการ ในการสร้างสังคมสุขภาวะสู่นโยบายระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ ให้มีการรับรู้และทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อเป็นแผนปฏิบัติงานในทุกระดับ พร้อมทั้งผลิตชุดองค์ความรู้คู่มือการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์

๓.๒.๘ พัฒนาระบบกลไกการบูรณาการการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ร่วมกันระหว่างองค์กรสงฆ์ เครือข่ายภาครัฐและเอกชน สร้างการการรับรู้และเชื่อมประสานการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เจ้าคณะ พระสังฆาธิการ พระสงฆ์นักพัฒนา และประชาชน เพื่อพัฒนาการทำงานสาธารณสงเคราะห์และการสงเคราะห์ชุมชน และพัฒนาการเผยแพร่งานสาธารณสงเคราะห์ในสื่อสาธารณะ

/๓.๓ ภารกิจ...

๓.๓ ภารกิจของกระทรวงมหาดไทย

๓.๓.๑ ฝึกอบรมเพิ่มทักษะการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”

๓.๓.๒ สร้างและพัฒนาพื้นที่ต้นแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

๓.๓.๓ สนับสนุนความร่วมมือกันระหว่างคณะสงฆ์ ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครทุกภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

๓.๓.๔ สนับสนุนคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนให้มีขวัญกำลังใจในการพัฒนากสิกรรมสู่เศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

๓.๓.๕ ส่งเสริมสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินการของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ ขยายผลไปสู่ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนให้เกิดเป็นรูปธรรม

๓.๓.๖ สนับสนุนภารกิจในการช่วยเหลือด้านสาธารณภัยทั่วไปร่วมกับคณะสงฆ์

๓.๔ ภารกิจของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

๓.๔.๑ ให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อเพิ่มทักษะการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบโคก หนอง นา โมเดล

๓.๔.๒ เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ และส่งเสริมความรู้ในเรื่องการหาเลี้ยงชีพ ที่ตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”

๓.๔.๓ สนับสนุนงานด้านวิชาการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อ ๔. การเปลี่ยนแปลงแก้ไข และหรือเพิ่มเติม

บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ หากสถานการณ์และนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงสามารถปรับเปลี่ยนทบทวน แก้ไขภารกิจในบันทึกข้อตกลงให้สอดคล้องกับนโยบายนั้นได้ เมื่อได้รับความยินยอมร่วมกัน ทั้งนี้ ให้จัดทำเป็นบันทึกแก้ไขเพิ่มเติมแนบท้ายบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ และให้ถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงและให้มีผลบังคับใช้ได้

ข้อ ๕. การใช้บังคับ

๕.๑ บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ให้มีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลา ๓ ปี นับถัดจากวันที่ทั้งสามฝ่ายลงนาม

๕.๒ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของทั้งสามฝ่ายจะได้มีคำสั่งให้บุคลากรและหน่วยงานในสังกัดถือปฏิบัติตามนัยแห่งบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ต่อไป หากเกิดปัญหาหรือขัดข้องในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ ทั้งสามฝ่ายจะร่วมพิจารณาหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้ได้ข้อยุติโดยเร็ว

บันทึกข้อตกลง ...

บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นจำนวนสามฉบับ ผู้มีอำนาจลงนามของทั้งสามฝ่าย ได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยละเอียดแล้ว เห็นว่าถูกต้องตามเจตนารมณ์ทุกประการ ผู้มีอำนาจลงนามของทั้งสามฝ่าย จึงได้ร่วมกันลงนามไว้เป็นสำคัญ และได้เก็บรักษาไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ โดยให้มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ลงนามเป็นต้นไป

ลงนามร่วมกัน ณ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕

.....

(สมเด็จพระมหาธีราจารย์)
กรรมการมหาเถรสมาคม
ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม
เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร

.....

(นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. อนุวัฒน์ จางวนิชเลิศ)
รักษาการแทนอธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

.....พยาน

(นายอินทพร จั่นเอี่ยม)
ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปฏิบัติราชการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

.....พยาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อันธิกา สวัสดิ์ศรี)
คณบดี คณะสถาปัตยกรรม ศิลปะและการออกแบบ

.....พยาน

(นายสมคิด จันทมฤก)
อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

.....พยาน

(นายพิริยะ ฉันทดิลก)
รองอธิบดีกรมการปกครอง ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการปกครอง

.....พยาน

(นายทวี เสริมภักดีกุล)
รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

.....พยาน

(นายรัฐพล นราดิศร)
รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

มติมหาเถรสมาคม

ครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๕

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มติที่ ๑๔๓/๒๕๖๕

เรื่อง **ขอความเห็นชอบจัดตั้งศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ประจำจังหวัด**

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๕ เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ได้มีลิขิต ที่ สธส. ๐๐๖/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๕ แจ้งว่า ตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ลงพระนามในคำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๖/๒๕๖๕ แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๕ และฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม กระทรวงมหาดไทย พร้อมกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ นั้น

เพื่อให้งานสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ขับเคลื่อนไปด้วยความเรียบร้อย มีแบบแผนในการดำเนินงานตามคำสั่งมหาเถรสมาคม จึงขอจัดตั้ง "ศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ประจำจังหวัด" โดยให้เจ้าคณะจังหวัด และคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ประจำจังหวัด คัดเลือกพื้นที่ในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ประจำจังหวัด เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานกับคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่าย ในการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากจากภัยพิบัติต่าง ๆ ในพื้นที่แต่ละจังหวัด และเพื่อส่งเสริมความร่วมมือเกื้อหนุนระหว่างวัด ชุมชน และภาคีเครือข่าย ให้เกิดการพัฒนาในทุกมิติอันจะเป็นหิตประโยชน์แก่สังคม รายละเอียดตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฯ ที่แนบถวายในที่ประชุม พร้อมกับมีบัญชาให้นำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดพิจารณา

ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม ประจำจังหวัด และให้ดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องรอรับรองรายงานการประชุม

(นายสิปป์บวร แก้วงาม)
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
เลขาธิการมหาเถรสมาคม

ที่ มท ๐๒๑๑.๑/ว ๑๗๓๐

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๑๓ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฯ
๒. สาระสำคัญ
๓. แบบรายงานผลการดำเนินงานฯ

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ระหว่างฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ พระอุโบสถ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม กระทรวงมหาดไทย และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในการกำหนดพื้นที่และเป้าหมายการพัฒนาของชุมชน ร่วมกันสร้างพื้นที่ต้นแบบและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง” พร้อมทั้งขับเคลื่อนและช่วยเหลือสังคมให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

กระทรวงมหาดไทยจึงขอส่งสำเนาบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฯ เพื่อให้จังหวัดบูรณาการการดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์ในพื้นที่ เพื่อขยายผลไปสู่ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนให้เกิดรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน รวมทั้งรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้ในชีวิตประจำวัน และรายงานผลการดำเนินการ (หากมี) ให้กระทรวงมหาดไทยทราบเป็นประจำทุกเดือน ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดเอกสารที่เกี่ยวข้องได้ทาง QR Code ท้ายหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานปลัดกระทรวง
สำนักนโยบายและแผน
โทร./โทรสาร ๐ ๒๒๒๓ ๕๒๔๙

QR CODE การนำเข้าข้อมูลการแต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ (ฝ่ายคณะสงฆ์) เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

Link เข้าระบบการรายงานแต่งตั้งคณะทำงาน https://forms.gle/ZEcjjczLyhkBqtSX๗

Link ตรวจสอบผลการรายงานการแต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ (ฝ่ายคณะสงฆ์)
https://docs.google.com/spreadsheets/d/๑PdN๖kilGBGucVyNNQI๗klVO๙nYZcMGNwBRnS๗ANt๓E/edit?usp=sharing

QR CODE การนำเข้าข้อมูลผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

Link เข้าระบบการรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม MOU เกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชน
https://forms.gle/๗V๙GJqcN๒RiQYSak๗

Link เข้าระบบการรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม MOU เกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชน
https://forms.gle/๗V๙GJqcN๒RiQYSak๗

Link ตรวจสอบผลการรายงานขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม MOU เกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชน
https://docs.google.com/spreadsheets/d/๑๔UYHygPn_opYf๑RqwAW_JJOxuDZvpfO๓lnvjdN๖q
onc/edit?usp=sharing

กลุ่ม Line เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานระบบรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลง ความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

๘.๔ สรุปการประชุมชี้แจงแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

สรุปการประชุมชี้แจงแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน
ในวันอังคารที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๖ เวลา ๑๔.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมราชบพิธ ชั้น ๕ อาคารดำรงราชานุสรณ์ และระบบทางไกลออนไลน์
Zoom Cloud Meetings

ประเด็น	รายละเอียด
ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ	ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ระหว่างฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เมื่อวันที่๒๔ กุมภาพันธ์๒๕๖๕ ณ พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหารโดยมี ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณบดีคณะสถาปัตยกรรม ศิลปะและการออกแบบ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน รองอธิบดีกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และรองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เข้าร่วมเป็นสักขีพยานและมีเจ้าคุณปัญญาวชิรโมลี เจ้าอาวาสวัดป่าศรีแสงธรรม พระพิพัฒน์วชิโรภาส ผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็พระมหาธีราจารย์ป่าดงใหญ่ วังอ้อ รองศาสตราจารย์วรวรรณ โรจนไพบูลย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเชฐ โสวิทยสกุล ในฐานะที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทยเข้าร่วมเป็นเกียรติในพิธีลงนามดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม กระทรวงมหาดไทย และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในการกำหนดพื้นที่และเป้าหมายการพัฒนาของชุมชน ร่วมกันสร้างพื้นที่ต้นแบบและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”พร้อมทั้งขับเคลื่อนและช่วยเหลือสังคมให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฯ ดังกล่าว ปรากฏผลเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ จึงให้มีการประชุมชี้แจงแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฯ ในวันนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในบทบาท และเกิดการบูรณาการในพื้นที่ต่อไป
ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องเพื่อทราบ	**ที่ประชุมมีมติรับทราบ จำนวน ๒ ประเด็น ดังนี้** **๒.๑ ผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน** โดย กระทรวงมหาดไทยแจ้งจังหวัดทุกจังหวัดให้แจ้งทุกอำเภอ กราบนมัสการเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ร่วมเป็นคณะทำงานระดับอำเภอ (ฝ่ายคณะสงฆ์) เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน และเพิ่มเติมองค์ประกอบคณะทำงานระดับอำเภอ (ฝ่ายคณะสงฆ์) เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม

ประเด็น	รายละเอียด
	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน เข้าเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ในระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน/ชุมชน โดยจังหวัดดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ (ฝ่ายคณะสงฆ์) ครบถ้วนแล้ว ๗๖ จังหวัด และจังหวัดได้รายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน **๒.๒ ผลการดำเนินงานต้นแบบในพื้นที่** **๑) พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี ผลการดำเนินงานของศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ ตำบลหัวดอน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี** โดย พระพิพัฒน์วชิโรภาส ผู้อำนวยการศูนย์พุทธธรรมสมเด็จพระมหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนขยายผลการขับเคลื่อนภารกิจ MOU บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุข อย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่ ๒๕ อำเภอ ของจังหวัดอุบลราชธานี ด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ (๑) กิจกรรม ถนนสายวัฒนธรรม นำทาน ศีล ภาวนาและสาธารณสงเคราะห์ (๒) กิจกรรม ๑ ตำบล ๑ วัด ๑ คลังยาและอาหาร (๓) กิจกรรมพลัง บวร จิตอาสาพัฒนาวัดและชุมชน และ (๔) กิจกรรมพัฒนาวัดและชุมชนด้วยหลัก ๕ ส **๒) พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย** **๒.๑) โครงการขับเคลื่อนและพัฒนาแนวทาง CLM ดอยอินทรีย์แม่แบบพัฒนาสู่เขตพัฒนาวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลดอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย** โดย พระอาจารย์วิบูลย์ ธมฺมเตโช ที่ปรึกษา เจ้าอาวาสวัดพุทธอุทยานดอยอินทรีย์ ซึ่งเป็นการพัฒนาพื้นที่ป่าบนดอยอินทรีย์ด้วยการรักษาพื้นที่ป่าและการดับไฟในใจคน เพื่อทำให้พุทธอุทยานดอยอินทรีย์เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา” (CLM) โครงการนี้เกิดจากความตั้งใจของพระอาจารย์วิบูลย์ ธมฺมเตโช ที่ปรึกษาเจ้าอาวาสวัดพุทธอุทยานดอยอินทรีย์ ที่เข้ามาอยู่ป่าตามอุดมการณ์ของการอยู่เพื่อบำเพ็ญภาวนา สวดมนต์ภาวนา และปฏิบัติธรรม ซึ่งก็คือไปอยู่เพื่อเดินตามรอยพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ปรินิพพานใต้ต้นไม้ในป่า ทั้งนี้ วัตถุประสงค์เบื้องต้นก็เพื่อดูแลป่าเท่านั้น แต่พอหน้าแล้งมันไม่ได้เป็นอย่างนั้น เกิดมีไฟไหม้ป่า เป็นทะเลเพลิงล้อมรอบก็เลยต้องไปดับไฟ ซึ่งเมื่อเห็นสัตว์โดนไฟไหม้ตายเป็นแรมเดือน ท่านจึงรู้สึกสงสารเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงไปเรียกพระมาช่วยกันดับไฟ ปลุกชาวบ้านช่วยกันดับไฟป่า ก็เลยเห็นว่าป่าตรงนี้เป็นที่อยู่ของสัตว์ สัตว์ทุกชนิดอยู่กันอย่างทรหด สัตว์ทุกชนิดมาอยู่รวมกับเราหมด เกิดความสงสารที่มนุษย์เผาป่าทำไร่แล้วก็ฆ่าสัตว์ตายนานเป็นเดือนๆ ท่านเลยปลุกพระขึ้นมาปกป้องชีวิตสัตว์

ประเด็น	รายละเอียด
	เหล่านั้น และเมื่อเข้าสู่หน้าฝนก็ปลูกต้นไม้ ส่วนนักเรียน นักศึกษา ราชการ วัด หรือ “บวร” ก็ไปช่วยกันฟื้นป่า หน้าแล้งก็ต้องปีนเขาดับไฟทำแนวกันไฟรักษาป่า ต่อมา กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้อนุมัติให้ดำเนินการปรับภูมิสังคม เพื่อจัดทำศูนย์เรียนรู้พัฒนาคุณภาพชีวิต ประยุกต์สู่โคก หนอง นา ด้วยการปรับแบ่งพื้นที่ให้เป็น ๓๐,๓๐,๓๐,๑๐ ซึ่งมีป่า ๕ ระดับ น้ำ ๓๐% นาข้าว ๓๐% พืชสวน ๓๐% และที่อยู่อาศัย ๑๐% จัดให้เป็นศูนย์เรียนรู้ ๙ ฐาน โดยมียุทธศาสตร์การขับเคลื่อนจะต้องดำเนินการภายใต้ ๓ แนวทาง ดังนี้ ๑) อบรมเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะขับเคลื่อนให้เข้าใจชัดเจนเสียก่อนจึงจะไปให้ความรู้กับประชาชนได้ถ่องแท้ ซึ่งพอหมดงบประมาณเดี๋ยวก็จบโครงการ ดังนั้น จึงต้องใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ๒) ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการมาช่วยแก้ไขปัญหาแล้วก็ต้องประสานช่วยเหลือกัน และ ๓) เอาวัด เอายุทธศาสตร์ “บวร” เข้าไปช่วยโครงการนี้ด้วย อย่าทิ้ง “หลักบวร” ในการทำงาน **๒.๒) ผลการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย** โดย พระครูปิยวรรณพิพัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหัวฝาย ได้มีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายด้านต่างๆ จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุฯ หลายฉบับ รวมถึงแผนส่งเสริมและขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรม เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ และแก้ไขปัญหาสังคมให้ผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน สร้างรายได้ สร้างคุณค่าให้แก่ผู้สูงอายุโดยยึดหลักในการขับเคลื่อนคือ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน โดยแบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น ๖ มิติ ดังนี้ **มิติที่ ๑** ด้านสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตใจ : ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกาย และจิตใจที่ดีพร้อมสำหรับการใช้ชีวิตที่พึ่งพาตนเองเป็นหลัก ไม่เป็นภาระของลูกหลานในสังคม **มิติที่ ๒** ด้านเศรษฐกิจและการสร้างอาชีพ : ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีอาชีพ มีรายได้เป็นของตนเอง โดยจัดให้มีการเรียบรู้ด้านวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ **มิติที่ ๓** ด้านศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม : ส่งเสริมผู้สูงอายุให้เป็นคนดี มีคุณธรรม อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข โดยนำหลักธรรมเรื่อง “ศีลห้า” มาเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ ควบคู่กับการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีลห้า เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติ **มิติที่ ๔** ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและจิตอาสา : ส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่น่าอยู่ ผู้สูงอายุมีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักคิดที่ว่า “หน้าบ้านน่ามอง หลังบ้านน่าดู ในบ้านน่าอยู่” เน้นกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว การแบ่งปันทรัพยากรซึ่งกันและกัน กิจกรรมด้านจิตอาสา **มิติที่ ๕** ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม : ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และการสื่อสาร ให้ผู้สูงอายุมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยี ตลอดจนภัยคุกคามจากเทคโนโลยี และการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์

ประเด็น	รายละเอียด
	<u>มิติที่ ๖</u> ด้านสวัสดิการ : ส่งเสริมสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง ตลอดจนการสร้างเครือข่ายสวัสดิการ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสภาพความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น **๓) พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ การดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้กลุ่มเกษตรเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ** โดย พระมงคลวชิรากร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นการดำเนินงานของฝ่ายคณะสงฆ์ร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ขับเคลื่อนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้กลุ่มเกษตรเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกเกษตรในตำบล ที่มีการทำการเกษตรพืชสวน พืชไร่ของตนเองอยู่แล้วนั้นเข้ามาร่วมการอบรมในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านการส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ การทำน้ำหมัก และการปลูกผักสวนครัว โดยวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้กลุ่มเกษตรเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้ (๑) เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร สู่การปฏิบัติ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มเกษตร และผู้สนใจทั่วไป (๒) เพื่อเสริมสร้างความรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร และฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมสาธิตแบบมีส่วนร่วม ให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติ สามารถดำเนินกิจกรรมการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เครือข่ายเกษตรผสมผสาน และ โคกหนอง นา (๓) เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด (๔) สนับสนุนการรวมพลังของเครือข่ายการเกษตรทางสังคม และประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านความรู้ การพัฒนาทางด้านการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และกลไกทางการตลาด (๕) สร้างโอกาสในการพัฒนาความร่วมมือ สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน มีแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงานในชุมชนที่มีศักยภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มเกษตรชุมชนในระยะยาวต่อไปได้ (๖) ส่งเสริมเกษตรกรให้ได้รับความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นตามภูมินิเวศและภูมิสังคมเกิดความภูมิใจในอาชีพ รักและหวงแหนในถิ่นฐานของตนเอง (๗) ส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรเครือข่ายตำบลตาโกน มีทักษะในการดำเนินกิจกรรมสามารถนำไปพัฒนาการดำเนินกิจกรรมร่วมกับสมาชิกและชุมชนของตนเองได้ต่อไป

ประเด็น	รายละเอียด
	(๘) ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นที่พึ่งของสังคมในเรื่องการส่งเสริมสัมมาอาชีพ สงเคราะห์และเกื้อกูลชุมชน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาอาชีพเพื่อการเป็นอยู่และมีชีวิตที่ดีขึ้น (๙) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรตำบลตาโกนในการสืบสาน รักษา และต่อยอดภูมิปัญญา ความเป็นปราชญ์ชุมชนและส่งต่อกับอนุชนคนรุ่นหลังต่อไป (๑๐) ก่อให้เกิดความรักสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน เกิดเป็นเครือข่ายพลัง บวร ที่เข้มแข็ง และนำไปสู่ตำบลเข้มแข็งต่อไป **๔) พื้นที่ต้นแบบที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี นโยบายจัดเตรียมพื้นที่นำร่องในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพอเพียง (SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามนโยบายของรัฐบาล ณ ชุมชนบางสระเก้า อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี : ชุมชนบางสระเก้า** โดย พระปลัดสาธิต ทองเปรม วัดบางสระเก้า ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่กระทรวงมหาดไทยได้จัดสรรงบประมาณ จำนวน ๔,๑๗๑,๗๐๐ บาท สำหรับการเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนแนวทางเขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง (SEDZ) ด้วยโมเดลเศรษฐกิจใหม่ โดยแบ่งเป็น ๓ ประเภท ๑๕ โครงการ ได้แก่ ๑) การพัฒนาศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย สู่การเป็นพื้นที่ต้นแบบ จำนวน ๔ โครงการ ๒) ส่งเสริมทักษะและศักยภาพสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้ จำนวน ๓ โครงการ และ ๓) ส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์ ๘ โครงการ มีผู้เข้าร่วมโครงการรวมกว่า ๖,๐๐๐ คน มีคนได้รับประโยชน์จาก ๑๕ โครงการ กว่า ๑๓,๐๐๐ คน ซึ่งขับเคลื่อนโดยพระปลัดสาธิตทองเปรม จากวัดบางสระเก้า ต.บางสระเก้า อ.แหลมสิงห์ตามหลักบวร และได้รับการสนับสนุนจากท่านเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี และเจ้าคณะอำเภอแหลมสิงห์ พร้อมทั้งภาคีเครือข่ายในพื้นที่ อาทิ ภาคเอกชน ร่วมสนับสนุน การบริหารงานโครงการ วางแผน พัฒนา และต่อยอดผลผลิตต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากความสมบูรณ์ภาคประชาชน ภาควิชาการ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน
ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อพิจารณา	**๓.๑ ข้อสั่งการสมเด็จพระมหาธีราจารย์** ๓.๑.๑ ให้จังหวัดทุกจังหวัดร่วมดำเนินการสาธารณสงเคราะห์ร่วมกับศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัด ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๕ ที่ได้มีมติให้เจ้าคณะจังหวัดและคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัดคัดเลือกพื้นที่จัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัด” เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานภาคีเครือข่ายในการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรและประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติต่างๆ ในพื้นที่ อันจะส่งเสริมความร่วมมือเกื้อหนุนระหว่างวัด ชุมชนและภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาในทุกมิติ

ประเด็น	รายละเอียด
	๓.๑.๒ ให้พระสงฆ์ร่วมบูรณาการทำงานกับฝ่ายปกครองและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ทั้งด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน การส่งเสริมภูมิปัญญาการหาเลี้ยงชีพ ด้านจิตอาสาเพื่อสังคม ด้านเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง และด้านอื่นๆ ตามบริบทและสถานการณ์ในพื้นที่ทำให้ทุกชุมชนมีแบบแผนมีส่วนร่วม มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตและคุณค่าความเป็นมนุษย์ ๓.๑.๓ ให้ฝ่ายปกครอง จัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการให้ความช่วยเหลือบูรณาการระหว่างฝ่ายปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับพระสงฆ์ จัดตั้งหน่วยฝึกอบรม ศูนย์เรียนรู้ โดยใช้สถานที่ภายในวัดเป็นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ๓.๑.๔ ร่วมถอดบทเรียนวัดที่มีการดำเนินงานอย่างเข้มแข็งเป็นต้นแบบเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้เกิดคุณประโยชน์กับวัดอื่นต่อไป ซึ่งการประชุมร่วมกันในวันนี้เป็นการประสานพลังความร่วมมือเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกันโดยใช้หลักแห่งความเมตตาธรรม คือ “ความหวังดีความปรารถนาดีต่อกัน” ในการจะอนุเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ธรรมให้วิชาชีพมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในส่วนของวิชาการและการพัฒนาระหว่างคณะสงฆ์ฝ่ายบ้านเมือง และทุกภาคีเครือข่ายในสังคมต่อไป **๓.๒ ข้อสั่งการ ปมท.** ๓.๒.๑ ให้กรมการปกครองดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ทั้งภาคราชการ คณะสงฆ์ และ๖ ภาคีเครือข่าย ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับหมู่บ้าน เพื่อประมวล จัดพิมพ์ทำเนียบถวายมหาเถรสมาคม และกราบทูลถวายรายงานผลการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญานอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานดังกล่าว คือ การมุ่งมั่นปฏิบัติงานโดยมี “ผู้นำ” คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ซึ่งต้องเป็นผู้นำการบูรณาการขับเคลื่อนสิ่งที่เป็นเป้าหมายที่พวกเราทุกคนตั้งใจ พร้อมทั้งมีการสื่อสารให้กำลังใจภาคีเครือข่าย และสื่อสารกับสังคมให้ได้รับรู้รับทราบการขับเคลื่อนงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างพลังแห่งความช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชนในพื้นที่จังหวัด อำเภอ ตำบลหมู่บ้าน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ๓.๒.๒ ให้จังหวัดดำเนินการ ดังนี้ ๑) จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนในระดับจังหวัด โดยความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายภาคส่วนวิชาการในระดับพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน หรือปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ เป็นต้น โดยยึดกรอบแนวทางการดำเนินงานตามที่ กระทรวงมหาดไทยได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ระหว่างฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็น	รายละเอียด
	๒) จัดตั้งทีมขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ระดับอำเภอ โดยให้นายอำเภอเป็นหัวหน้าทีม ร่วมกับฝ่ายคณะสงฆ์ และภาคีเครือข่าย และในระดับตำบล ให้ปลัดอำเภอประจำตำบล ร่วมกับฝ่ายคณะสงฆ์ และภาคีเครือข่าย โดยบูรณาการร่วมกับคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณวรีนารีรัตนราชกัญญาในระดับต่างๆ และรายงานผลการจัดตั้งทีมขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ๓) จัดการประชุมหารือร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่และวางแผนการขับเคลื่อนงาน เพื่อประสานความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งขอความเมตตานิมนต์พระสังฆาธิการเพื่อจับคู่ ๑ พระสังฆาธิการ ๑ ภาคราชการ ในการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนและรับฟังปัญหาของประชาชน หากในกรณีบางพื้นที่ไม่มีวัดให้อำเภอพิจารณาเชิญผู้นำศาสนาอื่นมาร่วมในการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนประชาชนเพื่อทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนสอดคล้องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (UN SDGs) ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา โดยดำเนินการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยถูกสุขลักษณะมั่นคงแข็งแรง มีส้วมถูกสุขลักษณะ มีบ้านเรือนที่สะอาด มีการบริหารจัดการขยะ และมีถังขยะเปียกลดโลกร้อน รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนน้อมนำพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการสร้างความมั่นคงทางอาหารตามโครงการ “บ้านนี้มีรัก ปลูกผักกินเอง” และโครงการ “ทางนี้มีผลผู้คนรักกัน” อันจะทำให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลพี่น้องประชาชน มีความรักความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มดูแลช่วยเหลือกัน ร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ช่วยกัน Change for Good ทำสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้น และรายงานผลการดำเนินงานผ่านระบบ MOI War Room ในหัวข้อ “งานสาธารณสงเคราะห์ บวร.” ๓.๒.๓ ให้ส่วนราชการระดับกรมและรัฐวิสาหกิจในสังกัด มท. ร่วมดำเนินการสื่อสารสังคมในช่องทางต่างๆ เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนและเป็นขวัญกำลังใจในการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืนต่อไป
ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี)	ไม่มี

ร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการระดับต่างๆ ประกอบด้วย

๑. ร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน **ระดับจังหวัด**

๒. ร่างคำสั่งแต่งตั้งทีมขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน **ระดับอำเภอ**

๓. ร่างคำสั่งแต่งตั้งทีมขับเคลื่อนการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน **ระดับตำบล**

ร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการระดับต่างๆ

๘.๖ รายชื่อศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๖๖

มหาเถรสมาคมได้จัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคมประจำจังหวัด” โดยให้เจ้าคณะจังหวัด และคณะกรรมการฝ่านสาธารณสงเคราะห์ ประจำจังหวัด คัดเลือกพื้นที่ในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายในการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร และประชาชนที่ได้รับภัยพิบัติต่างๆ ในพื้นที่แต่ละจังหวัด และเพื่อส่งเสริมความร่วมมือเกื้อหนุนระหว่างวัด ชุมชน และภาคีเครือข่าย ให้เกิดการพัฒนาในทุกมิติ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล “**ศูนย์ประสานงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม ประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๖๖” สามารถดาวน์โหลดข้อมูลเพิ่มเติม ผ่านทาง** QR CODE

๑. ความเป็นมาการลงนามบันทึกข้อตกลงโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข

การลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดด้วยแนวทาง ๕ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ระยะที่ ๑

การลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดด้วยแนวทาง ๕ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ระยะที่ ๑ โดยมี **๖ หน่วยงาน** ร่วมลงนาม ได้แก่

(๑) มหาเถรสมาคม

(๒) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

(๓) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

(๔) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๕) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(๖) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ

เมื่อวันพุธที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ณ หอประชุมพุทธมณฑล สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ รวมถึงกิจกรรมเชิงพุทธ โดยจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงและสัมพันธภาพที่ดี ให้เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระมีสุขภาพแข็งแรง วัดมีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็งสืบไป

การลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะที่ ๒

การลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะที่ ๒ **ระหว่าง ๑๕ หน่วยงาน** ได้แก่

(๑) มหาเถรสมาคม

(๒) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๓) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(๔) กระทรวงมหาดไทย

(๕) กระทรวงวัฒนธรรม

(๖) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

(๗) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(๘) กรมการปกครอง

(๙) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

(๑๐) กรมการพัฒนาชุมชน

(๑๑) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(๑๒) กรมอนามัย

(๑๓) กรมประชาสัมพันธ์

(๑๔) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ

(๑๕) บริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด

โดยในพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงฯ ดังกล่าว ได้มีการประชุมชี้แจงแผนยุทธศาสตร์โครงการวัดประชา รัฐ สร้างสุข ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมวัดพระพุทธแสงธรรม ตำบลหนองนาก อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี **ซึ่งในพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงฯ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการ ของมหาเถรสมาคม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม** กล่าวสัมโมทนียกถาใจความสำคัญว่า โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นหนึ่งในงานปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาวัดและชุมชนให้เรียบร้อยรื่นรมย์ เป็นศูนย์การเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจของประชาชน มีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๑ หัวใจของโครงการ คือ กลไกการสร้างสายสัมพันธ์ ความร่วมแรงร่วมใจกันของวัด ชุมชน และภาคเครือข่ายในท้องถิ่นด้วยอุดมการณ์ร่วมกัน คือ ศรัทธาปสาทะในบวรพระพุทธศาสนา และเจตจำนงให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะ เป็นสถานที่พักแก่ผู้เข้ามาพึ่งพาบำบัดทุกข์และเสริมสร้างความสุขทั้งแก่กายและใจ อันจะนำไปสู่ความวัฒนาสถาวรของชาติและสถาบันพระพุทธศาสนา โดยหวังว่า โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข จะนำไปสู่การพัฒนาวัดและชุมชนให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการมรดกวัฒนธรรมของวัดให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป ซึ่งการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฯ จะเป็นการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะที่ ๒ ที่เจ้าคณะผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเสมอมา ทั้งนี้ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะที่ ๒ นี้ได้มีแผนงานไว้ทั้งหมด ๕ หมวด หมวดที่ ๑ คือ การบริหารจัดการโครงการ มีนโยบาย ๗ ข้อ หมวดที่ ๒ การพัฒนาพื้นที่ภายในวัด ๙ ประการ หมวดที่ ๓ การส่งเสริมสุขภาวะสุขภาพ และการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดและบริเวณใกล้เคียง หมวดที่ ๔ การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม และหมวดที่ ๕ การจัดการพื้นที่ทางจิตใจและปัญญา ทั้งหมดนี้ เมื่อประมวลรวมแล้ว จะทำให้เห็นว่า เมื่อพื้นที่ทางจิตใจสะอาดก็จะเกิดปัญญา หรือเรียกว่า เมื่อจิตใจสะอาด สว่าง และสงบ จะทำให้เกิดปัญญา โดยทั้ง ๕ หมวดนี้ เป็นการดำเนินโครงการฯ ในระยะที่ ๒ เป็นเวลา ๕ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ จึงขอฝากอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และหน่วยงานภาคีทั้งหลายที่จะขับเคลื่อนโครงการฯ ให้ยึดเป็นหลักทั้ง ๕ หมวดนี้ไปดำเนินการ

ต่อจากนั้น **ปลัดกระทรวงมหาดไทย** ได้บรรยายถวายความรู้แด่พระสงฆ์ที่เข้าร่วมงานในหัวข้อเรื่อง “บทบาทและความร่วมมือของหน่วยงานในสังกัด มท. กับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข” โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

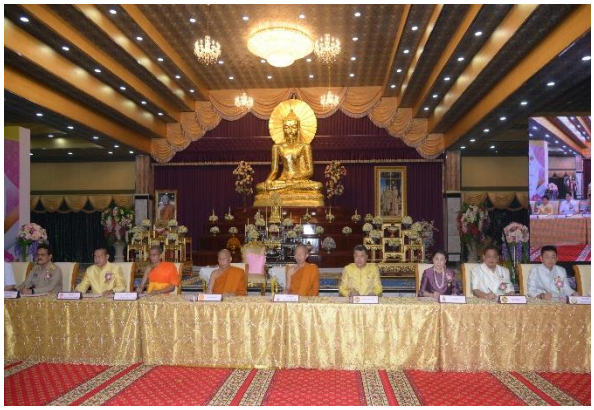
๑) จุดเริ่มต้นโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๖๑ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กระทรวงมหาดไทยโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดให้มีการลงนาม MOU ร่วมกับเจ้าอาวาสวัดในท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยผลการดำเนินงานในปัจจุบันได้มีการจับคู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับศาสนสถานแล้ว จำนวน ๗,๖๕๐ แห่ง อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน ๑๐๘ แห่ง และมีศาสนสถานที่จับคู่แล้ว จำนวน ๑๔,๒๗๔ แห่ง จำแนกเป็น (๑) ศาสนาพุทธ จำนวน ๑๓,๗๓๐ แห่ง (๒) ศาสนาอิสลาม จำนวน ๕๒๔ แห่ง และศาสนาคริสต์ จำนวน ๒๐ แห่ง

๒) กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ได้มอบหมายให้กลไกในระดับพื้นที่ โดยมีนายอำเภอ ๘๗๘ อำเภอ เป็น "ผู้นำ" ในการมีส่วนร่วมส่งเสริมความร่วมมือภาคประชาชนให้ทำงานร่วมกับคณะสงฆ์ ภายใต้โครงการ "อำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน" โดยมีการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย ๗ ภาคีเครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคศาสนา ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาคสื่อสารมวลชน ในการดำเนินงานในพื้นที่ ภาคีเครือข่ายภาคศาสนา จะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน

อันส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับพื้นที่ หรือเรียกว่าเป็น ครู คลัง ช่าง หมอ รวมถึงด้านการขับเคลื่อนพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ทั้งด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหาร การสร้างทุนในการประกอบสัมมาอาชีพ หรือที่รู้จักกันในนาม OTOP ซึ่งมีอธิบดีกรมการปกครองและกรมการพัฒนาชุมชนมาร่วมลงนามในวันนี้ด้วย อีกทั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัด ทั้ง ๗๖ จังหวัด ได้ร่วมลงนามประกาศเจตนารมณ์เพื่อประเทศไทยที่ยั่งยืนกับองค์การสหประชาชาติ (UN) “๗๖ จังหวัด ๗๖ คำมั่นสัญญา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อส่งเสริมบทบาทนายอำเภอทุกอำเภอ ขับเคลื่อนผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมาย UN SDGs ทั้ง ๑๗ ข้อ อันเชื่อมโยงสอดคล้องกับการลงนาม MOU กับคณะสงฆ์ในวันนี้ กล่าวคือ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นการบูรณาการกับองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน สู่การ Change for Good ทำสิ่งที่ดีให้กับประชาชน ซึ่งสิ่งที่ดีจะเกิดขึ้นได้นั้น "พระสงฆ์" ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะทำให้เกิดสิ่งที่ดีในจิตใจของพี่น้องประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่อย่างยืน เป้าหมายที่ ๑๗ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnership for the Goals)

๓) กระทรวงมหาดไทยได้น้อมนำพระดำริสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา "โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village)" โดยส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยทุกบ้านจะช่วยกันดูแลปลูกพืชผักสวนครัวในรั้วบ้านให้อุดมสมบูรณ์ ดูแลพื้นที่บ้านให้สะอาด ดูแลบุตรหลานให้ได้ศึกษาเล่าเรียนและเป็นคนดี ให้การช่วยเหลือผู้ที่หลงผิดติดยาเสพติดหรืออบายมุขให้กลับมาเป็นคนดีด้วยพลังของคนในชุมชน และที่สำคัญที่จะเป็นตัวชี้วัด คือ ทุกอำเภอต้องทำให้พี่น้องประชาชนในชุมชนร่วมมือกับคณะสงฆ์ ราชการ และคนในชุมชนมาร่วมพูดคุยปรึกษาหารือเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อคิดหาหนทางในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน/ชุมชน อาศัยการพบกันอย่างสม่ำเสมอ โดยต้องลงพื้นที่เยี่ยมเยียนประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ตัวอย่างผลสำเร็จ เช่น พุทธอุทยานดอยอินทรีย์ จังหวัดเชียงราย และวัดป่าศรีแสงธรรม จังหวัดอุบลราชธานี ที่พระสงฆ์เป็นผู้นำการขับเคลื่อนร่วมกับทุกภาคีเครือข่ายในการฟื้นฟูป่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม น้อมนำหลักทฤษฎีใหม่ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ หรือที่วัดถ้ำกระบอก ที่พระสงฆ์เป็นผู้นำในการบำบัดดูแลรักษาผู้ติดยาเสพติดอันเป็นตัวอย่าง เป็นต้นแบบที่ดีให้กับสังคม และประชาชน

๔) ขอกราบนมัสการพระเถรานุเถระทุกรูปได้กรุณาให้นายอำเภอและข้าราชการในพื้นที่ทุกคนได้มีโอกาสในการไปขอคำปรึกษาขอความเมตตาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับพื้นที่ สร้างความผาสุกให้กับทุกตำบลหมู่บ้าน เพื่อทำให้พี่น้องประชาชนคนไทยทุกคนมีความสุขอย่างยั่งยืน

๒. รายละเอียดการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อดำเนินงาน“โครงการ วัด ประชารัฐ สร้างสุข”

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ทำขึ้น เมื่อวันพุธที่ ๒๒ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ณ หอประชุม ฯ วัดพระพุทธแสงธรรม ตำบลหนองนาก อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ระหว่าง

มหาเถรสมาคม โดย สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ตำแหน่ง กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ฝ่ายสาธารณูปการ ของมหาเถรสมาคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. ตำแหน่ง อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดย พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร. ตำแหน่ง อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กระทรวงมหาดไทย โดย นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ตำแหน่ง ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กระทรวงวัฒนธรรม โดย นางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร ตำแหน่ง ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดย นายอินทพร จั่นเอี่ยม ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย นายอัมพร พินะสา ตำแหน่ง เลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมการปกครอง โดย นายแมนรัตน์ รัตนสุคนธ์ ตำแหน่ง อธิบดีกรมการปกครอง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดย นายขจร ศรีชวโนทัย ตำแหน่ง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กรมการพัฒนาชุมชน โดย นายอรรษิษฐ์ สัมพันธรัตน์ ตำแหน่ง อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดย นายสมศักดิ์ สรรพโกศลกุล ตำแหน่ง อธิบดีกรมส่งเสริม คุณภาพสิ่งแวดล้อม

กรมอนามัย โดย นายแพทย์สุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย ตำแหน่ง อธิบดีกรมอนามัย

กรมประชาสัมพันธ์ โดย พลโท สรรเสริญ แก้วกำเนิด ตำแหน่ง อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดย ดร.สุปรีดา อดุลยานนท์ ตำแหน่ง ผู้จัดการ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

บริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด โดย ดร.กฤษฎา จ่างใจมนต์ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด

ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงวามร่วมมือนี้เรียกว่า "ภาคีความร่วมมือ" ได้ตกลงทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดด้วยแนวทาง ๓ - ๕ - ๗ - ๙ คือ ๓ พันธกิจ ๕ส ๗ ขั้นตอน ๙ พื้นที่ ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เพื่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ รวมถึงกิจกรรมเชิงพุทธ โดยจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยง และสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระมีสุขภาพแข็งแรง วัดมีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็ง สืบไป

๑. ขอบเขตของบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

ภาคีความร่วมมือตกลงร่วมกันดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ดังนี้

๑.๑ มหาเถรสมาคม

๑) มอบนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ

๓) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการ ฯ หรือคณะทำงาน ฯ เพื่อขับเคลื่อนกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผล โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๔) เชิญชวนวัดต้นแบบศูนย์ปฏิบัติธรรมธุดงคสถาน/ศูนย์อบรมยาวชน/ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา ที่มีประสบการณ์เข้ารับการอบรมจากคณะอนุกรรมการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ปรึกษา และประสานงานโครงการ ฯ ในแต่ละจังหวัด เพื่อร่วมกันพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส

๑.๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑) ติดต่อประสานงานกับคณะสงฆ์ หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการ ฯ

๒) มอบหมายให้บุคลากรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ

๓) สนับสนุนให้สำนักงานวิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์/สาขาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ร่วมทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ปรึกษา และประสานงานโครงการฯ ในแต่ละจังหวัด เพื่อร่วมกันพัฒนาวัดตามแนวทางโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยหลักการ ๕ส

๔) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักการพัฒนาวัด ด้วยหลักการ ๕ส และผลการดำเนินโครงการ ฯ ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๕) จัดทำคู่มือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อเผยแพร่โครงการ ฯ ให้ทั่วถึงทุกวัดในประเทศ

๑.๓ กระทรวงมหาดไทย

๑) มอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โดยการประชาสัมพันธ์และผลักดันการสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านความปลอดภัยของเด็ก นักเรียน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นกัลยาณมิตรในแต่ละระดับ

๒) ส่งเสริม สนับสนุน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแนวทางของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๓) นำผลดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๔ กระทรวงวัฒนธรรม

๑) ให้การสนับสนุน รวมทั้งการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายหน่วยงานส่วนภูมิภาค ให้การสนับสนุนวัด และชุมชนพัฒนาวัด ตามแนวทาง ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัดด้วยหลัก ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง "

๑.๕ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑) สนับสนุนข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับวัดทั่วประเทศ

๒) ติดต่อประสานงานกับคณะสงฆ์ หน่วยงานภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๓) คัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสมเข้าร่วมโครงการ ฯ

๔) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชน ด้วยหลักการ ๕ส และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินโครงการ ฯ ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๖ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

๑) ติดต่อประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คัดเลือกโรงเรียนในสังกัดตำบลละ ๒ โรงเรียน ร่วมกันพัฒนาโรงเรียน วัด และชุมชนตามหลักการ ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

๓) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติธรรม เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจหลักการ และวิธีการอย่างลึกซึ้ง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชน ตามหลักการ ๕ส อย่างได้ผล

๔) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชน ด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๗ กรมการปกครอง, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมการพัฒนาชุมชน

๑) ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายหน่วยงานของกรม ๆ ที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ประสาน และให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามบริบท และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

๓) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคัดเลือกโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดตำบลละ ๒ แห่ง เพื่อร่วมกับวัด และชุมชนในการพัฒนาวัด ชุมชน/ประชาชน และสถานศึกษา โดยใช้หลักการ ๕ส ภายใต้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๔) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้าราชการ/พนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนผู้ปกครองเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการอย่างลึกซึ้ง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาวัด ชุมชน/ประชาชน สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการ ๕ส อย่างได้ผล และเป็นรูปธรรม

๕) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัดหรือส่วนราชการ หน่วยงานภาคีความร่วมมือ และภาคีเครือข่ายอื่นที่มีความพร้อมเป็นเจ้าภาพในการจัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข "ระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่" โดยประสานผู้แทนวัด ส่วนราชการ หน่วยงานภาคีความร่วมมือตามบันทึกข้อตกลงนี้ และภาคีเครือข่ายอื่นในพื้นที่ของแต่ละตำบลเข้าร่วมดำเนินโครงการ ฯ

๕) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัดหรือส่วนราชการ หน่วยงานภาคีความร่วมมือ และภาคีเครือข่ายอื่นที่มีความพร้อมเป็นเจ้าภาพในการจัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข "ระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่" โดยประสานผู้แทนวัด ส่วนราชการ หน่วยงานภาคีความร่วมมือตามบันทึกข้อตกลงนี้ และภาคีเครือข่ายอื่นในพื้นที่ของแต่ละตำบลเข้าร่วมดำเนินโครงการ ฯ

๖) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ หน่วยงานภาคีความร่วมมือ และภาคีเครือข่ายอื่น นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักการพัฒนาวัด ชุมชน/ประชาชน สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๘ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๑) สนับสนุน ส่งเสริมหน่วยงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมผลักดันการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) ประสานความร่วมมือหน่วยงานส่วนจังหวัด และหน่วยงานส่วนภูมิภาค ร่วมกับวัดและชุมชน พัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชน ตามหลักการ ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนจังหวัดและหน่วยงานส่วนภูมิภาค

๓) ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการฯ โดยเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชน ด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๙ กรมประชาสัมพันธ์

๑) ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคร่วมกับวัด และชุมชน พัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนตามหลักการ ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปประชาสัมพันธ์ และใช้ประโยชน์ โดยการหลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านช่องทางของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๑๐ กรมอนามัย

๑) ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายหน่วยงานส่วนภูมิภาค ร่วมกับวัด และชุมชนพัฒนาวัดตามแนวทาง ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปประชาสัมพันธ์ และใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงานหรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๑๑ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

๑) สนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการในการจัดการความรู้ ถ่ายทอดความรู้ และเชื่อมโยงเครือข่าย ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ เพื่อบูรณาการสร้างเสริมสุขภาวะ

๒) สนับสนุนให้บุคลากร ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปประชาสัมพันธ์ และใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงานหรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๑๒ บริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด

๑) สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ฯ ในด้านต่าง ๆ

๒) มอบหมายผู้แทนบริษัท ฯ ร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ ฯ ตามความพร้อม

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปประชาสัมพันธ์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัดโรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของบริษัท ฯ หรือเอกสารต่าง ๆ

๒. ระยะเวลาความร่วมมือ

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ลงนาม เป็นต้นไป โดยมีระยะเวลาความร่วมมือ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ภาคีความร่วมมืออาจตกลงกันเป็นหนังสือเพื่อยุติ หรือขยายระยะเวลาความร่วมมือการดำเนินงาน ฯ ภายใต้ข้อตกลงนี้ได้ โดยความเห็นชอบของภาคีความร่วมมือทุกฝ่าย

สิทธิบอกเลิกความร่วมมือ ให้ทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งแก่ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน จึงจะมีสิทธิบอกเลิกบันทึกข้อตกลงความร่วมมือได้

๓. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ

การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข และหรือเพิ่มเติมบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากภาคีความร่วมมือทุกฝ่าย ทั้งนี้ ให้จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรให้ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายทราบและเห็นชอบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยจัดทำเป็นบันทึกแก้ไขเพิ่มเติมแนบท้ายข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้และให้ถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้

๔. การแก้ไขปัญหา

หากเกิดปัญหาหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายจะร่วมพิจารณาหาแนวทางเพื่อให้ได้ข้อยุติโดยเร็ว

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ทำขึ้น จำนวน ๑๕ ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายได้อ่าน และเข้าใจข้อความโดยละเอียดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อพร้อมประทับตรา (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และให้ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายเก็บไว้เป็นหลักฐานฝ่ายละฉบับ

๓. ที่มาของโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข

สังคมไทยเป็นสังคมที่ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนามาแต่ครั้งโบราณกาล คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ได้รับการหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนและวิถีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยจึงมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนาแต่เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีและวัฒนธรรม ส่งผลให้สังคมไทยเข้าไปสู่กระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบ ทำให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลายด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและด้านสิ่งแวดล้อม จากภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อกิจการพระพุทธพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม แม้ว่าหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาจะเป็นสัจธรรม ทันสมัย แต่การปรับตัวที่ล่าช้าขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและบุคลากรทางศาสนาเป็นเหตุนำมาซึ่งวิกฤติศรัทธาผลกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสังคมไทยทำให้เกิดการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง

ต่อมามหาเถรสมาคมและรัฐบาลได้เห็นชอบร่วมกันในการอนุมัติแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพุทธศาสนาระยะ ๕ ปี และ ๒๐ ปี ซึ่งเกิดจากการระดมความคิด กลั่นกรองและเห็นชอบร่วมกันของคณะสงฆ์ทั่วทุกภูมิภาคตามมติมหาเถรสมาคมในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๕๙ (มติที่ ๑๐๖/๒๕๕๙) และในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐ ที่มีมติเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน” อันเป็นการดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาบรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (คปพ.) จึงได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ซึ่งมีโครงการเชิงยุทธศาสตร์ จำนวน ๑๔ โครงการ เช่น โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสู่สังคมโครงการยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โครงการ วิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม เป็นต้น

“โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข” มีหลักการพื้นฐานที่ว่า วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นเสาหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต วัดจึงถือเป็นสถานที่สำคัญต่อวิถีชีวิตคนไทย ต่อมาวัดกลายเป็นสถานที่ผู้คนในทุกระดับมาใช้จนทำให้วัดกลายเป็นที่สกปรก ไม่เรียบร้อย ขาดการวางระบบการจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับวัด รวมทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อม และขยะภายในวัดยังไม่เป็นระบบ จึงได้ดำเนินการพัฒนาโครงการฯ เพื่อพัฒนารูปแบบ และแนวคิดของ ๕ส ซึ่งประกอบไปด้วยสะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐานและสร้างวินัย ลงสู่บริบทของวัด เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นพื้นที่แบบอย่าง ทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ อันเป็นการขยายผลแนวคิดของ ๕ส สู่ประชาชนทั่วไปโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอด เพื่อให้สังคมไทยตื่นตัวเรื่องการช่วยเหลือสังคม ทำให้เกิดสุขภาวะ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้กระบวนการจัดการเพื่อนำไปสู่สังคมที่มีความสุข

ดังนั้น การนำแนวคิดเรื่อง ๕ส ซึ่งเป็นระบบที่ใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขงานและรักษาสิ่งแวดล้อมในที่ทำงานให้ดีขึ้นเป็นที่นิยมในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต รวมถึงการนำแนวคิดการออกแบบกายภาพตามหลักสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และการวางผังมาใช้ในการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะ เป็นอารามที่รื่นรมย์เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็น เป็นระเบียบมีความสวยงามตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมไทย และเป็นศูนย์กลางของชุมชนด้านจิตใจ จึงมีความสำคัญ และนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะทั้งสุข ภาวะทางกาย จิต สังคม และสุขภาวะทางปัญญาสืบต่อไป

๓.๑ วัตถุประสงค์ ของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๑. เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เหมาะสมกับการเรียนรู้ และเป็นพื้นที่ต้นแบบของการพัฒนาทางกายภาพและจิตใจสู่วิถีแห่งอารยสถาปัตย์

๒. เพื่อส่งเสริมให้วัด ประชาชน และภาครัฐมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดและชุมชนบนฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมวิถีพุทธ

๓. เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะวิถีพุทธโดยการบูรณาการแนวคิด ๕ ส และหลักสัปปายะ ๗ ลงบริบทสู่วัดและชุมชน

๔. เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในการพัฒนาวัดและชุมชน รวมทั้งการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

๓.๒ พันธกิจ ของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๑. การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงามเป็นสถานที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ (พื้นที่สัปปายะ)

๒. การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

๓. การพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาของวัดและชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาโดยมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายสำคัญคือ "วัดสวยด้วยความสุข" และ "การสร้างวัดในใจคน"

๔. หลักการทำงานโครงการ วัด ประชา รัฐสร้างสุข

โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม (หลักสัปปายะ) กระบวนการตามหลัก ๕ ส และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนากิจกรรมและพื้นที่ทางกายภาพของวัด โดยมีหลักการทำงานที่สำคัญ ได้แก่

๑. การจัดการพื้นที่ทางกายภาพของวัด มุ่งการจัดการพื้นที่ทางกายภาพของวัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ตั้งแต่การออกแบบผังแม่บทและการปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อฟื้นฟูความศักดิ์สิทธิ์ และความศรัทธาในพื้นที่ของวัด รวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่และโครงสร้างพื้นฐานของวัดเพื่อให้วัดเป็นสถานที่ร่มรื่น สวยงาม เป็นสถานที่สัปปายะ โดยมีการดำเนินการดังนี้

๑) การออกแแบบผังแม่บท จัดทำแผนพัฒนากายภาพของวัด เพื่อให้วัดมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และอาคารอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการวางแผนและออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม

๒) การออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์และการจัดการพื้นที่สีเขียว-พื้นที่สาธารณะ ลานจอดรถ โดยมุ่งเน้นการจัดการพื้นที่ทางกายภาพของวัดให้มีพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และเพิ่มพื้นที่สีเขียวของวัดให้เป็นสถานที่เรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา

๓) การออกแบบและการจัดการอาคารอนุรักษ์-สถาปัตยกรรม ให้มีการจัดการเพื่ออนุรักษ์อาคารอนุรักษ์ สถาปัตยกรรมของวัดเพื่อทรงไว้ซึ่งคุณค่าของอาคารแบบดั้งเดิม โดยมีการออกแบบการปรับปรุงการใช้เทคนิคและกระบวนการอนุรักษ์ตามแนวคิดของอาคารแต่ละยุคสมัย

๔) การปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการการก่อสร้างภายในวัด เพื่อการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามผังแม่บทอย่างเป็นรูปธรรม

๕) การจัดการขยะ ของเสีย น้ำเสีย ท้องน้ำและบริเวณที่สกปรก โดยให้วัดและชุมชนได้มีการพัฒนาระบบการจัดการขยะรองเสียและน้ำเสียภายในวัดและชุมชน มีการคัดแยกขยะ ของเสีย การมีถังหรือภาชนะรองรับการทิ้งขยะของคนที่เข้ามาในวัดและพระภิกษุ - สามเณร

๖) การจัดการพื้นที่บำเพ็ญกุศล เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ หรือพื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้มีความสะอาด เหมาะสมต่อการบำเพ็ญกุศล ให้มีความเรียบง่ายเพื่อปลูกฝังศรัทธาและสร้างปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา

๗) การจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมให้วัดและชุมชนมีการจัดการเพื่อการประหยัดพลังงาน ลดการใช้ขยะและมีการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลัก ๕ส และ ๓R เป็นต้น

๒. การจัดการพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของวัดและชุมชน มุ่งให้วัดและชุมชนได้มีการจัดการพื้นที่ทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และกิจกรรมเชิงพุทธที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายในวัดโดยพัฒนากิจกรรมทางสังคมวิถีพุทธ เช่น

๑) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เช่น การส่งเสริมจิตอาสาของคนในชุมชน การจัดการพื้นที่ส่งเสริมสุขภาวะเป็นลานวัด ลานกีฬา ลานวัฒนธรรม ลานกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น

๒) การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทงและประเพณีของแต่ละชุมชน

๓) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในวัดและชุมชน เช่น การจัดการสวนพุทธธรรม-สวนสมุนไพร-สวนสุขภาพ ให้วัดที่มีความพร้อมมีการจัดการสวนพุทธธรรมหรือเซน สวนสมุนไพร สถานที่บริการสุขภาพ เพื่อให้เป็นที่เรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาด้านสุขภาพ รวมทั้งการสร้างความสงบให้กับบุคคลที่เข้ามาเรียนรู้ภายในวัดตามหลักพุทธธรรม

๓. การจัดการพื้นที่ทางจิตวิญญาณและปัญญา เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและการพัฒนาทางจิตวิญญาณและปัญญา มุ่งการจัดให้พื้นที่ของวัด เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นสถานที่แสดงธรรมเทศนา บรรยายธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีพุทธและการพัฒนาจิตใจและปัญญา เช่น

๑) การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านจิตใจและปัญญา เช่น การไหว้พระสวดมนต์ บรรยายธรรมประจำวันพระและวันสำคัญทางศาสนา

๒) ส่งเสริมการเจริญวิปัสสนากรรมฐานที่เหมาะสมกับบุคคลและช่วงเวลาของวัด

๓) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านจิตวิญญาณ เช่น การจัดนิทรรศการพุทธศิลปะ โรงมหรสพทางวิญญาณ เพื่อการเรียนรู้ในวิถีพุทธ

๔) การจัดให้มีพื้นที่การเรียนรู้ทางจิตใจและปัญญาผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น

๕. แนวปฏิบัติโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข (หลัก ๓ – ๕ – ๗ – ๙ สู่ความยั่งยืน)

โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ได้นำหลัก ๕ ส และหลักสัปปายะ ๗ ลงสู่บริบทของวัดและชุมชนเพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นพื้นที่ต้นแบบของการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่การเรียนรู้ พื้นที่ทางจิตใจและปัญญา และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้เกิดสังคมสุขภาวะและความยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสำคัญให้ "วัดสวยด้วยความสุข" และ "การสร้างวัดในใจคน" โดยมีแนวปฏิบัติของโครงการ วัด ประชา รัฐสร้างสุข มีดังนี้

๕.๑ ๓ พันธกิจ

โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เป็นสถานที่สัปปายะเหมาะสมกับการเรียนรู้โดยมีหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมตามหลัก ๕ ส การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ และการพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาของวัดตามพันธกิจของโครงการ ได้แก่

๑) การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เป็นสถานที่สัปปายะ
๒) การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
๓) การพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาของวัดและชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา

๕.๒ ๕ เครื่องมือการทำงาน (๕ส)

โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ใช้เครื่องมือ ๕ ส เพื่อสร้างสัปปายะสู่วัดและชุมชน หากวัดและชุมชนมีการใช้หลัก ๕ ส อย่างต่อเนื่องจะทำให้วัดมีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม และเป็นการสร้างสุขลักษณะและนิสัยของประชาชน เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนประกอบด้วย

- **ส๑ : สะสาง** คือ การลดสิ่งที่ไม่จำเป็นให้มีความพอดีสมดุล ไม่มากหรือน้อยเกินไป “การแยกของที่ต้องการ ออกจากของที่ไม่ต้องการและขจัดของที่ไม่ต้องการทิ้งไป”
- **ส๒ : สะดวก** คือ การจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อความสะดวกในการหยิบใช้ได้ง่ายอย่างทันท่วงที และมีความปลอดภัย
- **ส๓ : สะอาด** คือ การทำความสะอาด ดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์และสถานที่ ให้มีสภาพหมดจด สะอาดตา ถูกสุขลักษณะ สามารถตรวจสอบหาสิ่งผิดปกติได้ง่ายขึ้น และรักษาให้มีสภาพดีตลอดไป
- **ส๔ : สร้างมาตรฐาน** คือ สร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบปฏิบัติร่วมกันและปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- **ส๕ : สร้างวินัย** คือ ส่งเสริมให้ทุกคนเคารพกติกาโดยสร้างความเข้าใจและชี้แนะให้เห็นถึงประโยชน์ เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๕.๓ ๗ ขั้นตอนการดำเนินการ

โครงการได้กำหนดขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อสร้างสัปปายะสู่วัดสวยด้วยความสุข โดยมีขั้นตอนและกิจกรรม ๗ ประการ ได้แก่

๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการฯ

๒) การประกาศนโยบายของโครงการ

๓) การอบรมให้ความรู้เรื่อง ๕ ส การพัฒนาวัดและชุมขน

๔) การสำรวจพื้นที่ จัดทำแผนผังวัด และวิเคราะห์ขึ้นที่เพื่อการพัฒนา

๕) จัดทำแผนปรับปรุงพัฒนาพื้นที่วัดและผังบริเวณ

๖) ลงมือปฏิบัติ (Big Cleaning Day)

๗) สรุปผลการคำเนินงาน

๕.๔ ๙ แนวปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่

เพื่อพัฒนาพื้นที่วัดอย่างเป็นรูปธรรม โครงการจึงกำหนดแนวปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่ภายในวัด ๙ พื้นที่ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม คือ

๑) ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัด และแผนผังวัดโดยสังเขป

๒) การจัดการจราจร ป้ายจราจร และที่จอดรถ

๓) การจัดระบบคลังวัสดุสงฆ์และการควบคุมการเบิก - จ่ายสิ่งของ

๔) ห้องน้ำ

๕) การจัดการขยะ

๖) สภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่เปิดโล่ง การจัดการพื้นที่สีเขียวภายในวัด เป็นต้น

๗) ระบบไฟฟ้าและการป้องกันอัคคีภัย

๘) โรงครัว

๙) การสุขาภิบาลอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัด

แนวปฏิบัติ 3-5-7-9 โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

01 3 พันธกิจ

๑. พัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงามเป็นสถานที่สัปปายะ
๒. พัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ
๓. พัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายส าคัญ คือ "วัดสวยด้วยความสุข" และ "การสร้างวัดในใจคน"

02 5ส
เครื่องมือสู่ "วัดสวยด้วยความสุข" เพื่อสร้างสุขภาวะทางปัญญาด้วยแนวทาง 5ส

๑. สะสาง ๒. สะดวก ๓. สะอาด
๔. สร้างมาตรฐาน ๕. สร้างวินัย

03 7 ขั้นตอน "แนวทางการดำเนินงานสู่วัดด้วยวิถี 5ส"

๑. จัดตั้งคณะกรรมการ ๕ส เพื่อดำเนินงาน
๒. ประกาศนโยบาย โดยการจัดทำป้ายประกาศเจตนารมณ์และการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ
๓. อบรมให้ความรู้แนวทางการขับเคลื่อนดำเนินงานให้กับคณะกรรมการและประชาชนในพื้นที่
๔. สำรวจพื้นที่ด้วยคณะทำงานและมอบหมายพื้นที่ความรับผิดชอบ วิเคราะห์จุดเด่น/จุดที่ควรปรับปรุง
๕. จัดทำแผนการดำเนินงาน/แผนการปรับปรุงพื้นที่จัดทำแผนผังวัด/วิเคราะห์พื้นที่เพื่อกำหนดแนวทาง
๖. พิธีเปิด (Kick off) การทำความสะอาดครั้งใหญ่ (Big Cleaning Day) โดยความร่วมแรงร่วมใจกันของทุกภาคส่วนในพื้นที่
๗. ตรวจประเมินพื้นที่และสรุปผลการปฏิบัติงานร่วมกัน

04 9 พื้นที่ภายในวัด
"แนวปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่ 5ส สู่ "วัดสร้างสุข"

๑. ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัด และแผนผังวัด
๒. การจัดการจราจร ป้ายจราจร และที่จอดรถ
๓. การจัดระบบคลังวัสดุสงฆ์ และการควบคุมการเบิก-จ่ายสิ่งของ
๔. ห้องน้ำ แยกห้องน้ำระหว่างพระสงฆ์และฆราวาส
๕. การจัดการขยะ กำหนดที่ตั้งของถังใส่ขยะ และมีการคัดแยกขยะ
๖. สภาพแวดล้อมทั่วไป จัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความปลอดภัย
๗. ระบบไฟฟ้า และการป้องกันอัคคีภัย อุปกรณ์ไฟฟ้าไม่ชำรุดเสียหาย
๘. โรงครัว สะอาด เป็นระเบียบ มีการจัดการเศษอาหารให้ถูกสุขลักษณะ
๙. อาคารเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัด เป็นระเบียบเรียบร้อย

๖. เกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

การติดตามและประเมินผลการดำาเนินการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขนั้น คณะอนุกรรมการโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข และภาคีที่เกี่ยวข้องได้กำาหนดหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดในการติดตามประเมินผลการดำเนินการไว้เป็น ๕ หมวด เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และการนำหลักเกณฑ์ไปประเมินผลการดำเนินการของวัด ดังนี้

หมวดการประเมินโครงการ	กิจกรรมการติดตามและประเมินผล
๑. หมวดการบริหารจัดการโครงการ	หมวดนี้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการของวัดและชุมชนในการดำเนินการตามโครงการ โดยเน้นการประกาศนโยบาย การมีส่วนร่วมในโครงการ การจับคู่ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมไปด้วยกัน การให้ความรู้เรื่องหลัก ๕ส และ การลงมือปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ ๙ แห่งภายในวัด ให้มีความสวยงามได้มาตรฐานตามหลัก ส และหลักสัปปายะ ๗ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ ๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการ (คณะกรรมการ ๕ ส) ๒) การประกาศนโยบาย ๓) การอบรมให้ความรู้ตามหลัก ๕ ส เพื่อสร้างวัดสวยด้วยความสุข ๔) การสำรวจพื้นที่ จัดทำาแผนผังวัด และวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา ๕) จัดทำแผนปรับปรุงภายในวัด ๖) ลงมือปฏิบัติ (Big Cleaning Day) ๗) สรุปผลการดำาเนินงาน
๒. หมวดการพัฒนาพื้นที่ภายในวัด ๙ แห่ง	หมวดนี้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความสะอาด ความสะดวก มาตรฐานและความปลอดภัยของพื้นที่/อาคาร ๙ พื้นที่ภายในวัด เพื่อให้มีการดูแลอย่างทั่วถึง วัดและชุมชนที่ได้ดำเนินการใน ๗ ขั้นตอนและมีการพัฒนาวัดในพื้นที่ ๙ แห่งนี้ จะถือว่า ได้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพราะว่ามีกระบวนการพัฒนาระบบสาธารณูปการและสิ่งแวดล้อมภายในวัตตามความเหมาะสม ได้แก่ ๑) ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัด และแผนผังวัดโดยสังเขป ๒) การจัดการจราจร ป้ายจราจร และที่จอดรถ ๓) การจัดระบบคลังวัสดุสงฆ์ และการควบคุมการเบิก-จ่ายสิ่งของ ๔) ห้องน้ำ ๕) การจัดการขยะ ๖) สภาพแวดล้อมพื้นที่เปิดโล่งภายในวัด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความปลอดภัย ๗) ระบบไฟฟ้าและการป้องกันอัคคีภัย ๘) โรงครัว ๙) การสุขาภิบาลอาคารเสนาสนะต่างๆ ภายในวัด

หมวดการประเมินโครงการ	กิจกรรมการติดตามและประเมินผล
๓. หมวดการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อม	หมวดนี้ มุ่งพิจารณาถึงการพัฒนาวัดไปสู่การเป็น "วัดส่งเสริมสุขภาพ" และ "การจัดการสิ่งแวดล้อม" โดยนำหลักการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ใช้กับหลัก ๕ส และหลักสัปปายะ ๗ เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ดังนี้ ๑) การพัฒนาระบบการสื่อสารและพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์สามเณร และผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับวัดและชุมชน ๒) การพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมตามหลัก ๕ ส ๓) การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลสุขภาพกายสุขภาพใจและอนามัยสิ่งแวดล้อมภายในวัด เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การปรับปรุงสิ่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นต้น ๔) การจัดการสถานที่และกิจกรรมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ เช่น มีตู้ยาสามัญประจำวัด ห้องพยาบาล และมีการส่งเสริม กิจกรรมสุขภาพ เช่น ให้วัดปลอดอบายมุข สุรา บุหรี่ ๕) การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ วัฒนธรรมประเพณี และการจัดการสิ่งแวดล้อม
๔. หมวดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม	หมวดนี้ มีเป้าหมายเพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมหรือพุทธศิลปกรรมที่มีอยู่ภายในวัดให้ได้รับการเป็นหมวดหมู่ มีการเก็บรักษา การบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นระเบียบ สวยงาม เป็นที่น่าเคารพสักการะเพื่อน้อมนำไปสู่การสร้างศรัทธา การพัฒนาจิตใจและปัญญา โดยมีแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมและหลักการอื่นๆ เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ดังนี้ ๑) การพัฒนาระบบข้อมูลเกี่ยวกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พุทธศิลปกรรมภายในวัด เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานของวัด และชุมชน ๒) การออกแบบและปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรมผังบริเวณพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พุทธศิลปกรรมให้สอดคล้องกับประโยชน์การใช้สอยและสุนทรียภาพ ๓) การอนุรักษ์ บูรณปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พุทธศิลปกรรมภายในวัดที่เหมาะสม ๔) การส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พุทธศิลปกรรมภายในวัด ๕) การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
๕. หมวดการจัดการพื้นที่จิตใจและปัญญา	หมวดนี้ มีเป้าหมายเพื่อให้วัดเป็นสถานที่พัฒนาจิตใจและปัญญา

หมวดการประเมินโครงการ	กิจกรรมการติดตามและประเมินผล
	ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง โดยมีขั้นตอนนับตั้งแต่การจัดการเชิงพื้นที่ การพัฒนากิจกรรมวิถีพุทธ และการส่งเสริมการพัฒนาจิตใจและปัญญา โดยมีขั้นตอน ดังนี้ ๑) การจัดให้พื้นที่ของวัด เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีพุทธ ๒) การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนววัฒนธรรม ประเพณีทางพระพุทธศาสนา ๓) การพัฒนากิจกรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ๔) การจัดกิจกรรมไหว้พระ สวดมนต์ บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม ประจำวันพระหรือวันอาทิตย์ และวันสำคัญทางศาสนา ๕) ส่งเสริมการเจริญวิปัสสนากรรมฐานให้กับประชาชน

๗. รูปแบบการติดตามและประเมินผลโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

รูปแบบการติดตามและประเมินผลโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขนั้น สามารถติดตามและประเมินผลทั้งในระดับวัด ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค หน และระดับประเทศ โดยเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการที่คณะสงฆ์ได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการติดตามประเมินผลการดำเนินการวัดที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละพื้นที่มุ่งเน้นการนำหลักการ ส และหลักสัปปายะ ๗ มาเป็นเกณฑ์ในการประเมินผล การใช้หลักเกณฑ์และตัวชี้วัดโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข จำนวน ๕ หมวด เป็นแนวทางในการติดตามประเมินผล โดยมีแนวทาง ดังนี้

๑. ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒. ส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

๓. การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน และตัวชี้วัดการประเมินที่เหมาะสม

๔. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง

๕. การสรุปผลการติดตามและประเมินผล

๘. เทคนิคการตรวจติดตามและประเมินผลโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

การติดตามและการตรวจประเมิน ๕ส มีประเด็นที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้

๑. Location วัด ชุมชนหรือสถานที่ตรวจประเมินในพื้นที่ปฏิบัติงาน ว่าพื้นที่นั้นทำภารกิจอะไร สภาพแวดล้อมมีลักษณะอย่างไร ผู้ปฏิบัติต้องรับผิดชอบทำหน้าที่อะไรบ้าง และจะต้องวัสดุ อุปกรณ์อะไรที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำงาน

๒. Situation สถานการณ์ หรือสภาพความเป็นจริงที่ไปตรวจประเมิน ณ ขณะนั้น ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง โดยใช้วิจารณญาณในการประเมินผล

๓. Evidence หลักฐานที่เป็นรูปธรรม เช่น การพิจารณาจากเอกสาร การสังเกตการบันทึกผลการปฏิบัติงาน หรือที่เรียกทั่วไปว่า แบบฟอร์ม การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

๔. Requirement ข้อกำหนดหรือเกณฑ์การประเมินที่เกี่ยวข้องในการนำมาพิจารณาในการตรวจประเมิน คือ เกณฑ์การประเมิน ๕ส มาตรฐาน ๕ส ที่กำหนดขึ้น ขั้นตอนการปฏิบัติงาน กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายความปลอดภัย กฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม เป็นต้น

๕. Best Practice ตัวอย่างที่ดี ในการตรวจประเมิน คณะกรรมการผู้ตรวจประเมินต้องค้นหาตัวอย่างหรือแบบอย่างที่ดีของวัดหรือพื้นที่ต่างๆ ที่ได้พบ เพราะการตรวจประเมินที่ดีต้องจับถูกมากกว่าการจับผิด การจับถูกคือพยายามค้นหาจุดที่ควรยกย่อง ส่วนจุดที่ยังไม่ดีหรือไม่ได้มาตรฐาน ก็ถือว่า เป็นโอกาสในการปรับปรุง (Opportunity for Improvement: OF) การค้นหาแบบอย่างที่ดี หรือตัวอย่างที่ดี จะนำไปสู่การขยายผลต่อให้แก่พื้นที่อื่น 1 ซึ่งเป็นการทำให้การพัฒนา ปรับปรุงวัดหรือชุมชนเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และข้อสำคัญเกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เกิดขึ้นภายใน

๙. ขั้นตอนการติดตามและประเมินผลโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

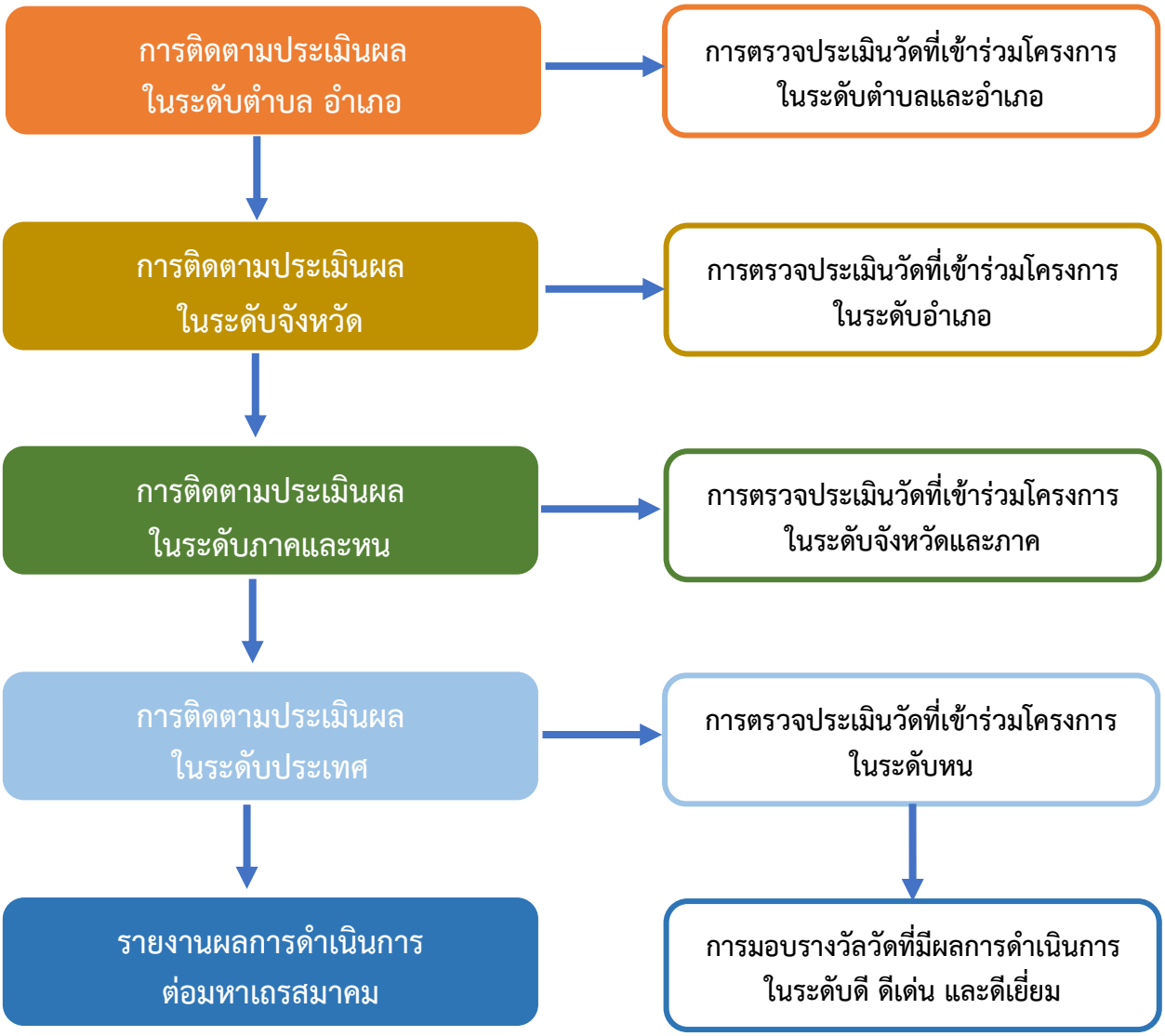
เพื่อให้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ คือ “การสร้างวัดสวยด้วยความสุข” ดังนั้น คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องจึงกำหนดรูปแบบการติดตามประเมินผลการดำเนินการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ดังนี้

๑) วัดที่เข้าร่วมโครงการฯ ดำเนินการตามหลัก ๓ – ๕ – ๗ – ๙ และพัฒนากิจกรรมพื้นที่ของวัด

๒) จัดทำฐานข้อมูลโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดตามคู่มือ แนวปฏิบัติ เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๓) กำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานและ กิจกรรมที่กำหนดไว้

๔) จัดทำรายงานและส่งให้คณะสงฆ์และหน่วยงานเกี่ยวข้องตามลำดับชั้น

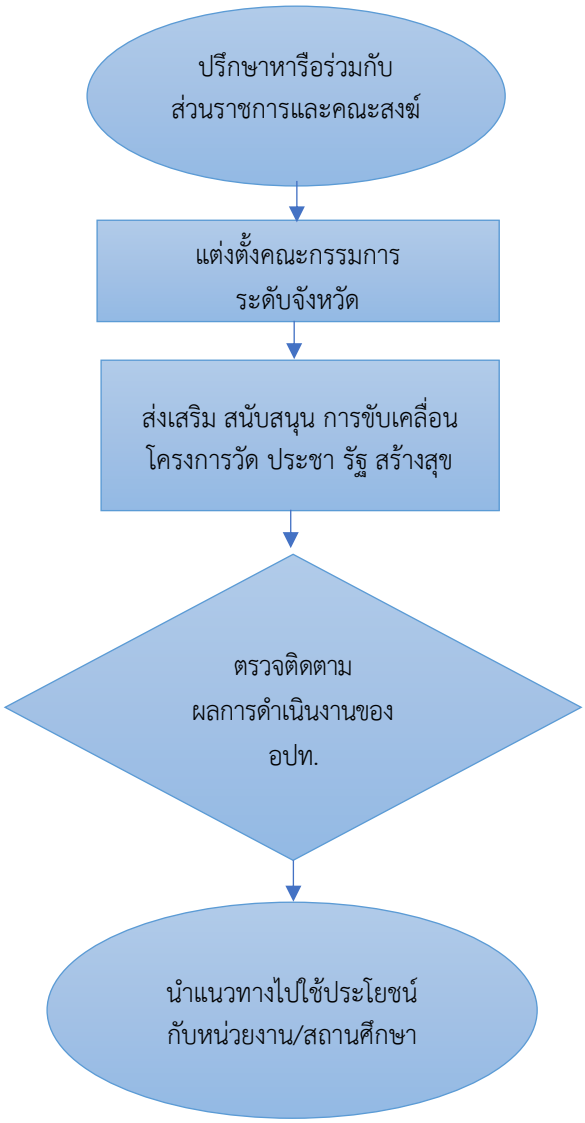

๑๐. การขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ของกระทรวงมหาดไทย

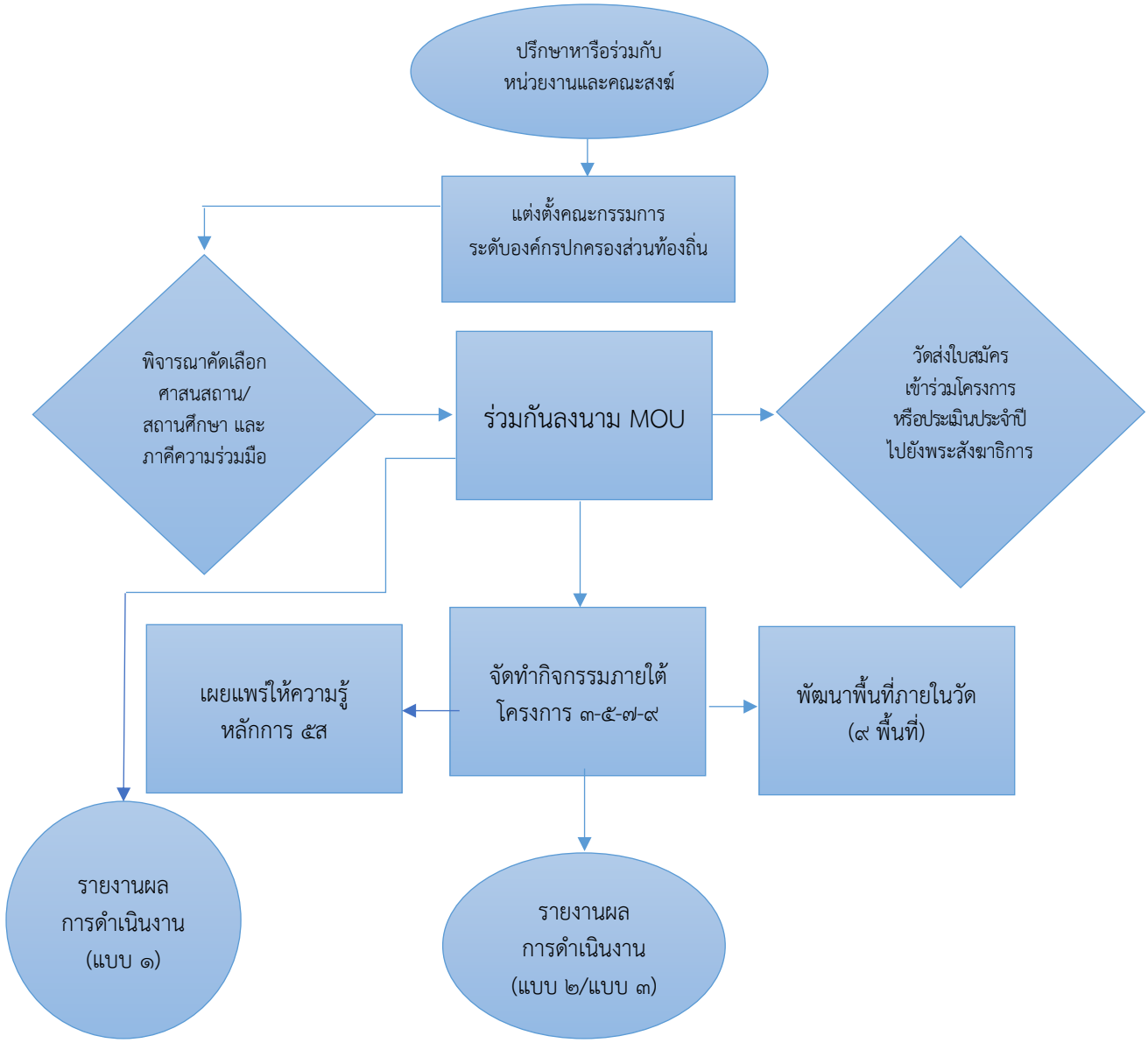
๑๐.๑ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

การขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

๑. กระบวนการ : การขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข **ระดับจังหวัด**

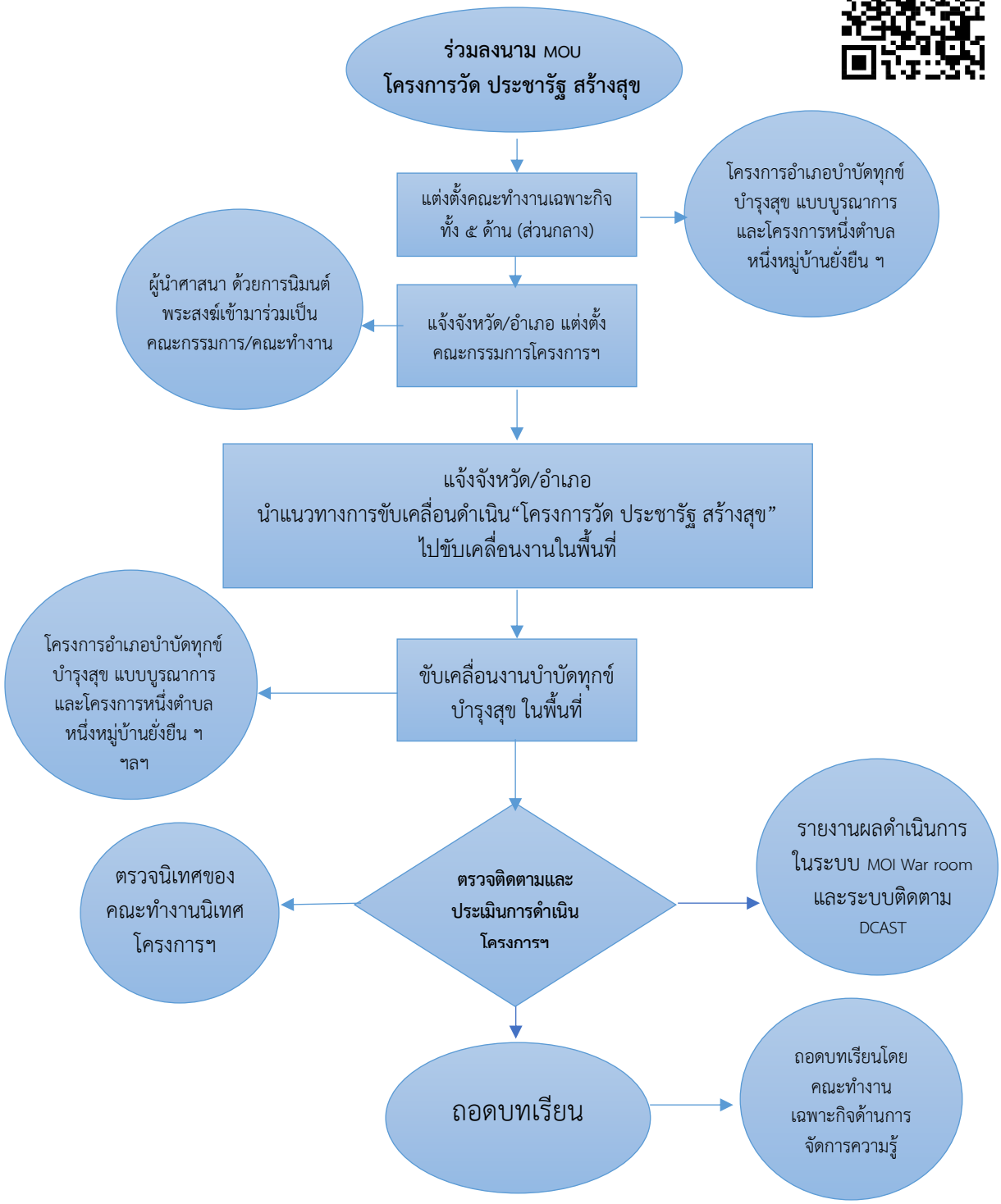

๒. กระบวนการ : การขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข **ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

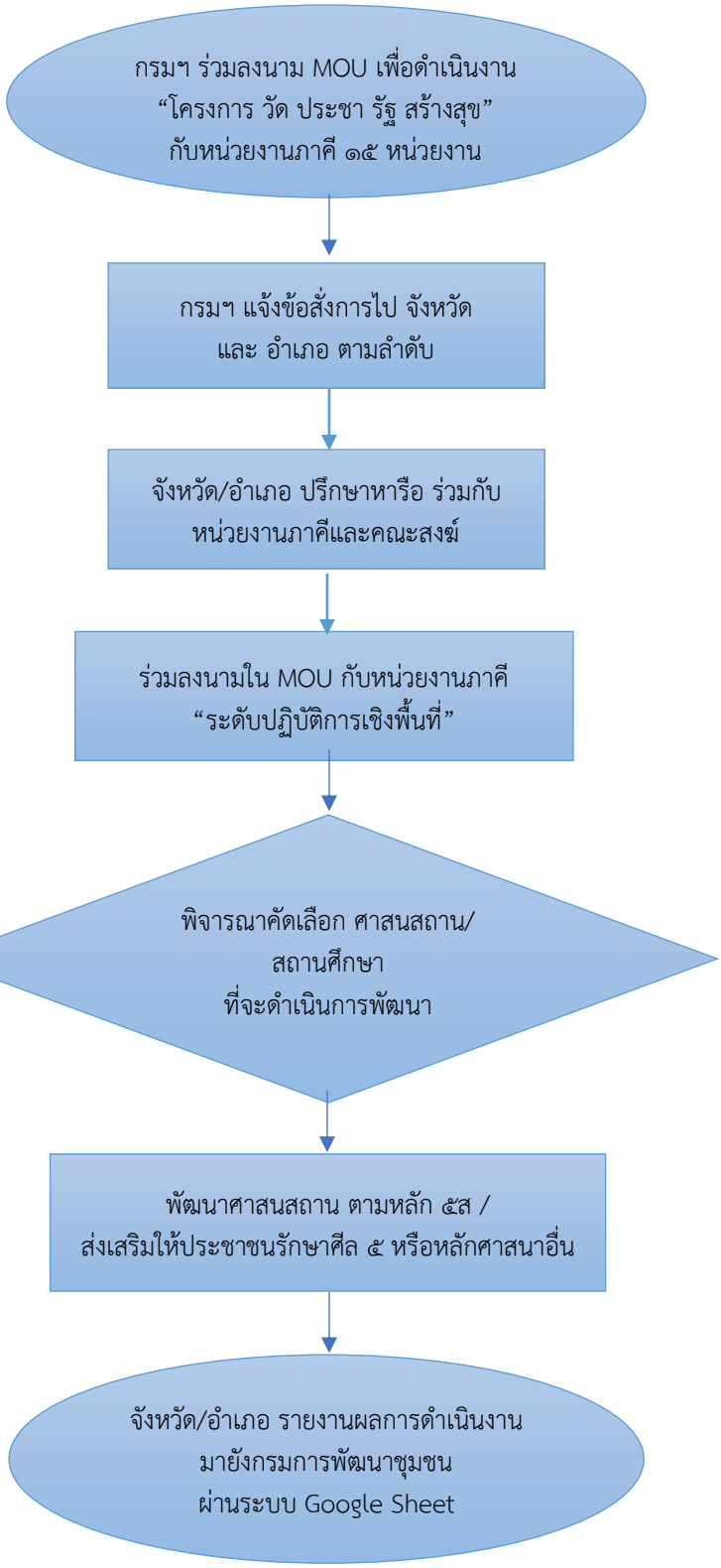
๑๐.๒ กรมการปกครอง

กระบวนการ : การดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการดำเนินการ “โครงการวัด ประชารัฐ สร้างสุข”

๑๐.๓ กรมการพัฒนาชุมชน

กระบวนการ : การดำเนินการตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อดำเนินงาน “โครงการวัดประชา รัฐ สร้างสุข” ประจำปี ๒๕๖๖

๑๑.๑ บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะที่ ๒

วัด ประชา รัฐ สร้างสุข

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ
เพื่อดำเนินงาน "โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข"
ระหว่าง
มหาเถรสมาคม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กรมการปกครอง, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น,
กรมการพัฒนาชุมชน, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรมอนามัย, กรมประชาสัมพันธ์,
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ และบริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ทำขึ้น เมื่อวันพุธที่ ๒๒ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ณ หอประชุม ฯ วัดพระพุทธแสงธรรม ตำบลหนองนาก อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ระหว่าง

มหาเถรสมาคม โดย สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ตำแหน่ง กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ฝ่ายสาธารณูปการ ของมหาเถรสมาคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. ตำแหน่ง อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดย พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร. ตำแหน่ง อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กระทรวงมหาดไทย โดย นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ตำแหน่ง ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กระทรวงวัฒนธรรม โดย นางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร ตำแหน่ง ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดย นายอินทพร จั่นเอี่ยม ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

/สำนักงาน....

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย นายอัมพร พินะสา ตำแหน่ง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมการปกครอง โดย นายแมนรัตน์ รัตนสุคนธ์ ตำแหน่ง อธิบดีกรมการปกครอง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดย นายชจร ศรีชวโนทัย ตำแหน่ง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กรมการพัฒนาชุมชน โดย นายอรรษิษฐ์ สัมพันธรัตน์ ตำแหน่ง อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดย นายสมศักดิ์ สรรพโกศลกุล ตำแหน่ง อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กรมอนามัย โดย นายแพทย์สุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย ตำแหน่ง อธิบดีกรมอนามัย

กรมประชาสัมพันธ์ โดย พลโท สรรเสริญ แก้วกำเนิด ตำแหน่ง อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดย ดร.สุปรีดา อดุลยานนท์ ตำแหน่ง ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

บริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด โดย ดร.กฤษฎา จ่างใจมนต์ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด

ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้เรียกว่า **"ภาคีความร่วมมือ"** ได้ตกลงทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดด้วยแนวทาง ๓ – ๕ – ๗ - ๙ คือ ๓ พันธกิจ ๕ส ๗ ขั้นตอน ๙ พื้นที่ ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เพื่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ รวมถึงกิจกรรมเชิงพุทธ โดยจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยง และสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระมีสุขภาพแข็งแรง วัดมีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็ง สืบไป

๑. ขอบเขตของบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

ภาคีความร่วมมือตกลงร่วมกันดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ดังนี้

๑.๑ มหาเถรสมาคม

๑) มอบนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ

๓) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการ ฯ หรือคณะทำงาน ฯ เพื่อขับเคลื่อนกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผล โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๔) เชิญชวนวัดต้นแบบ/ศูนย์ปฏิบัติธรรม/ธุดงคสถาน/ศูนย์อบรมเยาวชน/ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษาที่มีประสบการณ์เข้ารับการอบรมจากคณะอนุกรรมการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ปรึกษา และประสานงานโครงการ ฯ ในแต่ละจังหวัด เพื่อร่วมกันพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส

๑.๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑) ติดต่อประสานงานกับคณะสงฆ์ หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการ ฯ

๒) มอบหมายให้บุคลากรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ

๓) สนับสนุนให้สำนักงานวิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์/สาขาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ร่วมทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ปรึกษา และประสานงานโครงการฯ ในแต่ละจังหวัด เพื่อร่วมกันพัฒนาวัดตามแนวทางโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยหลักการ ๕ส

/๔) นำผลการ....

๔) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักการพัฒนาวัด ด้วยหลักการ ๕ส และผลการดำเนินโครงการ ฯ ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงานหรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๕) จัดทำคู่มือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อเผยแพร่โครงการ ฯ ให้ทั่วถึงทุกวัดในประเทศ

๑.๓ กระทรวงมหาดไทย

๑) มอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โดยการประชาสัมพันธ์และผลักดันการสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านความปลอดภัยของเด็ก นักเรียน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นกัลยาณมิตรในแต่ละระดับ

๒) ส่งเสริม สนับสนุน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแนวทางของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๓) นำผลดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๔ กระทรวงวัฒนธรรม

๑) ให้การสนับสนุน รวมทั้งการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายหน่วยงานส่วนภูมิภาค ให้การสนับสนุนวัด และชุมชนพัฒนาวัด ตามแนวทาง ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัดด้วยหลัก ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๕ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑) สนับสนุนข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับวัดทั่วประเทศ

๒) ติดต่อประสานงานกับคณะสงฆ์ หน่วยงานภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๓) คัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสมเข้าร่วมโครงการ ฯ

๔) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัดโรงเรียน และชุมชน ด้วยหลักการ ๕ส และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินโครงการ ฯ ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๖ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

๑) ติดต่อประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คัดเลือกโรงเรียนในสังกัดตำบลละ ๒ โรงเรียน ร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวัด และชุมชนตามหลักการ ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

/๓) ส่งเสริมสนับสนุน....

๓) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ตลอดจนผู้ปกครองเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติธรรม เพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจหลักการ และวิธีการอย่างลึกซึ้ง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียน วัด และชุมชน ตามหลักการ ๕ส อย่างได้ผล

๔) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ โดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชน ด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๗ กรมการปกครอง, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมการพัฒนาชุมชน

๑) ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายหน่วยงานของกรม ฯ ที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ประสาน และให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามบริบท และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

๓) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคัดเลือกโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดตำบลละ ๒ แห่ง เพื่อร่วมกับวัด และชุมชนในการพัฒนาวัด ชุมชน/ประชาชน และสถานศึกษา โดยใช้หลักการ ๕ส ภายใต้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๔) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้าราชการ/พนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนผู้ปกครองเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการอย่างลึกซึ้ง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาวัด ชุมชน/ประชาชน สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการ ๕ส อย่างได้ผล และเป็นรูปธรรม

๕) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัดหรือส่วนราชการ หน่วยงานภาคีความร่วมมือ และภาคีเครือข่ายอื่นที่มีความพร้อมเป็นเจ้าภาพในการจัดพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข “ระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่” โดยประสานผู้แทนวัด ส่วนราชการ หน่วยงานภาคีความร่วมมือตามบันทึกข้อตกลงนี้ และภาคีเครือข่ายอื่นในพื้นที่ของแต่ละตำบลเข้าร่วมดำเนินโครงการ ฯ

๖) ประสาน ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ หน่วยงานภาคีความร่วมมือ และภาคีเครือข่ายอื่น นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปใช้ประโยชน์ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่หลักการพัฒนาวัด ชุมชน/ประชาชน สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๘ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๑) สนับสนุน ส่งเสริมหน่วยงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมผลักดันการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) ประสานความร่วมมือหน่วยงานส่วนจังหวัด และหน่วยงานส่วนภูมิภาค ร่วมกับวัดและชุมชนพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชน ตามหลักการ ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนจังหวัดและหน่วยงานส่วนภูมิภาค

๓) ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการฯ โดยเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชน ด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

/ ๑.๘ กรมประชาสัมพันธ์....

๑.๙ กรมประชาสัมพันธ์

๑) ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคร่วมกับวัด และชุมชน พัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนตามหลักการ ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปประชาสัมพันธ์ และใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านช่องทางของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๑๐ กรมอนามัย

๑) ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

๒) มอบหมายหน่วยงานส่วนภูมิภาค ร่วมกับวัด และชุมชนพัฒนาวัดตามแนวทาง ๕ส ตามบริบทงานของแต่ละหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปประชาสัมพันธ์ และใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๑๑ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

๑) สนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการในการจัดการความรู้ ถ่ายทอดความรู้ และเชื่อมโยงเครือข่าย ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ เพื่อบูรณาการสร้างเสริมสุขภาวะ

๒) สนับสนุนให้บุคลากร ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการ ฯ

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปประชาสัมพันธ์ และใช้ประโยชน์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน หรือเอกสารวิชาการต่าง ๆ

๑.๑๒ บริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด

๑) สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ฯ ในด้านต่าง ๆ

๒) มอบหมายผู้แทนบริษัท ฯ ร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ ฯ ตามความพร้อม

๓) นำผลการดำเนินโครงการ ฯ ไปประชาสัมพันธ์ โดยการเผยแพร่หลักการพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วยหลักการ ๕ส ผ่านทางเว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของบริษัท ฯ หรือเอกสารต่าง ๆ

๒. ระยะเวลาความร่วมมือ

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้ มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ลงนามฯ เป็นต้นไป โดยมีระยะเวลาความร่วมมือ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ภาคีความร่วมมืออาจตกลงกันเป็นหนังสือเพื่อยุติ หรือขยายระยะเวลาความร่วมมือการดำเนินงาน ฯ ภายใต้ข้อตกลงนี้ได้ โดยความเห็นชอบของภาคีความร่วมมือทุกฝ่าย

สิทธิบอกเลิกความร่วมมือ ให้ทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งแก่ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน จึงจะมีสิทธิบอกเลิกบันทึกข้อตกลงความร่วมมือได้

/๓. การแก้ไข....

๓. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ

การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข และหรือเพิ่มเติมบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากภาคีความร่วมมือทุกฝ่าย ทั้งนี้ ให้จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรให้ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายทราบและเห็นชอบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยจัดทำเป็นบันทึกแก้ไขเพิ่มเติมแนบท้ายข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ และให้ถือว่าการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงความร่วมมือนี้

๔. การแก้ไขปัญหา

หากเกิดปัญหาหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายจะร่วมพิจารณาหาแนวทางเพื่อให้ได้ข้อยุติโดยเร็ว

บันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับนี้ทำขึ้น จำนวน ๑๕ ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายได้อ่าน และเข้าใจข้อความโดยละเอียดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อพร้อมประทับตรา (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และให้ภาคีความร่วมมือทุกฝ่ายเก็บไว้เป็นหลักฐานฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ.....

(สมเด็จพระมหาวีรวงศ์)
กรรมการมหาเถรสมาคม
ประธานคณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ฝ่ายสาธารณูปการ

ลงชื่อ.....

(พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ลงชื่อ.....

(พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ลงชื่อ.....

(นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

ลงชื่อ.....

(นางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร)
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

/ลงชื่อ.... นายอินทพร....

ลงชื่อ.....
(นายอินทพร จั่นเอี่ยม)
รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ลงชื่อ.....อยู่ระหว่างการประสานงานลงนาม
(นายอัมพร พินะสา)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ลงชื่อ.....
(นายแมนรัตน์ รัตนสุคนธ์)
อธิบดีกรมการปกครอง

ลงชื่อ.....
(นายขจร ศรีชวโนทัย)
อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ลงชื่อ.....
(นายอรรษิษฐ์ สัมพันธรัตน์)
อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

ลงชื่อ.....
(นายสมศักดิ์ สรรพโกศลกุล)
อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ลงชื่อ.....
(นายแพทย์สุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย)
อธิบดีกรมอนามัย

ลงชื่อ พลโท.....อยู่ระหว่างการประสานงานลงนาม
(สรรเสริญ แก้วกำเนิด)
อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

ลงชื่อ.....
(ดร.สุปรีดา อดุลยานนท์)
ผู้จัดการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ลงชื่อ.....
(ดร.กฤษฎา จ่างใจมนต์)
ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด

๑๑.๒ มติมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับ โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข

คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้มติเกี่ยวกับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ดังนี้

๑. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ มติที่ ๓๔/๒๕๖๒ เรื่อง ขอความเห็นชอบการดำเนินโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และศูนย์กลางชุมชน โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีสาระสำคัญในการทำชุมชนให้เข้มแข็ง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางพัฒนาสุขภาวะด้วยแนวทาง ๕ ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนซึ่งได้ดำเนินการมาแล้ว ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ (ปี ๒๕๕๔) เป็นการดำเนินการในวัดนำร่อง จำนวน ๔ วัด ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในระยะที่ ๒ (ปี ๒๕๕๖) เป็นการดำเนินการแก่วัดนำร่อง จำนวน ๑๐๐ วัดทั่วประเทศ ในปี ๒๕๖๐ โครงการวัดสร้างสุขได้ดำเนินการมาถึงระยะที่ ๓ ในชื่อโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้าง สุข” โดยเป็นการรยายผลโครงการไปสู่วัดทั่วประเทศ ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างการรับรู้แก่วัดทุกวัด และให้วัดสมัครเข้าร่วมโครงการ รวมถึงลงมือปฏิบัติจำนวน ๑,๕๐๐ วัด ระยะเวลาดำเนินการทั้งหมด ๓ ปี ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดประชุมได้ประชุมร่วมกับสมาคมสั่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบแบ่งแนวทางการทำงานเป็น ๒ ด้าน คือ ด้านการสร้างการรับรู้และการสื่อสารกับวัด รวมทั้งด้านปฏิบัติทางแนวทางขับเคลื่อน โครงการ เพื่อประสานเจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกวัดเข้าร่วมโครงการและจัดประชุมทำตวามเข้าใจแก่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพื่อให้ทราบถึงนโยบายการดำเนินโครงการ

๒. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๑ มติที่ ๓๒๐/๒๕๖๑ เรื่อง ขอความเห็นชอบแนวทางการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สู่การปฏิบัติระดับจังหวัด ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๒๓ หลังจากที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดจัดพิธีลงนามในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือดำเนินการโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข เมื่อวันพุธที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ณ หอประชุมพุทธมณฑล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และได้เชิญองค์กรเครือข่ายประกอบด้วย มหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมลงนามในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือ (MOU) ด้วยแล้ว เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดพิจารณาให้ความเห็นชอบแนวทางการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สู่การปฏิบัติระดับจังหวัด และให้เจ้าคณะจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนำสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไป

๓. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๐/๒๕๖๒ มติที่ ๔๓๐/๒๕๖๑ เรื่อง โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง ๕ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๐/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑ โดยมีสาระสำคัญ คือ ตามที่ได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือดำเนินการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของมหาเถรสมาคมกับหน่วยงานต่าง ๆ นั้น ทางอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้มีหนังสือเพื่อแสดงความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อพัฒนาวัดตามแนวทาง ๕ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ แสะกิจกรรมเชิงพุทธที่จะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงแสะสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างวัดกับชุมชนทำให้พระสงฆ์มีสุขภาพแข็งแรง

วัดมีความมั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้แจ้งความคืบหน้าการดำเนินการตามบันทึกข้อตกลง (MOU) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมัครเข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ

สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง ๕ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รวมทั้งได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง ๕ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและได้จัดส่ง คู่มือดังกล่าวให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการตามโครงการสืบต่อไปจากมติมหาเถรสมาคมดังกล่าว เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ กรรมการมหาเถรสมาคมและประธานฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม จึงได้ลงนามแต่งตั้งคณะอนุกรรมการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ทั้งในระดับประเทศและระดับหนต่างๆ ของคณะสงฆ์ เพื่อขับเคลื่อนโครงการ โดยมีพระธรรมรัตนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดเขตเขียน จังหวัดปทุมธานี เป็นประธานอนุกรรมการโครงการฯ และเริ่มมีการประชุมสัมมนาเพื่อขับเคลื่อนโครงการเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๔. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๖ มติที่ ๖๔๒/๒๕๖๖ เรื่อง ขอความเห็นชอบระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข พ.ศ. ... ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำหลัก ๕ ส หลักสัปปายะ และหลักความรับผิดชอบต่อสังคมไปปฏิบัติโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ การบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สังคมด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน ภาคีเครือข่ายและกลุ่มวิชาชีพต่างๆ ที่มีจิตอาสาและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันพัฒนาพื้นที่ของวัดและชุมชน

๑๑.๓ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักนโยบายและแผน โทร. ๐ ๒๒๒๓ ๕๒๔๙

ที่ มท ๐๒๑๑.๓/ว ๑๗๗๙ **วันที่** ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง การลงนามบันทึกข้อตกลง MOU การดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

เรียน อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

ตามที่ หน่วยงานได้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) การดำเนินการ "โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข" ระหว่างมหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ และบริษัท เนเจอร์กิฟ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมวัดพระพุทธแสงธรรม ตำบลหนองนาก อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี นั้น

กระทรวงมหาดไทยได้สรุปแนวทางการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) มาพร้อมนี้ และเพื่อให้การดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่กระทรวงมหาดไทยจึงขอให้หน่วยงานแจ้งกลไกในระดับพื้นที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) การดำเนินการ "โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข" ต่อไป รายละเอียดปรากฏตาม QR CODE ท้ายหนังสือ

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ)
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สรุปแนวทาง
โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”

๑. ที่มา

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕) เกิดขึ้นจากสถานการณ์บ้านเมืองในห้วงเวลาที่ประเทศประสบปัญหา เช่น การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติดและอบายมุข และการแตกแยกทางความคิด เป็นต้น กอปรกับรัฐบาลได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกันขึ้นในทุกภาคส่วนของประเทศ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ (เบญจศีล - เบญจธรรม) มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตามดำริที่ เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ความว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชน ย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านว่า “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่มีวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน ดังนี้ ๑) เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์ ๒) เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนในประเทศ ๓) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ๔) เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง และ ๕) เพื่อสนับสนุนการดำเนินการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาคมที่เกี่ยวข้อง

การขับเคลื่อน**โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖** สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้มีการจัดประชุมเพื่อรับมอบนโยบายในการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ณ หอประชุมพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยมีสมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ประธานคณะกรรมการอำนวยการ โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นประธาน พร้อมด้วยพระธรรมวชิรานุวัตร เจ้าคณะภาค ๑๔ ประธานคณะกรรมการบริหารกลาง พร้อมด้วยคณะกรรมการบริหารกลาง และคณะกรรมการขับเคลื่อนระดับหน พระสังฆาธิการ พระครูสุภัทรธรรมโฆษิต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร และพระเถรานุเถระ นายอินทพร จั่นเอี่ยม รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้แทนหน่วยงานระดับกระทรวง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ทั้ง ๗๖ จังหวัด และผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุม โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่งได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยมีการบูรณาการร่วมกันทั้งในส่วนของคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชน กำหนดกรอบทิศทาง แนวนโยบายและยุทธศาสตร์ ในการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว ในเชิงคุณภาพ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจให้มากขึ้น โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญ คือ หลักไตรสิกขา อันเป็นธรรมแห่งการพัฒนาชีวิต

ให้ประสบความสำเร็จตามหลักพระพุทธศาสนา มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๓/๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ซึ่งได้แต่งตั้งปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการในคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” และกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๑๔๕/๒๕๖๖ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ซึ่งมีสมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี เป็นประธานที่ปรึกษา และมีปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานคณะกรรมการ และคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๑๔๖/๒๕๖๖ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ โดยมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานที่ปรึกษา และมีอธิบดีกรมการปกครอง เป็นประธานคณะกรรมการ ประกอบกับได้มีการประชุมคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมราชบพิธ อาคารดำรงราชานุสรณ์ และผ่านระบบทางไกลออนไลน์ Zoom Cloud Meetings ซึ่งในการประชุมนั้น สมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี เมตตาแสดงสัมโมทนียกถา ความว่าวันนี้เป็นวันที่ดี เป็นศุภนิมิตรที่ดี ในเดือนพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ทุกท่านตระหนักร่วมถวายความจงรักภักดี และดำเนินงานโครงการ เพื่อนำสันติสุขสู่ชุมชนถวายเป็นพระราชกุศล เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๗๑ พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และดำเนินการต่อเนื่องในทุกๆ ปี ขอบคุณท่านปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ช่วยสานต่องานตาม**โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”** หลังจากที่ได้มีการประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่มีสมเด็จพระมหารัชมงคลมุนีเป็นประธานการขับเคลื่อนตามคำสั่งมหาเถรสมาคมที่ ๓/๒๕๖๖ โดยได้มีการจัดการประชุมครั้งแรก เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ณ หอประชุมพุทธมณฑล นั้น โดยปลัดกระทรวงมหาดไทย ร่วมประชุมหาแนวทางขับเคลื่อนตามกลไกของทางราชการร่วมกับฝ่ายสงฆ์และได้ตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานขึ้นมาช่วยกันขับเคลื่อนงานให้บังเกิดผลดีเพิ่มมากขึ้น โดยการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” นี้ มหาเถรสมาคมมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรู้ รักและเชิดชูสถาบัน ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง โดย ศีล ๕ คือ ข้อปฏิบัติตนขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติ ทางกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม มีความปกติสุข ก่อให้ความสุข ความรักสามัคคี เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความสามัคคีเกิดขึ้นในชุมชนและยังช่วยสร้างบรรยากาศความสงบสุขเรียบร้อย เพื่อนำพาความสงบสุขมาสู่ประเทศชาติ

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนโดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนาหลักศีล ๕ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง สมานฉันท์ สันติสุข คนในหมู่บ้านปฏิบัติโดยยึดหลักการรักษาศีล ๕ จะสำเร็จได้นั้นคนทำงานต้องเป็นผู้ที่ตั้งใจจริง มีใจอยากเห็นคนในสังคมรักชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ หรือเป็นคนดีที่จะทำให้ทุกคนมีความสุข มีชีวิตที่อยู่ในชุมชน หมู่บ้าน ที่มีความสงบสุขอย่างยั่งยืน **และขยายผล “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไปสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” ถวายเป็นพระราชกุศล**

โดยยึดหลักไตรสิกขา ผู้ที่มีสมาธิและปัญญามีความมุ่งมั่นทำความดี ตั้งใจดี ยึดหลักสามัคคีเป็นพลัง ถ้าสามารถยึดหลักไตรสิกขาให้ครบถ้วนได้ ก็จะสามารถพัฒนาไปสู่หมู่บ้านศีลธรรม ภายใต้ภารกิจของกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชน สมดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ **ที่หวังให้ "ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข แก้ไขในสิ่งผิด สืบสานในพระราชปณิธาน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"** ทุกท่านต้องทุ่มเทสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ไปช่วยกันขับเคลื่อนโครงการฯ ร่วมกับทุกภาคส่วน โดยเริ่มที่ครอบครัวของเราเองที่ทำงาน หน่วยงานของเรา ควบคู่กับการไปเชิญชวนให้ทุกหมู่บ้านใน ๘๗๘ อำเภอ ทั้ง ๗๖ จังหวัด ได้ช่วยกันสร้างความรักสามัคคี ความสุข ให้เกิดขึ้นตามแนวทางของโครงการฯ ซึ่งวันนี้จะได้หาข้อสรุปร่วมกัน ต่อไป

โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" มีการกำหนดกรอบ ทิศทาง แนวนโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการฯ เชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชน โดยยึดหลัก "ไตรสิกขา" ธรรมะแห่งการพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญ อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันกับโครงการต่าง ๆ และพันธกิจส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทย ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ถวายเป็นพระราชกุศล "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" แก่ราษฎรอย่างแท้จริง มีผลสำเร็จเชิงประจักษ์ เป็น มรรค มีการประเมินผลตามหลักตัวชี้วัด (KPI) ของกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ออกมาเป็นจำนวนสถิติเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและประเมินผลการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สืบไป

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามคำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๓/๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖ คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๑๔๕/๒๕๖๖ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ และคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๑๔๕/๒๕๖๖ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ และได้มีการปรับปรุงชื่อคณะกรรมการองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการระดับต่างๆ ดังนี้

๑. คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๒๖๙๖/๒๕๖๖ เรื่อง ยกเลิกและแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ "หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม" ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๖

๒. คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๒๖๙๗/๒๕๖๖ เรื่อง ยกเลิกและแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ "หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม" ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๖

กระทรวงมหาดไทยจึงกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงาน**โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษา ศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม"** คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนโดยยึดหลักทางศาสนา และนำมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต เพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง สมานฉันท์ก่อให้เกิดสันติสุขในหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งมี**เป้าหมายการดำเนินงานโครงการ**เพื่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมสงบ ร่มเย็น และมีความสุขยั่งยืน ครอบคลุม ๗๖ จังหวัด ๘๗๘ อำเภอ ๗,๒๕๕ ตำบล ๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๗๒ พรรษา

๒.๒ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง

๒.๓ เพื่อขยายผลการดำเนินงานโครงการ จากโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา **“หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”**

๒.๔ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒.๕ เพื่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

๓. เป้าหมายของโครงการ

๗๖ จังหวัด ๘๗๘ อำเภอ ๗,๒๕๕ ตำบล ๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

๔. ระยะเวลาดำเนินการ

๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖ – ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗

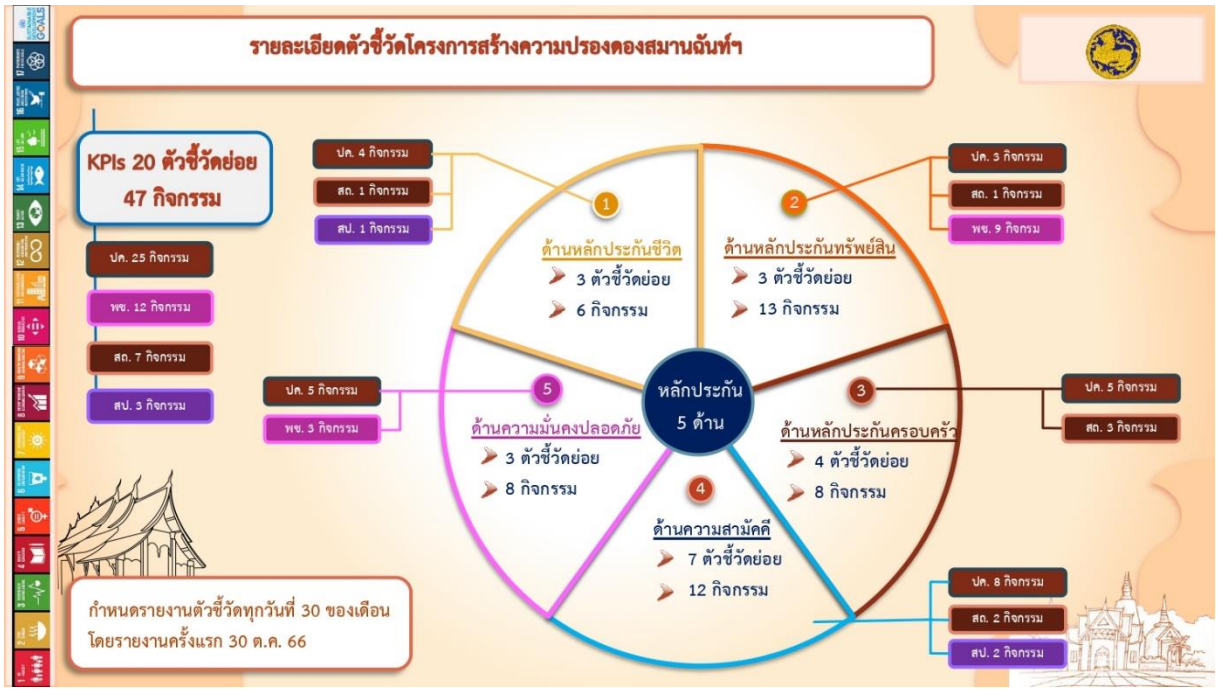
๕. แนวทางการดำเนินการ

๕.๑ นิยาม ขอบเขตเนื้อหา และระดับการดำเนินการ

นิยามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนโดยยึดหลักทางศาสนา และนำมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต เพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง สมานฉันท์ ก่อให้เกิดสันติสุขในหมู่บ้าน/ชุมชน

๕.๒ รายละเอียดตัวชี้วัด

ที่	ขอบเขตเนื้อหา		ระดับการดำเนินการ
	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	
๑.	**ตัวชี้วัดด้านหลักประกันชีวิต** หมายถึง กิจกรรมที่นำหลักทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น	๑.๑ กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม	๑. ระดับครัวเรือน ๒. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๓. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๔. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๑.๒ กิจกรรมเทิดทูนสถาบันหลักของชาติ	๑. ระดับครัวเรือน ๒. ระดับคุ้มบ้าน/ปอกบ้าน/หย่อมบ้าน ๓. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๔. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๑.๓ กิจกรรมการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	๑. ระดับครัวเรือน ๒. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๓. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๔. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
๒.	**ตัวชี้วัดด้านหลักประกันทรัพย์สิน** หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพสร้างรายได้ภายในครัวเรือน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	๒.๑ กิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างความมั่นคงทางอาหาร	๑. ระดับครัวเรือน ๒. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๓. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๔. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๒.๒ กิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพและการรวมกลุ่มอาชีพ	๑. ระดับครัวเรือน ๒. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๓. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๔. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๒.๓ กิจกรรมส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนและส่งเสริมการออม	๑. ระดับครัวเรือน ๒. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๓. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๔. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

ที่	ขอบเขตเนื้อหา		ระดับการดำเนินการ
	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	
๓.	**ตัวชี้วัดด้านหลักประกันครอบครัว** หมายถึง กิจกรรมที่เสริมสร้างความอบอุ่นให้สมาชิกในครัวเรือน และหมู่บ้าน/ชุมชน และเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีในครัวเรือน	๓.๑ กิจกรรมดูแลสุขอนามัยและส่งเสริมสุขภาวะ	๑. ระดับบุคคล
		๓.๒ กิจกรรมการพัฒนาเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มเปราะบาง	๑. ระดับบุคคล
		๓.๓ กิจกรรมถังขยะเปียกลดโลกร้อน การคัดแยกขยะต้นทาง (๓R) การจัดการขยะหมู่บ้าน/ชุมชน	๑. ระดับครัวเรือน ๒. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๓.๔ กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	๑. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๒. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๓. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
๔.	**ตัวชี้วัดด้านความสามัคคี** หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างความสามัคคีปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน โดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง	๔.๑ กิจกรรมสร้างความปรองดองสมานฉันท์	๑. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๒. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๓. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๔.๒ กิจกรรมการแบ่งบัน ช่วยเหลือเกื้อกูล	๑. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๒. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๓. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๔.๓ การเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยร้องเรียนร้องทุกข์	๑. ระดับบุคคล ๒. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๓. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๔. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๔.๔ กิจกรรมพบปะในหมู่บ้านชุมชน เพื่อร่วมพูดคุย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์	๑. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๒. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๓. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

ที่	ขอบเขตเนื้อหา		ระดับการดำเนินการ
	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	
		๔.๕ กิจกรรมตามหลัก “บวร” “บรม” และ “ครบ”	๑. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๒. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๓. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๔.๖ มีการรวมตัวกันเป็นคุ้มบ้าน ป๊อกบ้าน หย่อมบ้าน ฯลฯ เพื่อดูแล ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน	๑. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๒. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๓. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๔.๗ กิจกรรมจิตอาสา และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์	๑. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๒. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๓. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
๕.	**ตัวชี้วัดด้านความมั่นคงปลอดภัย** หมายถึง กิจกรรมที่เสริมสร้างความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน โดยการมุ่งเน้นให้ประชาชนห่างไกลยาเสพติด และปลอดอบายมุข	๕.๑ กิจกรรมสร้างความมั่นคง ปลอดภัยในชุมชน	๑. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๒. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๓. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๕.๒ กิจกรรมส่งเสริมการป้องกันยาเสพติดและลด ละ เลิก อบายมุข	๑. ระดับบุคคล ๒. ระดับคุ้มบ้าน/ป๊อกบ้าน/หย่อมบ้าน ๓. ระดับกลุ่ม/องค์กร ๔. ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน
		๕.๓ กิจกรรมบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดโดยการฟื้นฟูสภาพทางสังคม	๑. ระดับบุคคล

๕.๓ กลไกการขับเคลื่อน จำนวน ๔ กลไก ได้แก่

<u>ระดับกระทรวง (ส่วนกลาง)</u> ประกอบด้วย

๑) คณะกรรมการ**อำนวยการ**โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” โดยมีสมเด็จพระมหารัชมงคลมุนีเป็นประธานที่ปรึกษา และมีปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานกรรมการ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการอำนวยการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน ให้สอดคล้องกับระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พ.ศ. ๒๕๖๕ กำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานดำเนินกิจกรรมตามนโยบายและแผนงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

๒) คณะกรรมการ**ขับเคลื่อน**โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” โดยมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานที่ปรึกษา และมีอธิบดีกรมการปกครอง เป็นประธานกรรมการ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการ กำหนดแนวทาง เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการให้ไปด้วย ความเรียบร้อยตามที่คณะกรรมการอำนวยการฯ กำหนด กำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานดำเนินกิจกรรมตามนโยบายและแผนงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” ในระดับพื้นที่ โดยใช้กลไก ๓ ๕ ๗ เร่งรัดการดำเนินงานโครงการ รวมทั้งบูรณาการแผนงาน โครงการ กิจกรรม ตลอดจนประสานการดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน และดำเนินการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ต่อคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”

<u>ระดับภูมิภาค</u> ประกอบด้วย

๓) คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” **ระดับจังหวัด** โดยมีเจ้าคณะจังหวัดทั้ง ๒ นิกาย เป็นที่ปรึกษา และมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการ กำหนดแนวทาง เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการให้สอดคล้องกับระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พ.ศ. ๒๕๖๕ ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” ระดับอำเภอ และแต่งตั้งทีมขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” ในระดับพื้นที่ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนโครงการตามที่เห็นสมควร ร่วมทั้งกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานดำเนินงาน เร่งรัดการดำเนินงานโครงการ รวมทั้งบูรณาการแผนงาน โครงการ กิจกรรม ตลอดจนประสานการดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน และบูรณาการดำเนินงานโครงการในระดับพื้นที่ โดยใช้กลไก ๓ ๕ ๗ และติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมตามนโยบายและแผนงาน พร้อมทั้งรายงานการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” กระทรวงมหาดไทย

๔) คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” **ระดับอำเภอ** โดยมีเจ้าคณะอำเภอทั้ง ๒ นิกาย เป็นที่ปรึกษา และมีนายอำเภอ เป็นประธานกรรมการ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการ กำหนดแนวทาง เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการให้สอดคล้องกับระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พ.ศ. ๒๕๖๕ เร่งรัดการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” รวมทั้งบูรณาการแผนงาน โครงการ กิจกรรม ตลอดจนประสานการดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในพื้นที่ และบูรณาการดำเนินงานโครงการในระดับพื้นที่ โดยใช้กลไก ๓ ๕ ๗ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมตามนโยบายและแผนงาน พร้อมทั้งรายงานการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” จังหวัดทราบ

ระดับพื้นที่

ให้**นายอำเภอ** พิจารณา แต่งตั้งคณะกรรมการใน**ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน** ตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ต่อไป

๕.๔ บูรณาการการดำเนินงาน

บูรณาการการดำเนินงานโครงการร่วมกับโครงการของกระทรวงมหาดไทยที่ดำเนินการในระดับพื้นที่ และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ประกอบด้วย

ที่	โครงการ/บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ	หน่วยงานรับผิดชอบ
๑	โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา	กรมการปกครอง
๒	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น)	กรมการปกครอง
๓	โครงการช่วยเหลือผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดของศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม	กรมการปกครอง
๔	โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	กรมการพัฒนาชุมชน
๕	การน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สู่ปฏิบัติการปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	กรมการพัฒนาชุมชน
๖	กองทุนแม่ของแผ่นดิน	กรมการพัฒนาชุมชน
๗	โครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน	กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
๘	โครงการโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น “ปลูกผัก รักษ์โลก”	กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
๙	บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข	กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
๑๐	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ บทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน	สำนักนโยบายและแผน สป.

๖. ขั้นตอนการดำเนินงานในระดับพื้นที่และระยะเวลาในการดำเนินงาน

กรมการปกครองในฐานะประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๖ ได้ประชุมพิจารณาแนวทางการขับเคลื่อนโครงการฯ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการให้ประชาชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด ทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม ศาสนาอื่นหรือความเชื่ออื่น ได้มีความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยใช้หลักทางศาสนาที่เคารพนับถือมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ ดี ก่อเกิดหมู่บ้านศีลธรรมในพื้นที่ จึงกำหนดแนวทางเพื่อให้จังหวัด อำเภอ ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว ดังนี้

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน
๑	ในการดำเนินโครงการในพื้นที่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้นำท้องที่/ท้องถิ่นได้ใช้หลักพหุสังคมในการดำเนินงาน เคารพความแตกต่างทางความเชื่อ ความศรัทธาของทุกศาสนาของประชาชนในพื้นที่ ทั้งในการออกคำสั่งและการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ	
๒	การกำหนดรูปแบบของกิจกรรมดำเนินงาน ให้คำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินกิจกรรมสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักทางศาสนาของทุกศาสนา	
๓	สร้างการมีส่วนร่วมจากผู้นำทุกศาสนาในพื้นที่ เข้ามาร่วมกันขับเคลื่อนโครงการฯ ตามหลักปฏิบัติของแต่ละศาสนา รวมถึงพื้นที่จัดกิจกรรมทั้งวัด สถานปฏิบัติธรรม มัสยิด โบสถ์ เป็นต้น	
๔	การกำหนดรูปแบบกิจกรรมตามตัวชี้วัดโครงการฯ ให้ยึดเป้าประสงค์ของหลักประกัน แต่ละด้าน ดังนี้ ๔.๑) ตัวชี้วัดด้านหลักประกันชีวิต หมายถึง กิจกรรมที่นำหลักทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น ๔.๒) ตัวชี้วัดด้านหลักประกันทรัพย์สิน หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพสร้างรายได้ภายในครัวเรือน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ๔.๓) ตัวชี้วัดด้านหลักประกันครอบครัว หมายถึง กิจกรรมที่เสริมสร้าง ความอบอุ่นให้สมาชิกในครัวเรือน และหมู่บ้าน/ชุมชน และเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีในครัวเรือน	

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน
	๔.๔) ตัวชี้วัดด้านความสามัคคี หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างความสามัคคี ปรองดอง ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันภายในชุมชน โดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ๔.๕) ตัวชี้วัดด้านความมั่นคงปลอดภัย หมายถึง กิจกรรมที่เสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน โดยการมุ่งเน้นให้ประชาชนห่างไกลยาเสพติดและปลอดอบายมุข	
๕	การดำเนินการในพื้นที่ ให้ใช้กลไก “๓ ๕ ๗” บูรณาการแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ ทั้งในส่วนของกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานอื่น ๆ	
๖	การดำเนินงานในระยะ ๓๐ วัน (๑ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖) ให้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนฯ ใน ๔ กิจกรรมให้แล้วเสร็จดังนี้ ๖.๑) ให้จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ จัดประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ๖.๒) ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ จัดประชุมหารือแนวทางการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ๖.๓) ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ กำหนดแผนงาน โครงการ/กิจกรรม ๖.๔) ให้จังหวัดทุกจังหวัด จัดกิจกรรม Kick-off ลงนามบันทึกข้อตกลงการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ร่วมกับนายอำเภอทุกอำเภอ โดยให้มีผู้นำทางศาสนาในพื้นที่ เข้าร่วมเป็นสักขีพยานการลงนามดังกล่าว และให้นายอำเภอนำรูปแบบการลงนามดังกล่าวไปจัด Kick-off ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอโดยอนุโลมด้วย	๑ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖
๗	การดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง (๑ กันยายน ๒๕๖๖ - ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗) ให้เป็นไปตามกิจกรรมของตัวชี้วัดแต่ละด้าน และอาจดำเนินกิจกรรมตามตัวอย่างแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนหรือเพิ่มเติมกิจกรรมอื่นตามบริบทแต่ละพื้นที่ ในการเป็นผู้นำต้องทำก่อน และให้ประชาสัมพันธ์ขยายผลทางช่องทางต่าง ๆ เพื่อกระตุ้น สร้างความตระหนัก และสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง	๑ กันยายน ๒๕๖๖ - ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗

แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ (1 – 30 กันยายน 2566)

1. แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ

2. ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ

3. คณะกรรมการจัดทำแผนกิจกรรมการดำเนินโครงการ

4. จัดกิจกรรม Kick off การดำเนินโครงการในระดับจังหวัด ภายในเดือน ก.ย.66 เพื่อกระตุ้น สร้างการรับรู้ ตื่นตัวแก่ประชาชนภายในจังหวัด

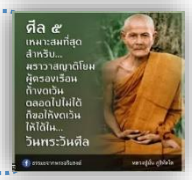

ตัวอย่างแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ (วันที่ 1 กันยายน 2566 – 28 กรกฎาคม 2567)

1. จัดกิจกรรมผู้ว่า/นายอำเภอ พาประชาชนเข้าวัด/โบสถ์/มัสยิด ร่วมกิจกรรมทางศาสนา อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

2. จังหวัดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักศาสนาสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันจาก พระเกจิอาจารย์/ผู้นำศาสนาทุกศาสนาที่คนในพื้นที่นับถือในจังหวัด อย่างน้อยเดือนละ 1

3. อาราธนาศีล5 หรือนั่งสมาธิ ก่อนการประชุม อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

4. จังหวัด/อำเภอ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับธรรมมะ/อบรมธรรมะ/ธรรมะสัญจร ที่ศาลากลาง/อำเภอ/พื้นที่บริการประชาชน อย่างน้อย 1 ครั้ง ใน 3 เดือน

5. จังหวัด/อำเภอจัดกิจกรรมจิตอาสา บูรณะภายในบริเวณวัด /โบสถ์/มัสยิด อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

6. จังหวัด/ส่วนกลางผลิตสื่อประชาสัมพันธ์โครงการฯ เพื่อเผยแพร่ผ่านภาคีเครือข่ายสื่อสารมวลชน อย่างน้อย 1 ครั้งใน 3 เดือน

7. นำเสนอผลงานของจังหวัด/อำเภอ ที่ขับเคลื่อนโครงการสำเร็จใน website กรมการปกครองทุกเดือน

8. มีการลงพื้นที่ติดตาม ตรวจนิเทศของผู้บริหารจังหวัด/แม่บ้าน/ส่วนกลาง ทุกเดือน

ตัวอย่างแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ (วันที่ 1 กันยายน 2566 – 28 กรกฎาคม 2567)

9. จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับข้าราชการ/พนักงานบรรจุใหม่

10. ส่งเสริมการจัดทำ “ธรรมนูญหมู่บ้าน/กติกาชุมชน/ข้อตกลงหมู่บ้าน” ในการลด ละ เลิกอบายมุข

11. การยกย่อง เชิดชูเกียรติของผู้นำครอบครัว/บุคคลต้นแบบที่ได้นำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

12. โครงการศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดแต่ละแห่ง

13. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมทางศาสนาอิสลาม/คริสต์/อื่น ๆ

๗. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๗.๑ ประชาชนมีจิตสำนึกและมีความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง

๗.๒ เกิดการขยายผลการดำเนินงานโครงการ จากโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา **“หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”**

๗.๓ ประชาชนนำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๗.๔ เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน

๘. การรายงานผลการดำเนินงาน

๘.๑ รายงานผลการดำเนินงานในระยะ ๓๐ วัน (๑ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖) ภายในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินงาน
๑	คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ	๑ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๖
๒	รายงานการจัดประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ ระดับจังหวัดหรือกำหนดการการประชุมฯ	
๓	สำเนาแผนการดำเนินงานของจังหวัด	
๔	ภาพถ่ายกิจกรรม Kick – Off พร้อมสำเนาบันทึกข้อตกลง (MOU)	

๘.๒ รายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดทุกวันที่ ๓๐ ของเดือน โดยรายงานครั้งแรกในวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖ ผ่านระบบ

ภาคผนวก

๙.๑ ระเบียบและคำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”

ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พ.ศ. ๒๕๖๕

แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๑๑๑ ตอนที่ ๑ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๖ หน้าที่ ๑

ระเบียบมหาเถรสมาคม
ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์
โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พ.ศ. ๒๕๖๕

.....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พ.ศ. ๒๕๖๕

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พ.ศ. ๒๕๕๗

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“โครงการ” หมายถึง โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

“หมู่บ้าน” หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ รวมถึงชุมชนในเขตเทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือเขตพื้นที่อื่น

“คณะกรรมการอำนวยการ” หมายถึง คณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

“คณะกรรมการบริหารกลาง” หมายถึง คณะกรรมการบริหารโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

“คณะกรรมการขับเคลื่อนระดับหน” หมายถึง คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระดับหน หรือเทียบเท่าตามกฎมหาเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

“คณะกรรมการขับเคลื่อนระดับจังหวัด” หมายถึง คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระดับจังหวัด

“คณะกรรมการขับเคลื่อนระดับอำเภอ” หมายถึง คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระดับอำเภอ

๙.๒ คำสั่งมหาเถรสมาคม

คำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๓/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งได้แต่งตั้ง**ปลัดกระทรวงมหาดไทย**เป็นกรรมการในคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” กระทรวงมหาดไทยจึงมีแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงาน**โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”**

คำสั่งมหาเถรสมาคม
ที่ ๓ / ๒๕๖๖
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ
โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
“หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

.....

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตรี และมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๙ แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” พ.ศ. ๒๕๖๕ และมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๖/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖ มติที่ ๑๘๐/๒๕๖๖ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย

๑. สมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	ประธานกรรมการ
๒. พระพรหมเสนาบดี	วัดปทุมคงคา	รองประธานกรรมการ
๓. พระธรรมวิสุทธาจารย์	วัดบวรนิเวศวิหาร	กรรมการ
๔. พระพรหมวัชรเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๕. พระธรรมวชิรมุนี	วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์	กรรมการ
๖. พระธรรมภาณพิลาส	วัดคูยาง	กรรมการ
๗. พระธรรมโพธิมงคล	วัดสระเกศ	กรรมการ
๘. พระธรรมวชิราธิบดี	วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม	กรรมการ
๙. พระราชวัชราภรณ์	วัดชูจิตธรรมาราม	กรรมการ
๑๐. พระธรรมพุทธิมงคล	วัดป่าเลไลยก์	กรรมการ
๑๑. พระธรรมเสนาบดี	วัดพระธาตุดอยสุเทพ	กรรมการ
๑๒. พระธรรมวัชรวิสุทธิ์	วัดจักรวรรดิราชาวาส	กรรมการ
๑๓. นายณรงค์ ทรงอารมณ์		กรรมการ
๑๔. นายสิปป์บวร แก้วงาม		กรรมการ
๑๕. ประธานกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ		กรรมการ
๑๖. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย		กรรมการ
๑๗. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		กรรมการ
๑๘. ประธานกรรมการบริหารกลาง		กรรมการ
๑๙. ประธานกรรมการขับเคลื่อนระดับหน (เหนือ)		กรรมการ
๒๐. ประธานกรรมการขับเคลื่อนระดับหน (กลาง)		กรรมการ
๒๑. ประธานกรรมการขับเคลื่อนระดับหน (ตะวันออก)		กรรมการ
๒๒. ประธานกรรมการขับเคลื่อนระดับหน (ใต้)		กรรมการ

/๒๓.รัฐมนตรี..

คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๒๖๙๖/๒๕๖๖ เรื่อง ยกเลิกและแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่หมู่บ้านศีลธรรม” ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๖

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ ๒๖๙๖ /๒๕๖๖

เรื่อง ยกเลิกและแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๑๔๕/๒๕๖๖ เรื่อง ยกเลิกและแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” กระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” กระทรวงมหาดไทย นั้น

เพื่อให้การขยายผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ไปสู่โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๑๔๕/๒๕๖๖ เรื่อง ยกเลิกและแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” กระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ และแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่หมู่บ้านศีลธรรม” โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

๑) สมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	ประธานที่ปรึกษา
๒) พระพรหมเสนาบดี	วัดปทุมคงคา	ที่ปรึกษา
๓) พระธรรมวชิรานุวัตร	วัดไร่ขิง	ที่ปรึกษา
๔) พระเทพเสนาบดี	วัดกวิศราราม	ที่ปรึกษา
๕) พระสุธีรัตนบัณฑิต	วัดสุทธิวราราม	ที่ปรึกษา
๖) พระศรีสมโพธิ	วัดปากน้ำภาษีเจริญ	ที่ปรึกษา
๗) พระปัญญาวชิรโมลี	วัดป่าศรีแสงธรรม	ที่ปรึกษา
๘) พระพิพัฒน์วชิโรภาส	วัดป่ามหาธีราจารย์	ที่ปรึกษา
๙) พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ	วัดใหม่ยายแป้น	ที่ปรึกษา
๑๐) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย		ที่ปรึกษา
๑๑) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		ที่ปรึกษา
๑๒) ปลัดกระทรวงมหาดไทย		ประธานกรรมการ
๑๓) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ทุกท่าน		รองประธานกรรมการ
๑๔) อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น		กรรมการ
๑๕) อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน		กรรมการ

/๑๖) อธิบดี ...

คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๒๖๙๗/๒๕๖๖ เรื่อง ยกเลิกและแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่หมู่บ้านศีลธรรม” ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๖

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ ๒๖๙๗ /๒๕๖๖

เรื่อง ยกเลิกและแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๑๔๖/๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” กระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” กระทรวงมหาดไทย นั้น

เพื่อให้การขยายผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ไปสู่โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงยกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๒๑๔๖/๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” กระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ และแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	ประธานที่ปรึกษา
๒) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ทุกท่าน	ที่ปรึกษา
๓) อธิบดีกรมส่งสริมการปกครองท้องถิ่น	ที่ปรึกษา
๔) อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน	ที่ปรึกษา
๕) อธิบดีกรมการปกครอง	ประธานกรรมการ
๖) รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมาย	รองประธานกรรมการ
๗) รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนที่ได้รับมอบหมาย	รองประธานกรรมการ
๘) รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	กรรมการ
๙) ประธานชมรมแม่บ้านกรมการปกครอง	กรรมการ
๑๐) ประธานชมรมแม่บ้านกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	กรรมการ
๑๑) ประธานชมรมแม่บ้านพัฒนาชุมชน	กรรมการ
๑๒) ผู้แทนพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์	กรรมการ
๑๓) ผู้แทนยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์	กรรมการ
๑๔) ผู้แทนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	กรรมการ
๑๕) ผู้แทนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	กรรมการ
๑๖) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	กรรมการ

/๑๗) ผู้แทน

๙.๔ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๓๑๐.๓/ว ๒๕๙๔๙

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๘ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง การขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม"

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แนวทางการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม" จำนวน ๑ ชุด
๒. ร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ระดับพื้นที่ จำนวน ๑ ชุด
๓. แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการฯ จำนวน ๑ ชุด
๔. รายละเอียดตัวชี้วัดโครงการฯ จำนวน ๑ ชุด
๕. ร่างบันทึกข้อตกลงฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดนโยบายการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษา ศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม" ในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนโดยยึดหลักทางศาสนา และนำมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต เพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง สมานฉันท์ก่อให้เกิดสันติสุขในหมู่บ้าน/ชุมชน พัฒนาไปสู่หมู่บ้านศีลธรรม ภายใต้ภารกิจของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชน สมดังพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ที่หวังให้ "ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข แก้ไขในสิ่งผิด สืบสานในพระราชปณิธาน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" โดยโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลัก จำนวน ๕ ข้อ ดังนี้

๑. เพื่อเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๗๒ พรรษา

๒. เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศอย่างมั่นคง

๓. เพื่อขยายผลการดำเนินงานโครงการ จากโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" เป็นโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม"

๔. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๕. เพื่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานครอบคลุม ๗๖ จังหวัด ๘๗๘ อำเภอ ๗,๒๕๕ ตำบล ๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน/ชุมชน และมอบหมายให้คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล ๕" ที่มีกรมการปกครองเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนตามแนวทางการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ฯ ในระดับพื้นที่

/กรมการปกครอง...

ระเบียบและคำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม”

๙.๕ รายละเอียดตัวชี้วัด

รายละเอียดการบูรณาการตัวชี้วัดโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ฯ

๑๗ ก.ย. ๖๖

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
๑	**ตัวชี้วัดด้านหลักประกันชีวิต** หมายถึง กิจกรรมที่นำหลักทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น	๑.๑ กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม	๑.๑.๑ การส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำตามความศรัทธาความเชื่อ ของคนในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการสร้างที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนในหมู่บ้าน	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สถ. สป. พช.	ข้อ ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๑.๑.๒ การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ประพฤติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ	ร้อยละ ๑๐๐ ของสถานศึกษาในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรม อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	บูรณาการร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน/วิทยาลัย และกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	สถ.	สป. ปค. พช.	ข้อ ๔ ข้อ ๑๐	สถานศึกษา สังกัด อปท. จำนวน ๑๙,๙๗๐ แห่ง

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๑.๑.๓ มีการสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมอย่างน้อย ๑ ครั้ง/ปี	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น)	ปค.	สป. สถ. พช.	ข้อ ๓ ข้อ ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๑.๑.๔ บูรณาการร่วมกันในการเสริมสร้างให้คนไทยในสังคมมีจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศล เลื่อมใสในศาสนา มีวัตรปฏิบัติ ในการที่จะลด ละ การทำบาปอกุศล การทำสิ่งไม่ดีไม่งาม และเพิ่มพูนในการทำความดี ทำบุญทำกุศล ช่วยกันดูแลสังคม การหาเลี้ยงชีพของประชาชน เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และเสริมสร้างให้คนพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้สมาชิกในหมู่บ้าน ลด ละ เลิก การทำบาป และส่งเสริมการทำความดี อย่างน้อย ๑ ครั้ง/ปี	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน	สป.	ปค. พช. สถ.	ข้อ ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
		๑.๒ กิจกรรมเทิดทูนสถาบันหลักของชาติ	๑.๒.๑ การจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบันในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงการน้อมนำศาสตร์พระราชาและแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริมาปรับใช้	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมเทิดทูนสถาบันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
		๑.๓ กิจกรรมการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	๑.๓.๑ การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้านมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือดำเนินการอื่นใดที่แสดงออกถึงการดำเนินการตามหลักประชาธิปไตยอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑๐ ข้อ ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
๒	**ตัวชี้วัดด้านหลักประกันทรัพย์สิน** หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพสร้างรายได้ภายในครัวเรือนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	๒.๑ กิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างความมั่นคงทางอาหาร	๒.๑.๑ การมีแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตร ในหมู่บ้านมีแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตร เช่น ตลาดนัด สินค้าเกษตร ตลาดกลางสินค้าเกษตร ร้านค้าสหกรณ์ ร้านค้า กลุ่มเกษตรกร ร้านรับซื้อพืชไร่ ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรของกลุ่มชีพในชุมชน	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้านมีแหล่งกระจายสินค้าทางการเกษตรอย่างน้อย ๑ แห่งขึ้นไป	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ. อต.	ข้อ ๑ ข้อ ๘ ข้อ ๑๐	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๒.๑.๒ หมู่บ้านต้นแบบมีกิจกรรมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิตชุมชน	ร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวน **หมู่บ้านต้นแบบ**ที่ได้รับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ๒ กระบวนการ คือ๑) พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และ ๒) พัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	พช.	สป. ปค. ยผ. สถ.	ข้อ ๑ ข้อ ๘ ข้อ ๑๐	จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗ (๙๓๔+๗๓๐ หมู่บ้าน)
			๒.๑.๓ หมู่บ้านต้นแบบมีกิจกรรมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิตชุมชน โดยมีความสุขมวลรวมเพิ่มขึ้น	ร้อยละ ๘๕ ของ**หมู่บ้านต้นแบบ** ได้รับการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสุขมวลรวมเพิ่มขึ้น		พช.	สป. ปค. ยผ. สถ.	ข้อ ๑ ข้อ ๘ ข้อ ๑๐	จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗ (๙๓๔+๗๓๐ หมู่บ้าน)
			๒.๑.๔ หมู่บ้านมีกิจกรรมการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิตชุมชน	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านมีกิจกรรมน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง		พช.	สป ปค ยผ. สถ.	ข้อ ๑ ข้อ ๘ ข้อ ๑๐	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๒.๑.๕ มีการน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สู่ปฏิบัติการปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านเป้าหมาย มีการน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สู่ปฏิบัติการปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยรณรงค์ส่งเสริมการดำเนินงานปลูกผักสวนครัวในระดับครัวเรือน อย่างน้อย ๑๐ ชนิด	การน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สู่ปฏิบัติการปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	พช.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๑๐ ข้อ ๑๒ ข้อ ๑๓ ข้อ ๑๕	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๒.๑.๖ มีการน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สู่ปฏิบัติการปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ (กิจกรรมทางนี้ มีผล ผู้คนรักกัน)	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านเป้าหมาย มีการรณรงค์ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม ๑ หมู่บ้าน ๑ ทางนี้มีผล ผู้คนรักกัน โดยขอความร่วมมือ ผู้นำต้นแบบ ตัวอย่างที่เห็นจริง และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมบูรณาการขยายผล สร้าง	การน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สู่ปฏิบัติการปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	พช.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๑๐ ข้อ ๑๒ ข้อ ๑๓ ข้อ ๑๕	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
				คลังอาหารชุมชน ปลูกไม้ผลสองข้างทาง เช่น มะกรูด มะนาว กล้วย มะละกอ มะม่วง ขนุน ฯลฯ ร่วมกับการปลูกผักสวนครัว และพืชสมุนไพร					
			๒.๑.๗ จัดกิจกรรม Active Learning ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงในการปลูกผักปลอดสารพิษที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีความปลอดภัยในการบริโภค	สถานศึกษาร้อยละ ๙๐ จัดกิจกรรม Active Learning	โครงการโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น “ปลูกผัก รักษ์โลก”	สถ.	สป. ปค. พช.	ข้อ ๔ ข้อ ๑๐	โรงเรียนสังกัด อปท. ชั้นประถมศึกษาขึ้นไป จำนวน ๑,๓๒๖ แห่ง
			๒.๑.๘ หมู่บ้านมีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคเพียงพอตลอดปี	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านมีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคเพียงพอตลอดปีโดยมีภาชนะกักเก็บน้ำในครัวเรือน ภาชนะกักเก็บน้ำกลางในระดับคุ้มบ้าน และมีแหล่งน้ำสาธารณะของหมู่บ้าน	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ. ยผ.	ข้อ ๑,๒,๓,๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
		๒.๒ กิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพและการร่วมกลุ่มอาชีพ	๒.๒.๑ การมีอาชีพของคนในหมู่บ้านมีอาชีพ มีรายได้ ที่สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ในคนวัยทำงานยกเว้นผู้ที่กำลังศึกษาอย่างเดียว หรือคนพิการหรือมีรายได้จากทางอื่นที่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้านมีคนวัยทำงานในหมู่บ้านไม่มีการประกอบอาชีพต่ำกว่าร้อยละ ๒๐	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑,๘,๑๐	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๒.๒.๒ คนในหมู่บ้านเป้าหมายมีการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่ม เย็บผ้า กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มจักสาน กลุ่มโคกหนองนา เป็นต้น	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้านเป้าหมายมีการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ	โครงการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้	พช.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑,๘,๑๐	เป้าหมาย ๖๖,๒๑๗ หมู่บ้าน ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๕
			๒.๒.๓ การส่งเสริมการใส่ผ้าไทย ในหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใส่ผ้าไทยเพื่อเป็นการอุดหนุนกลุ่มทอผ้าหรือวิสาหกิจชุมชนเป็นการกระจายรายได้ให้กับผู้ประกอบอาชีพทอผ้า	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านมีการส่งเสริมการใส่ผ้าไทยอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง		พช.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑,๘,๑๐	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
		๒.๓ กิจกรรมส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนและส่งเสริมการออม **กิจกรรมการออมที่หลากหลาย**	๒.๓.๑ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้คนในหมู่บ้านมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน	ร้อยละ ๕๐ ของหมู่บ้าน **ต้นแบบ**มีการส่งเสริมสนับสนุน ให้คนในหมู่บ้านมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน	โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	พช.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑,๘,๑๐	จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗ (๙๓๔+๗๓๐ หมู่บ้าน)
			๒.๓.๒ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้คนในหมู่บ้านมีการออมเงิน	ร้อยละ ๕๐ ของหมู่บ้าน **ต้นแบบ**มีการส่งเสริมสนับสนุนให้คนในหมู่บ้านมีการออมเงิน	โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	พช.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑,๘,๑๐	จำนวนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗ (๙๓๔+๗๓๐ หมู่บ้าน)
			๒.๓.๓ มีการจัดตั้งกองทุนกลางการพัฒนาหมู่บ้านหรือกองทุนอื่น ๆ ที่จัดทำขึ้นสำหรับสำหรับเป็นกองกลางในการบริหารจัดการและพัฒนาหมู่บ้าน	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้าน มีกองทุนที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมอย่างน้อย ๑ กองทุน	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น) โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑,๘,๑๐	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
๓	**ตัวชี้วัดด้านหลักประกันครอบครัว** หมายถึง กิจกรรมที่เสริมสร้างความอบอุ่นให้สมาชิกในครัวเรือน และหมู่บ้าน/ชุมชน และเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีในครัวเรือน	๓.๑ กิจกรรมดูแลสุขอนามัยและส่งเสริมสุขภาวะ	๓.๑.๑ การดูแลสุขภาพอนามัยภายในหมู่บ้านจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริการและการดูแลสุขภาพ เช่น กิจกรรมวัดความดันโลหิต กิจกรรมดูแลผู้ป่วยติดเตียง/ผู้ป่วยโรคประจำตัว กิจกรรมออกกำลังกายรักสุขภาพ กิจกรรมกำจัดลูกน้ำยุงลาย เป็นต้น	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพอนามัย เช่น การวัดความดันโลหิต การกำจัดลูกน้ำยุงลาย การออกกำลังกายรักสุขภาพ อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น) โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑,๒,๓,๕,๑๐	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๓.๑.๒ การรักษาความสะอาดภายในหมู่บ้าน หมู่บ้านมีการรณรงค์/จัดกิจกรรม เพื่อรักษาความสะอาดภายในหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านน่าอยู่ เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ การเก็บกวาดขยะในพื้นที่สาธารณะ	ร้อยละ ๒๕ ของหมู่บ้านมีการรณรงค์/จัดกิจกรรม เพื่อรักษาความสะอาดภายในหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านน่าอยู่อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น)	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑๓,๑๔,๑๕	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๓.๑.๓ ประชาชนมีที่อยู่อาศัยมั่นคงแข็งแรงและมีส้วมที่ถูกสุขลักษณะ	ร้อยละ ๖๐ ของครัวเรือนในหมู่บ้านที่มีที่อยู่อาศัยมีความมั่นคงแข็งแรงและมีส้วมถูกสุขลักษณะ	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ. ยผ.	ข้อ ๑,๓,๖,๑๑	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
		๓.๒ กิจกรรมการพัฒนาเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและกลุ่มเปราะบาง	๓.๒.๑ การดูแลผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบาง	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบางในหมู่บ้าน ทั้งด้านสุขภาพกายและใจ เช่น ออกกำลังกาย เต้นแอโรบิค ส่งเสริมการสร้างอาชีพ กิจกรรมนันทนาการ ตรวจสุขภาพ เป็นต้น อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑,๒,๓,๕,๑๐	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๓.๒.๒ การส่งเสริมบทบาทสตรี	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบทบาทสตรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีในชุมชน เช่น กิจกรรมพัฒนาอาชีพสตรี กิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะให้แก่สตรี เป็นต้น อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง		ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๕	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
		๓.๓ กิจกรรมถังขยะเปียกลดโลกร้อน การคัดแยกขยะต้นทาง (๓R) การจัดการขยะหมู่บ้าน/ชุมชน	๓.๓.๑ การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านมีการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน	โครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	สถ.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑๓,๑๔,๑๕	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๓.๓.๒ การบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ หมู่บ้านมีระบบคัดแยกขยะ ๔ ประเภท คือ ขยะทั่วไป ขยะเปียก (อินทรีย์) ขยะอันตรายชุมชน ขยะรีไซเคิล อย่างเป็นระบบเป็นการจัดการขยะที่ต้นทาง ลดปริมาณขยะ	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านมีการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ		สถ.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑๓,๑๔,๑๕	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๓.๓.๓ การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนภายในสถานศึกษา เพื่อเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนและครอบครัว	ร้อยละ ๘๐ ของสถานศึกษา (หรือ ๑,๐๖๑ แห่ง) จัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนภายในสถานศึกษาอย่างน้อย ๑ ถัง	โครงการโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น “ปลูกผัก รักษ์โลก”	สถ.	สป. ปค. สถ.	ข้อ ๑๓,๑๔, ๑๕	โรงเรียนสังกัด อปท. ชั้นประถมศึกษาขึ้นไป จำนวน ๑,๓๒๖ แห่ง
		๓.๔ กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	๓.๔.๑ การอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การดูแลรักษาป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ ปล่อยสัตว์น้ำ เป็นต้น	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น)	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑๓,๑๔, ๑๕	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
๔	**ตัวชี้วัดด้านความสามัคคี** หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างความสามัคคี ปรองดอง ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันภายในชุมชน โดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง	๔.๑ กิจกรรมสร้างความปรองดองสมานฉันท์	๔.๑.๑ การสร้างความปรองดองสมานฉันท์	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมสร้างความปรองดองสมานฉันท์อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑,๑๐, ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๔.๑.๒ การจัดกิจกรรมของ ๗ ภาคีเครือข่าย	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่าย เช่น การประชุมหารือการพัฒนาหมู่บ้าน การแก้ไขปัญหาหรือช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนในหมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น)	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑,๑๐, ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
		๔.๒ กิจกรรมการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูล	๔.๒.๑ มีการระบบจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ เงินสนับสนุนเด็กแรกเกิด หรือสวัสดิการอื่นๆ **<u>นอกเหนือจากที่รัฐจัดให้</u>**	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้าน มีการจัดระบบสวัสดิการอย่างน้อย ๑ ระบบ สวัสดิการให้แก่คนในชุมชน	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น)	ปค.	สป พช สถ	ข้อ ๑,๒,๓,๕ ,๑๐	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๔.๒.๒ การบูรณาการร่วมกันสร้างพื้นที่ต้นแบบงานพัฒนาที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดความรู้รักสามัคคีเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชนและสังคม	ร้อยละ ๑๐๐ ของจังหวัดมีพื้นที่ต้นแบบการดำเนินกิจกรรมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างน้อย ๑ แห่ง	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน	สป.	ปค. พช. สถ.	ข้อ ๑,๒,๓,๕ ,๑๐	๗๖ จังหวัด
		๔.๓ การเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย ร้องเรียน ร้องทุกข์	๔.๓.๑ การเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย ร้องเรียน ร้องทุกข์ คนในหมู่บ้านสามารถเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย เช่น การประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยนายอำเภอ เป็นต้น รวมถึง สามารถร้องเรียน/ร้องทุกข์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าแก้ไขได้	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านที่ข้อร้องเรียน/ร้องทุกข์ได้รับการแก้ไขหรือส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ. ยผ. ทด. ปภ.	ข้อ ๑,๒,๓,๖ ,๙,๑๐,๑ ๑,๑๒,๑ ๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
		๔.๔ กิจกรรมพบปะในหมู่บ้านชุมชน เพื่อร่วมพูดคุย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์	๔.๔.๑ การประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านมีการดำเนินประชุมประจำเดือนอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑,๒,๓, ๑๐,๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๔.๔.๒ ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน มีส่วนร่วมโดยการ “ร่วมพูดคุย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์” ร่วมกับ อปท. ศาสนสถาน (วัด/มัสยิด) สถานศึกษา และ ๗ ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ภายใต้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	ร้อยละ ๒๐ ของหมู่บ้าน/ชุมชน ที่ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกับ อปท. ศาสนสถาน (วัด/มัสยิด) และ สถานศึกษา	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อดำเนินงานโครงการวัดประชา รัฐ สร้างสุข ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	สถ.	สป. ปค. พช.	ข้อ ๑๐,๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
		๔.๕ กิจกรรมตามหลัก “บวร” “บรม” และ “ครบ”	๔.๕.๑ การจัดการกิจกรรมตามหลัก “บวร” “บรม” หรือ “ครบ”	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านที่มีการจัดกิจกรรมตามหลัก “บวร” “บรม” หรือ “ครบ”	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑๐,๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๔.๕.๒ ร่วมมือกันในการสงเคราะห์เกื้อกูล บูรณาการความร่วมมือเพื่อช่วยเสริมสร้างสังคมสุขภาวะ พัฒนาสังคมไทย และขยายผลไปช่วยสังคมโลก ให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันเป็นอย่างดีทั้งบ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชน	ร้อยละ ๑๐๐ ของอำเภอมีการจัดกิจกรรมแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูล ร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน	สป.	ปค. พช. สถ.	ข้อ ๑๐,๑๖	๘๗๘ อำเภอ
			๔.๕.๓ ผู้นำศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น มีการแต่งตั้งผู้นำศาสนาเป็นที่ปรึกษา / คณะทำงานฯ เป็นต้น	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านมีผู้นำทางศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน	โครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (หมู่บ้าน อยู่เย็น)	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑๐,๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
		๔.๖ มีการรวมตัวกันเป็นคุ้มบ้าน ป๊อกบ้าน หย่อมบ้าน และภาคีเครือข่าย เพื่อดูแล ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน	๔.๖.๑ การมีภาคีเครือข่ายในหมู่บ้าน	ร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้านที่มีการรวมตัวกันเป็นคุ้มบ้าน หย่อมบ้าน ป๊อกบ้าน ฯลฯ ไม่น้อยกว่า ๑ กลุ่ม	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑,๒,๓, ๑๐,๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
		๔.๗ กิจกรรมจิตอาสา และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์	๔.๗.๑ อปท. จัดกิจกรรมภายใต้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างน้อย ๔ ครั้งต่อปี เช่น “กิจกรรมการให้ความรู้เรื่องหลักการ ๕ส, การปลูกฝังเรื่องคุณธรรม/จริยธรรม , การรักษาศีล ๕, และ กิจกรรม ๕ส หรือ Big Cleaning Day” เป็นต้น	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านที่ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) มีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ร่วมกับ อปท. ศาสนสถาน (วัด/มัสยิด) และสถานศึกษา ภายใต้โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	สถ.	สป. พช. สถ.	ข้อ ๑๐,๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
๕	**ตัวชี้วัดด้านความมั่นคงปลอดภัย** หมายถึง กิจกรรมที่เสริมสร้างความมั่นคง ปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในหมู่บ้าน โดยการมุ่งเน้นให้ประชาชนห่างไกล ยาเสพติด และปลอดอบายมุข	๕.๑ กิจกรรมสร้างความมั่นคง ปลอดภัย ในชุมชน	๕.๑.๑ การจัดเจ้าหน้าที่/อาสาชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านมีการป้องกันอาชญากรรม และการก่อความไม่สงบ โดยการลาดตระเวน หรือตั้งด่านตรวจรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านในมีการจัดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ. ปภ.	ข้อ ๔,๕,๑๐, ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๕.๑.๒ การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ห่างไกลจากภยันตราย	ร้อยละ ๖๐ ของหมู่บ้านที่มีการจัดกิจกรรม เช่น การลาดตระเวน หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในแต่ละเดือน		ปค.	สป. พช. สถ. ปภ.	ข้อ ๔,๕,๑๐, ๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
		๕.๒ กิจกรรมส่งเสริมการป้องกันยาเสพติด และลด ละ เลิก อบายมุข	๕.๒.๑ การป้องกันยาเสพติดผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันยาเสพติดอย่างน้อย ๑ ครั้ง/ปี	โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งหมู่บ้านยั่งยืน (Sustainable Village) เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรีนารีรัตนราชกัญญา	ปค.	สป. พช. สถ. ปภ.	ข้อ ๓,๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๕.๒.๒ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน ๘๗๘ อำเภอ มีแผนในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินระดับอำเภอ เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้	ร้อยละ ๑๐๐ ของศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน มีการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดินระดับอำเภอ เพื่อเตรียมความพร้อมเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดูงาน	กองทุนแม่ของแผ่นดิน	พช.	สป. ปค. สถ. ปภ.	ข้อ ๓,๑๖	๘๗๘ หมู่บ้าน

ที่	ตัวชี้วัดหลัก	ตัวชี้วัดย่อย	กิจกรรม	เกณฑ์ประเมิน	โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่	หน่วยงานรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย		SDGs	ฐานข้อมูล
						หลัก	สนับสนุน		
			๕.๒.๓ มีการพัฒนาและขยายผลหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน จำนวน ๘๗๘ หมู่บ้าน	ร้อยละ ๑๐๐ ของหมู่บ้านต้นกล้ากองทุนแม่ของแผ่นดิน มีแผนปฏิบัติการและกิจกรรมขับเคลื่อนกองทุนแม่ของแผ่นดิน อย่างน้อย ปีละ ๕ กิจกรรม/หมู่บ้าน	กองทุนแม่ของแผ่นดิน	พช.	สป. ปค. สถ. ปภ.	ข้อ ๓,๑๖	๘๗๘ หมู่บ้าน
		๕.๓ กิจกรรมเสริมสร้างประสิทธิภาพการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด	๕.๓.๑ ผู้ได้รับการฟื้นฟูสภาพทางสังคม ได้รับการติดตาม ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ ไม่กลับมากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก	ร้อยละ ๘๐ ของผู้ได้รับการฟื้นฟูสภาพทางสังคม ได้รับการช่วยเหลือและสงเคราะห์	โครงการช่วยเหลือผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดของศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม	ปค.	สป. พช. สถ. ปภ.	ข้อ ๓,๑๖	จำนวนผู้เสพยาเสพติดที่เข้าร่วมโครงการ
			๕.๓.๒ การประเมินหมู่บ้าน/ชุมชนปลอดยาเสพติด	ร้อยละ ๗๐ ของหมู่บ้านที่ได้รับการตรวจสอบ ไม่พบปัญหายาเสพติด		ปค.	สป. พช. สถ. ปภ.	ข้อ ๓,๑๖	๗๕,๑๓๖ หมู่บ้าน
			๕.๓.๓ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ผ่านการบำบัดเป้าหมายได้รับความรู้ด้านประกอบอาชีพตามความสนใจ	ร้อยละ ๑๐๐ เยาวชนกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ผ่านการบำบัดได้รับความรู้ด้านประกอบอาชีพ	กองทุนแม่ของแผ่นดิน	พช.	สป. พช. สถ. ปภ.	ข้อ ๓,๑๖	จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม

รายละเอียดตัวชี้วัด

คู่มือการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5 ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม” โดย พระพิพัฒน์วชิโรภาส เจ้าอาวาสวัดป่ามหาธีราจารย์ ป่าดงใหญ่วังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี

คู่มือ ระดับอำเภอ
โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
"หมู่บ้านรักษาศีล 5 ขยายผลสู่ หมู่บ้านศีลธรรม"
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

รายนามคณะผู้จัดทำคู่มือการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ระหว่าง คณะสงฆ์ กับ กระทรวงมหาดไทย

คณะที่ปรึกษา

๑. สมเด็จพระมหาธีราจารย์ เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร
๒. พระปัญญาวชิรโมลี เจ้าอาวาสวัดป่าศรีแสงธรรม จังหวัดอุบลราชธานี
๓. พระพิพัฒน์วชิโรภาส เจ้าอาวาสวัดป่ามหาธีราจารย์ จังหวัดอุบลราชธานี
๔. นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ ปลัดกระทรวงมหาดไทย
๕. นายพรพจน์ เพ็ญพาส รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
๖. รศ.วรวรรณ โรจนไพบูลย์ ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย
๗. ผศ.พิเชษฐ โสวิทยสกุล ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงมหาดไทย

คณะสงฆ์และหน่วยงานที่ร่วมสนับสนุนข้อมูลในการจัดทำ

๑. พระมงคลวชิรากร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร
๒. พระครูปิยวรรณพิพัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหัวฝาย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
๓. พระปลัดสาธิต ทองเปรม วัดบางสระเก้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
๔. พระอาจารย์วิบูลย์ ธมฺมเตโช ที่ปรึกษาเจ้าอาวาสวัดพุทธอุทยานดอยอินทรีย์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
๕. กรมการปกครอง
๖. กรมการพัฒนาชุมชน
๗. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

คณะผู้จัดทำ

๑. นายธนวัฒน์ ปิ่นแก้ว ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน สป.
๒. นางจริยา ชุมพงศ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ สนผ.สป.
๓. พันโทหญิง ปรินทร์ฉัตร ภีมรัชตธำรงค์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานกิจการพิเศษ สนผ.สป.
๔. นางสาวสุพัตรา สอแสง นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ สนผ.สป.
๕. นางสาวพิชชานันท์ โคตรศรีเพชร นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สนผ.สป.

สำนักนโยบายและแผน
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

